

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME BİLİM DALI**

**GİRİŞİMCİLİĞİN ÖLÇÜLMESİ:
TÜRKİYE İÇİN BÖLGESEL GİRİŞİMCİLİK ENDEKSİ ÖNERİSİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

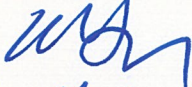
**Hazırlayan
Mustafa Caner MEYDAN**

**Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Hasan BAL**

Ankara-2013

ONAY

Mustafa Caner Meydan tarafından hazırlanan "Girişimciliğin Ölçülmesi: Türkiye İçin Bölgesel Girişimcilik Endeksi Önerisi" başlıklı bu çalışma, [Savunma Sınavı Tarihi] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından İşletme Anabilim/Bilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet Arslan
[İ m z a]

[Unvanı, Adı ve Soyadı] (Başkan)

Doc. Dr. Hasan Bal (Danışman)
[İ m z a]

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Doc. Dr. Mehmet Arslan
[İ m z a]
[Unvanı, Adı ve Soyadı]

ÖZET

MEYDAN, Mustafa Caner. Girişimciliğin Ölçülmesi: Türkiye İçin Bölgesel Girişimcilik Endeksi Önerisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013.

İlk kez 1700'lerde ortaya çıkan girişimcilik kavramı, hızlı sanayileşme, küreselleşme, bölgeselleşme ve yerelleşme sürecinde yaşanan sosyo-ekonomik gelişmeler ve bilgiye ulaşmayı kolaylaştıran teknolojik gelişmeler sonucunda önemini giderek artırmaktadır. Bunlara ilaveten günümüzde birçok teorisyen klasik teoremdaki üç üretim faktörünün (emek, sermaye, doğal kaynaklar) yanında girişimcinin de bir üretim faktörü olduğunu kabul etmektedir.

Ekonomilerin dışa açılması ve piyasaların serbestleştirilmesiyle, girişimciler toplumsal değişimin temel aktörlerinden biri haline gelmiştir. Bu nedenlerle, girişimcilik kavramı akademik, bürokratik, siyasi ve iş çevrelerinde önemli bir yer tutar hale gelmiştir.

Bu çalışmanın amacı; girişimcilik kavramının günümüz ekonomik hayatındaki önemini ortaya konulması ve buna bağlı olarak il ve bölgelerin girişimcilik seviyelerinin karşılaştırmalı olarak değerlendirilebileceği bir endeks oluşturulmasıdır.

Bu kapsamda, girişimcilik kavramı detaylı olarak ele alınmış, Türkiye'de ve dünyada girişimciliğin mevcut durumu ortaya konulmuş ve son olarak, iyi uygulamalar ışığında ülkemiz için il ve bölgeler bazında sağlam temel bileşenler analizi yöntemiyle girişimcilik endeksi oluşturulmuştur. Bu çalışma ile Türkiye'de il ve bölge bazında girişimcilik ilk defa analiz edilerek değerlendirilmiştir. Çalışmanın bulgularına göre, doğudan batıya gidildikçe girişimcilik seviyesinin yükseldiği ve girişimciliğin eğitim, istihdam, dış ticaret kapasiteleri gibi sosyo-ekonomik faktörlerden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler

1. Girişimcilik
2. Girişimcilik Endeksi
3. Bölgesel Girişimcilik Endeksi
4. Temel Bileşenler Analizi
5. Endeksleme

ABSTRACT

MEYDAN, Mustafa Caner, Measurement of Entrepreneurship: A Proposal for Regional Entrepreneurship Index for Turkey, Master's Thesis, Ankara, 2013.

The concept of entrepreneurship, which was first emerged in the 1700s, is becoming increasingly important, by means of rapid industrialization, socio-economic developments in globalization, regionalization and decentralization processes, and also technological developments that facilitate access to information. In addition, today, many theoreticians agree that apart from the three factor of production (labour, capital and natural resources) of the classical theorem, entrepreneur is also a factor of production.

By the opening up of economies and the liberalization of markets, entrepreneurs became one of the main actors of the social change. For these reasons, the concept of entrepreneurship has begun to take important place in the academic, bureaucratic, political and business circles.

The aim of this study is to emphasize the importance of entrepreneurship concept for today's economic life, and correspondingly, to create an index, for evaluating cities and regions comparatively with regards to entrepreneurship.

In this framework, entrepreneurship concept is discussed in detail, general situation of entrepreneurship is assessed both for Turkey and for the world, and finally, in the light of best cases, an entrepreneurship index is created for cities and regions in Turkey by using robust principal components analysis method. By this study, entrepreneurship is assessed on city and regional basis for the first time in Turkey. As a result of the study, it is concluded that entrepreneurship level increases from eastern to western regions of Turkey and entrepreneurship is significantly affected by socio-economic factors such as education, employment, foreign trade capacity.

Key Words

1. Entrepreneurship
2. Entrepreneurship Index
3. Regional Entrepreneurship Index
4. Principal Component Analysis
5. Dimension Index

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
SİMGELER VE KISALTMALAR	v
TABLolar	vii
ŞEKİLLER	viii
HARİTALAR	viii
GİRİŞ	1
1. GİRİŞİMCİLİK VE KURAMSAL ÇERÇEVE	4
1.1. GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNE KAVRAMSAL TARTIŞMA	4
1.2. GİRİŞİMCİLİK KAVRAMININ GELİŞİMİ	16
1.3. GİRİŞİMCİLİĞE FARKLI ORGANİZASYON VE ÜLKE YAKLAŞIMLARI	19
2. TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİLİĞE SAĞLANAN DESTEKLER	29
2.2. TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİĞE SAĞLANAN DESTEKLER	36
2.2.1. Kalkınma Ajansları Tarafından Sağlanan Destekler	36
2.2.2. Yatırım Destek Ofisleri (YDO) Tarafından Sağlanan Destekler	38
2.2.3. Ekonomi Bakanlığı Tarafından Sağlanan Destekler	40
2.2.4. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Destekleri	42
2.2.5. KOSGEB Tarafından Sağlanan Destekler	45
2.2.5.1. Uygulamalı girişimcilik eğitimi	48
2.2.5.2. Yeni girişimci desteği	49
2.2.5.3. İş geliştirme merkezi (İŞGEM) desteği	50
2.2.5.4. İş planı ödülü	50
2.2.5.5. Teknoloji geliştirme merkezleri (TEKMER)	51
2.2.6. TÜBİTAK Tarafından Sağlanan Destekler	51
2.2.7. Diğer Kurumlar Tarafından Sağlanan Destekler	53
2.2.7.1. Özelleştirme sosyal destek projesi küçük ölçekli iş kurma danışmanlık desteği (KÖİDD)	53

2.2.7.2. Teknoparklar	54
2.2.7.3. Yenilikçilik aktarım merkezleri (IRC).....	54
2.2.7.4. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)	55
3. GİRİŞİMCİLİĞİN ÖLÇÜLMESİ VE	
TÜRKİYE İÇİN BÖLGESEL GİRİŞİMCİLİK ENDEKSİ ÖNERİSİ	57
3.1. ENDEKS OLUŞTURMA VE BÖLGESEL GİRİŞİMCİLİK ENDEKSİ	57
3.1.1. GEM Küresel girişimcilik izleme çalışması	58
3.1.2. GEDI Küresel girişimcilik ve kalkınma endeksi.....	60
3.1.3. OECD-Eurostat Girişimcilik göstergeleri programı	60
3.2. TÜRKİYE'DE ENDEKS OLUŞTURMA GİRİŞİMLERİ	61
3.2.1. Türkiye için bölgesel girişimcilik endeksi önerisi.....	64
3.2.1.1. Çalışmada kullanılan değişkenler	65
3.2.1.2. Veri analiz yöntemi	75
3.2.2. Bulgular	76
3.2.2.1. İl bazında girişimcilik endeksi bulguları	76
3.2.2.2. Düzey-2 bazında girişimcilik endeksi bulguları	87
SONUÇ	96
KAYNAKÇA	100

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ACTI	Girişimcilik Faaliyetleri Endeksi
Ar-Ge	Araştırma-Geliştirme
ASEAN	Güneydoğu Asya Uluslar Birliği Association of Southeast Asian Nations
ASPI	Girişimcilik Ruhu ve Tutkusu Endeksi
ATTI	Girişimcilik Davranışları Endeksi
BTK	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EMC	Girişimci Mentörleri Birliği
EIP	Girişimcilik Göstergeleri Programı Entrepreneurship Indicators Programme
GAP BKİ	GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı
GAP-GİDEM	GAP Bölgesi Girişimci Destekleme Merkezi
GEDI	Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Endeksi Global Entrepreneurship and Development Index
GEM	Küresel Girişimcilik İzleme Çalışması Global Entrepreneurship Monitor
GİSEP	Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı
GSKD	Gayri Safi Katma Değer
IFC	Uluslararası Finans Kurumu International Finance Corporation
IRC	Yenilikçilik Aktarım Merkezleri Innovation Relay Centre
İŞGEM	İş Geliştirme Merkezi
KB	Kişi Başına
KDV	Katma Değer Vergisi
KOBİ	Küçük ve Orta Ölçekli İşletme
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KÖİDD	Küçük Ölçekli İşletme Kurma Danışmanlığı Desteği
KSEP	KOBİ Stratejisi ve Eylem Planında
NAFTA	Kuzey Amerika Ülkeleri Serbest Ticaret Anlaşması The North American Free Trade Agreement
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü Organisation for Economic Co-operation and Development
SAN-TEZ	Sanayi Tezleri Programları
SGK	Sosyal Güvenlik Kurumu
SBA	Amerika Birleşik Devletleri Küçük İşletmeler İdaresi
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TDK	Türk Dil Kurumu
TEKMER	Teknoloji Geliştirme Merkezleri

SİMGELER VE KISALTMALAR

TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TR	Türkiye
TTGV	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YDO	Yatırım Destek Ofisi
WB	Dünya Bankası-World Bank

TABLOLAR

Tablo 1. Girişimcilik Tanımları.....	14
Tablo 2. 1985-2009 Yılları Arasında Kurulan ve Kapanan şirket ve Kooperatif Sayısı	32
Tablo 3. GEDI 2012 Türkiye Özet Tablosu	35
Tablo 4. 2008-2012 Kalkınma Ajansları Mali Destek Programları.....	37
Tablo 5. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Girişimci Destekleri.....	43
Tablo 6. 2009-2012 Yılları Teknogirişim Sermayesi Desteği	45
Tablo 7. KOSGEB Tarafından KOBİ'lere Sağlanan Destek Miktarı	47
Tablo 8. 2010-2012 yılları arasında geręekleřtirilen KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri.....	48
Tablo 9. TÜBİTAK Tarafından Verilen Girişimci Destekleri.....	52
Tablo 10. TTGV Destekleri	55
Tablo 11. İl Bazında Değişkenler	71
Tablo 12. Düzey-2 Bazında Değişkenler.....	73
Tablo 13. KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları (1. Aşama).....	76
Tablo 14. Açıklayıcı Temel Bileşenler Analizi Varyans Açıklama Tablosu (1. Aşama)	77
Tablo 15. Temel Bileşenler İstatistikleri.....	77
Tablo 16. Açıklayıcı Temel Bileşenler Faktör Yük Değerleri (1. Aşama).....	78
Tablo 17. KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları (2. Aşama).....	80
Tablo 18. Ortak Faktör Varyansları (2. Aşama).....	80
Tablo 21. Temel Bileşenler İstatistikleri.....	83
Tablo 22. İl Bazında Girişimcilik Endeksi Temel Bileşenlerindeki Değişkenler	83
Tablo 23. İllerin Girişimcilik Endeks Sırası ve Değeri.....	84
Tablo 24. KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları (2. Aşama).....	88
Tablo 25. Açıklayıcı Temel Bileşenler Analizi Varyans Açıklama Tablosu (2. Aşama)	88
Tablo 26. Ortak Faktör Varyansları (2. Aşama).....	88
Tablo 27. Açıklayıcı Temel Bileşenler Faktör Yük Değerleri (2. Aşama).....	89

TABLOLAR

Tablo 28. Düzey-2 Bazında Girişimcilik Endeksi Temel Bileşenlerdeki Değişkenler	90
Tablo 29. Temel Bileşenler Analizi Test Sonuçları (Düzey-2 1. Aşama)	91
Tablo 28. Düzey-2 Bölgelerinin Girişimcilik Endeks Değeri ve Kademesi	92
Tablo-29: Düzey-2 ve Düzey-3 (İller) Bölgelerin Girişimcilik Endeks Sıralaması.....	93

ŞEKİLLER

Şekil 1. GEM Çerçevesi	58
------------------------------	----

HARİTALAR

Harita 1. İl Bazında Girişimcilik Endeksi Kademelenmesi	86
Harita 2. Düzey-2 Bazında Girişimcilik Endeksi Kademelenmesi.....	95

GİRİŞ

Küreselleşme süreciyle birlikte ülkelerin ekonomik sınırları kalkmakta ve ülkeler birer açık pazar durumuna gelmektedir. Buna karşın ülkeler AB, ASEAN, NAFTA vb. bölgesel entegrasyonlarla coğrafi yakınlığı bir rekabet avantajı olarak kullanarak küresel alanda rekabet gücü kazanmak için bölgesel düzeyde işbirliğine gitmektedir. Geline bu noktada, ulusal ve uluslararası düzeyde rekabetçi bir unsur olmak için bu kez ülke içindeki bölgeler sahip oldukları avantajları birleştirerek işbirliği imkânlarını araştırmaktadır. Söz konusu işbirlikleri ülkelere rekabet avantajı sağlamaktadır.

Bu kapsamda, ülkeler rekabet gücünü artırmak için yeni girişimcilerin ortaya çıkartılmasına ve mevcut girişimcileri teşvik etmeye çalışmaktadır. Bu amaçla ülkeler, aktif olarak piyasaya girmek isteyen girişimcileri çeşitli desteklerle teşvik ederek piyasa mekanizmasına dahil etmek istemekte, bölgelerinin ekonomik ve sosyal gelişimini sağlayarak topyekûn kalkınma hedefini yakalamak istemektedir.

Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de girişimciliği teşvik edecek ulusal ve bölgesel düzeyde çok değişik politika araçları kullanılmaktadır. Kullanılan bu araçlarla birlikte, girişimciliğin ülkemizde nasıl algılandığı, nasıl ölçülebildiği ve bölgelerarası girişimcilik düzeyinin mevcut durumunun ortaya konulması gerekmektedir. Şu ana kadar ülkemizde bu alanda yapılmış çalışma sayısı sınırlı kalmıştır.

Özgen (1992), Gödek (1994), Aytaç (1999), Demircan (2000), Eyüpoğlu (2000), Kapu (2001) ve Evren Yatmaz (2012) yaptıkları çalışmalarda Anadolu'da girişimci profiline dair önemli ipuçları sunmaktadır. Çalışmalar tarihi silsile içerisinde incelendiğinde yapılabilecek en önemli

tespit Anadolu’da girişimci profilinin hızla evrim geçirdiği ve giderek modern girişimci profiline yaklaştığıdır.

Evren Yatmaz (2012) tarafından da vurgulandığı gibi Türkiye’de girişimci profilinin araştırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Araştırmacı tarafından yapılan çalışma haricinde bölgesel bir endeks oluşturma fikrine rastlanılmamıştır. Evren Yatmaz (2012:131) Türkiye’de ekonomik gelişmişlik seviyelerinde olduğu gibi girişimcilik seviyeleri bağlamında da bölgeler arasında önemli farklar bulunduğunu, bu farkların bölgelerin kendine özgü sosyal ve kültürel dokuları ile daha da yapısal bir boyut kazandığını vurgulamıştır. Bu çerçevede, bölgelerin girişimcilik seviyeleri ile girişimcinin nitelikleri, beklentileri ve ihtiyaçlarının çeşitlilik gösterdiğini belirten Evren Yatmaz (2012:131), bölgesel bir model tasarımı yaparken bu noktaların hassasiyetle incelenmesinin önemine değinmiştir.

Bu çalışma ile illerin ve bölgelerin girişimcilik potansiyeli ve sıralaması tespit edilerek önemli bir boşluğun doldurulması hedeflenmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, girişimcilik kavramına değinip illerin ve bölgelerin girişimcilik kapasitelerinin ölçülmesi ve değerlendirilmesidir. Bu amaçla, çalışma sonunda girişimcilik endeksi geliştirilmesi hedeflenmektedir. Söz konusu endeks kullanılarak iller ve bölgelerin girişimcilik kapasitesinin belirlenmesi ile bölgelerarası karşılaştırmalar yapılması planlanmaktadır.

Böylelikle girişimcilik kapasitesinin artırılmasına katkıda bulunulmasına yönelik olarak merkezi ve yerel politika yapıcılara yol gösterilebilecektir. Bu tür bir çalışmanın sonuçları sadece politika yapıcılar ve yerel karar mercilerine değil yatırımcılara da bilgi verici mahiyettedir. Ayrıca, elde edilen endeks değerleri ile il ve bölge arasındaki farkların boyutlarını ve derinliklerini inceleyerek, politika yapıcılara ve söz konusu il ve bölgelerde yaşayanlara gelecekle ilgili alacakları kararlarda yardımcı olunabilecektir.

Bu çerçevede, alanında ilk olan il ve düzey-2 bazında girişimcilik endekslerini oluşturarak bir model önerisi sunulan bu çalışma 3 bölüm olarak tasarlanmıştır.

Birinci bölümde, kavramsal çerçeve çizilmiştir. Bu amaçla, girişimci ve girişimcilik kavramı incelenmiş, literatürde bulunan tanımlara yer verilmiştir. Girişimciliğe AB, ABD ve OECD yaklaşımları sunularak dünyadaki hâkim görüşlere yer verilmiştir. Ayrıca, girişimcilik kavramının tarihsel süreçte yaşadığı evrimsel değişim ele alınmıştır.

İkinci bölümde, Türkiye’de girişimcilik tartışılmış ve girişimciliğe verilen destekler tanıtılmıştır. Türkiye’de girişimciliğe birçok farklı kurum ve kuruluş tarafından farklı destek modelleriyle destek verilmesine rağmen, koordinasyon ve mükerrerlik hususunda çeşitli iyileştirmeler yapılması gerektiği anlaşılmıştır.

Üçüncü bölümde, girişimcilik endekslerine küresel ve ulusal bazda değinilmiştir. Türkiye’de yayımlanmış olan endeks çalışmalarında girişimcilikten ziyade rekabetçiliğe önem verildiği görülmektedir. Halbuki üretim faktörlerinin içerisinde ayrı bir yeri olan girişimciliğe yönelik politikaların belirlenebilmesi için bu konuya ilişkin detaylı analizlerin yapılması önem taşımaktadır. Bu amaçla, bu bölümde ulusal bir endeks önerisi sunulmuştur. İl ve düzey-2 bazında yapılan çalışma bulguları da bu bölümde yer almaktadır.

Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular tartışılmış, çalışmanın kısıtlarına değinilmiş ve ileride yapılacak çalışmalar için de bazı önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİK VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. GİRİŞİMCİLİK ÜZERİNE KAVRAMSAL TARTIŞMA

Girişimci sözcüğü Türk Dil Kurumu Sözlüğünde “üretim için bir işe giren, kalkışan kimse, müteşebbis” ve “ticaret, endüstri vb. alanlarda sermaye koyarak girişimde bulunan kimse” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2013). İngilizce’de girişimci anlamına gelen entrepreneur ise Merriam-Webster Sözlüğünde “bir işletmeyi organize eden, yöneten ve risklerini üstlenen kişi” olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlamaya göre, işletmenin belli bir risk algılaması içerisinde organize edilmesi ve yönetilmesi süreçleri öne çıkarılırken, Türk Dil Kurumu Sözlüğü girişimciliği özellikle bir işe kalkışma veya başlama noktasından hareketle kavramsallaştırmaktadır. Girişimci şeklinde Türkçe’ye çevrilen "entrepreneur" kelimesinin kökeni incelendiğinde, bu kelimenin Fransızca "entreprendre"den geldiği ve anlamının "bir şey yapmak" olduğu görülmektedir (Başboğa, 2009:5).

Girişimcilik, hem günlük hayatta hem de ekonomi ve yönetim gibi teknik alanlarda oldukça sık kullanılan bir kavramdır. Bu nedenle girişimcilik literatürünü genel olarak; ekonomi, psikoloji, antropoloji, yönetim, organizasyon ve sosyoloji disiplinleri oluşturmuştur. Bu geniş yelpaze içerisinde, girişimcilik hakkında farklı açılardan yorumda bulunup literatüre katkı sağlayan araştırmacılar bulunmaktadır.

İlk defa Fransız düşünür ve yazarlarından J.B.Say tarafından literatüre kazandırılan “Girişimcilik” kavramı, Fransızca “entreprendre” ve Almanca’da “unternehmen” sözcüklerinden türetilen ve Türkçe’de “üstlenmek” anlamına gelen bir fiili ifade etmektedir. Bu ifadeye göre girişimci, bir işletmeyi organize eden, yöneten, risk alabilen ve bunun sorumluluklarını üstlenen kişidir (Arıkan, 2004:45).

Girişimcilik kavramını sanayi toplumunun benzer kavramları olan sermayedar, kapitalist, patron, işadamı gibi kavramlardan ayırmak gerekmektedir. Çünkü özellikle son yıllarda bu kavrama yeni bir anlam yüklenerek; insan unsuru, risk üstlenme ve piyasalaşma boyutları ile birlikte ekonomik değer yaratma özelliği ön plana çıkarılmaktadır (Durukan, 2007:35).

Literatür incelendiğinde, herkes tarafından kabul görmüş tek bir girişimci tanımının olmadığı anlaşılmaktadır. Farklı bilim adamları; girişimciliğin risk alma, üretim faktörlerini bir araya getirme ve ortaya çıkarılan yenilikler gibi niteliklerine önem vermiştir. Bu durum, bir yandan araştırmacıların öznel veya nesnel koşullarındaki farklılıklardan, diğer yandan da girişimciliğin sahip olduğu çeşitli nitelikleri dolayısıyla, farklı bilim dallarının farklı bakış açıları ile konuyu ele almasından kaynaklanmaktadır (Kumral, 1993:19). Zira girişimcilik kavramı sadece soyut iktisat ve işletmecilik bilgisi ile değerlendirilemeyecek kadar geniş içerik taşıyan bir kavramdır.

Girişimcilik, toplumun kültür ve zihniyet dünyasına bağlı olarak gelişen toplumsal davranış kalıplarının etkisiyle, zihniyet-kültür-iktisat ilişkisinin özgün bir modelini içeren sosyoloji, iktisat, din, felsefe, sosyal psikoloji gibi alanları bünyesinde barındıran çok kapsamlı ve analitik çalışma isteyen bir alandır (Şimşek, 2008: 15). Bu çerçevede girişimci kavramı; yöneten, idare ve organize eden, inisiyatif kullanan gibi yönleriyle işletmenin; yatırım yapan, arzı ve talebi yönlendiren, pazar arayan gibi yönleriyle iktisadın; çekici, atak, yaratıcı, yenilikçi, kendine güvenen, cesur gibi sıfatları ile psikolojinin ve nihayet tüm bunların hepsi üzerine global alanda oynadığı rol ve yapı içindeki yeri yönüyle de sosyolojinin ilgi alanına girmektedir (Ertübey, 1991:2).

Girişimci kavramı, pek çok araştırmacı tarafından, farklı yönler vurgulanacak şekilde tanımlanmaya çalışılmıştır. Yönetim teorisyenlerinin çoğu girişimciyi bir yaratıcı, işletme sahibi veya bir girişimin yöneticisi olarak

görürken diğer bazı araştırmacılar girişimcinin en temel özelliği olarak finansal riskten bahsetmektedir (Kuvan, 2007:13).

Girişimcilik, bilimsel literatürde oldukça belirsiz bir kavramdır. OECD (2013) tarafından da karmaşık bir olgu olarak nitelendirilmiştir. Bunun en önemli sebebi olarak disiplinler arası bir kavram olması nedeniyle, girişimciliğin disiplinlere göre farklı yorumlanması gösterilebilir. Belirtilenleri teyit eder mahiyette, bu konuya ilişkin literatür incelendiğinde girişimcilik kavramının birçok araştırmacı tarafından farklı açılardan ele alındığı görülmektedir. Ekonomistler tarafından yapılan çalışmalarda söz konusu kavram ağırlıklı olarak risk, sermaye sağlanması, arbitraj ve üretim faktörlerinin koordinasyonu gibi konular ele alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. İşletmecilik bağlamında ise girişimcilik, küçük işletme kurulması ve bunların yönetilmesi ile özdeşleştirilmiştir (Başar vd., 2001:4-5).

Gerek bireysel gerek toplumsal yaşamda refah yaratan bir değer olması sebebiyle girişimci ve girişimcilik, araştırmacılarca üzerinde ayrıntılı olarak çalışmalar yapılan bir yönetim kavramı haline gelmiştir. Bazı insanların yeni fırsatları görme hususunda daha yetenekli olması, bazılarının yeni fikir ya da hayallerini gerçekleştirmede diğerlerinden daha başarılı olması, bazılarının bitmez tükenmez bir arzu ile kendi adına ve kendi hesabına iş yapma isteğinden dolayı ekonomik göstergelerde işsizliğin azalmasına, gelir dağılımının dengelenmesine yönelik arayışlar, girişim ve girişimcilik konusunu bir ilgi odağı haline dönüştürmüştür (Börü, 2006:1).

Girişimcilik hakkında ayrıntılı bir araştırma yapan William Gartner, akademisyenlere, işletme liderlerine ve politikacılara girişimciliğin tanımı hakkındaki düşüncelerini sormuştur (Wickham, 2001). Sonuçta girişimcilikle ilgili 90 farklı özellik ortaya çıkmıştır. Peter Kilby ise tanımlama gücü nedeniyle kavramı, hayali bir karakter olan “Tefarlumba” benzeterek ütopyik bir tanıma kavuşturmuştur (Wickham, 2001:6): “Büyük ve önemli bir hayvandır. Çeşitli tuzaklar kurularak pek çok kişi tarafından yakalanmasına rağmen, şimdiye kadar hiç kimse onu esir etmeyi başaramamıştır. Onu

gördüğünü söyleyenlerin tümü muazzam ve çok heybetli olduğunu belirtir. Bununla birlikte şimdiye kadar onun özellikleri hakkında fikir birliği sağlanamamıştır.”

Literatürde, değer yaratmak amacıyla fırsatları aramak ve tanımlamak girişimcilik olgusunun en önemli unsuru olarak görülmesine rağmen, birçok araştırmacı bu ayırt edici özellikle yetinmeyerek kavramı farklı bakış açılarıyla ortaya koymuştur. Girişimcilik kavramına ilişkin en sık rastlanan tanımlar aşağıdaki gibidir (Çevik, 2006:7).

- Girişimcilik; “değer yaratmak için, kar amacı güden yeni bir işletme kurma veya büyütme ve yeni bir mal veya hizmet yaratma sürecidir.” (Bird, 1989:4).
- Girişimcilik; “bir fırsat algılama ve o fırsatı ele geçirmek için bir organizasyon yaratma faaliyetidir.” (Mueller, 2000:52).
- Girişimcilik; “fırsat elde etmek için eşsizlikleri vurgulama, alternatif üretim süreçlerini inceleme ve onların optimizasyonunu sağlama faaliyetidir.” (Lounsbury, 1998:51-52).
- Girişimcilik; “birey ve toplum için değer yaratan, ekonomik fırsatlara cevap veren veya ekonomik fırsatlar yaratan bireyler tarafından ortaya konulan, getirdiği yeniliklerle ekonomik sistemde değişikliklere neden olan bir süreçtir.” (Muzyka, 1995:352).
- Girişimcilik; “yenilik yaratarak, yaratıcı yetenekler kullanarak veya herhangi başka bir şekilde, yeni; ürün, hizmet, kaynak, teknoloji ve piyasalar bularak, değer yaratmaktır.” (Bird, 1989:3).
- Girişimcilik; “gerekli olan zaman ve çabayı ayırarak, finansal, sosyal ve psikolojik riskleri bir araya getirerek, parasal ve kişisel tatmin ödülü olarak farklı olan bir şeyi yaratma sürecidir.” (Coulter, 2001:4).

- Girişimcilik; “değişimi, dönüşümü, yenilikçi yaklaşımların ortaya çıkarılmasını, faaliyetlerin planlanmasını, birey veya grupların organizasyonunu, yeni ürünler, hizmetler, yaklaşımlar, işlemler, teknolojiler vb. yollar ile toplum ve pazara katkıda bulunan değerler yaratmayı içeren bir süreçtir.” (Bird, 1989:3).

Bu tanım çeşitliliği içerisinde girişimcilik hakkında genel olarak kabul görmüş bir tanım vermek güçtür. Çünkü birden çok anlama gelen bir olgu olan girişimcilik, kavramsal iplik telleri ile örülü bir kumaşı andırmaktadır (Jack, 1999). Bu kumaş içerisinde en çok göze çarpan unsurlar ise değer yaratma, yeni bir işletme kurma ve geliştirme, yenilik yapma, esnek ve dinamik davranma, yaratıcılık ve risk almadır (Naktiyok, 2004:3).

Girişimcilik; girişimcinin ortaya çıkardığı yenilik, fark ve yeni oluşumları içerdiği için eşsiz bir nitelik taşmaktadır. Girişimcilik sadece bir işletmeyi oluşturmakla ilgili değil, ortaya çıkan fırsatları izleyerek işletmeyi bytmekle de ilişkili bir kavramdır. Bu nedenle girişimcilik, belirli bir zamanda oluşan bir olgu değildir. Zaman içerisinde oluşan karar ve faaliyet dizisi ile devam eden bir olgudur (Naktiyok, 2004.3).

Girişimcilik kavramında yer alan yaygın olgular göz önünde bulundurulduğunda girişimciliğin, kompleks ve çok yönlü unsurlarını kapsayan tanımı aşağıdaki şekilde ortaya konulabilir. Girişimcilik, pratikte olmayan bir olgudan bir vizyon belirleme kabiliyetidir. Bu vizyon, makul seviyede risk alma isteğini ve başarısızlık olasılığını azaltmak için mümkün olan her şeyi yapmayı içermektedir. Yaratıcı bir faaliyet olan girişimcilik, enerjinin, bir girişim veya organizasyon başlatmaya harcanmasıdır. Girişimcilik, girişimcinin kendi beceri ve yeteneğini tamamlamak için girişimci bir takım oluşturma kabiliyetini de kapsamaktadır. Girişimcilik, kaos ve çelişki ortamında fırsat yaratma becerisi, diğerlerinin sahip olduğu kaynakları bulma, bir araya getirme ve kontrol etme duygusudur (Timmons, 1998:27). Bu tanımdan da anlaşılabileceği gibi girişimcilik, işletme yaratmaktan daha fazla anlam ifade etmektedir. Yeni işletme yaratma girişimciliğin en önemli özelliği

olsa da girişimcilik olgusunu bütünüyle ortaya koyamamaktadır. Fırsat arama, risk alma, eşsizlik ve yenilik gibi kavramlarda girişimcilik kapsamı genişlemektedir (Çevik, 2006:9).

Girişimcilik konusu sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş ile birlikte gerek ulusal gerekse uluslararası boyutta, gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler düzeyinde daha dikkat çekici bir hale gelmiştir. Konu ekonomik ve toplumsal boyutta, pek çok sektör için önem arz etmeye başlamıştır (Börü, 2006:4). Günümüz dünyasında bir ülkenin ağırlığı ve etkinliği küresel anlamdaki şirketleri ile küresel anlamda yaratmış oldukları markaları ile ölçülebilmektedir. Bir ülkenin bu anlamdaki şirketleri ve markaları ne kadar çok ise o ülke uluslararası alanda gelişmiş ve kalkınmış bir ülke olarak algılanmakta, aksi ise geri kalmış ülke nitelenmesine sebep olmaktadır.

Girişimciliğin, ekonomik fayda sağlamanın yanında toplumsal faydayı da beraberinde getirme bakımından ayrı bir önemi vardır. Ekonomik büyümenin önemli bir bileşeni olarak kabul edilen girişimcilik, işsizlik sorununa önemli bir çözüm olanağı sunduğu gibi kullanılmakta olan üretim araçlarının ve mevcut girdilerin değişik şekillerde kullanımını sağlayarak alternatif üretim alanları yaratmaktadır. Girişimcilik bu yönüyle toplumsal fayda yaratan ekonomik bir aktör konumundadır (Börü, 2004:5). Bunun yanında bir bölgedeki girişimciliğin artması o bölgedeki ekonomik faaliyetlerin artması anlamına da gelmektedir. Bu durumda bölgede tüm toplumsal gruplarda hareketlilik artmaktadır. Finansal ve sosyal açıdan hareketlenme ülke ve dünyada daha fazla tanıtım olanağı sağlamaktadır. Böylelikle bölgeye bir üniversite, hastane, sosyal tesisler vb. kurulabilmektedir.

Ekonomik gelişme ile birlikte bölge doğrudan yabancı yatırımlar için de ilgi çekici hale gelebilmektedir. Bölgesel olarak istihdam artışı ile birlikte yaşam kalitesinde de bir artış elde edilmektedir. Yaşam standardının yükselmesi, işletmelerin verimliliklerini yükseltmesine bağlıdır. Verimliliğin büyümesinin sürdürülebilmesi ise yeniliği ve ekonominin kendisini teknolojik olarak güncelleyebilmesini gerektirmektedir (Albayrak ve Erkul, 2010). Sonuç

olarak, girişimcilik aynı zamanda bölgesel gelişmeye ve sosyal hayata önemli katkılar sağlamaktadır.

Girişimcilik tanımlarının hemen hepsinde akademisyenler tarafından üzerinde mutabakat sağlanan konu; girişimcilerin sahip olduğu davranış biçimleridir. Üzerinde görüş birliğine varılan davranışlar kapsamında; inisiyatif alma, kaynakları ve koşulları kullanılabilir değerlere dönüştürerek sosyal ve ekonomik alanlarda düzenleme yapma, risk ve başarısızlığı kabul etme yer almaktadır (Hisrich, 2002:10).

Girişimcilik, belirsizlik koşulları altında kazanç elde etme ve büyüme amacı ile yenilikçi bir ekonomik organizasyonun oluşturulmasıdır. Diğer bir tanımlamayla girişimcilik; faaliyette bulunulan iş sahası ya da dışındaki bir konu ile ilgili fırsatları yakalamak suretiyle değer yaratma teşebbüsü, fırsatlara yönelik alınacak risklerin yönetimi ve bir projeyi hayata geçirebilmek için mevcut tüm beşeri, finansal ve diğer malzeme kaynağını harekete geçirmek suretiyle iletişim ve yönetsel becerileri kullanma sürecidir. Genel anlamda girişimcilik; çevresel faktörlerden doğan fırsatlardan yararlanma ya da yeni fırsatlar yaratabilme amacıyla, ekonomik mal veya hizmet üretmek için üretim faktörlerine sahip olma, örgütlenme kabiliyeti ve risk alma yeteneği ile ilişkilendirilmektedir. Günümüz modern işletmecilik anlayışı çerçevesinde girişimcilik kavramının yenilikçilik, esneklik, dinamiklik, risk alma, yaratıcılık, gelişim odaklı olma gibi kavramlarla açıklandığı görülmektedir. Disiplinler arası bir kavram olması nedeniyle girişimcilik, her disiplin içerisinde farklı yorumlanmıştır (Börü, 2006:3).

Girişimciliğin temelinde üç anahtar öge bulunmaktadır: yenilikçilik, risk alma ve proaktif olma. Yenilikçilik; sorunlara ve ihtiyaçlara yaratıcı, alışılmamış ve farklı çözümler aranmasını ifade etmektedir. Bu çözümler yeni ürün ve hizmetlerde olduğu gibi, yeni teknoloji ve süreçlerin izlerini taşımaktadır. Risk alma makul bir başarısızlık maliyeti oluşma ihtimali olan fırsatlara önemli seviyede kaynak aktarılmasını ifade etmektedir. Bu tür riskler makul seviyededir ve hesaplanmıştır. Proaktiflik ise amaca ulaşmada

her ne gerekiyorsa yapılmasını ifade etmektedir. Bu ifade çerçevesinde, başarısızlığa karşı azim, uyumluluk ve istek boyutları ön plana çıkmaktadır (Börü, 2006:3-4).

Girişimcilik sürecinin başarı ile sürdürülebilmesinde, girişimcilik rolünü üstlenen kişinin piyasayı analiz edebilmesi için ekonomi; motivasyon düzeyini belirleyebilmek için psikoloji; yönetim bilimini kavrayabilmek için işletme ve sosyoloji ile girişimciliğin yenilik getirme yönünü özümseyebilmesi için de örgütsel davranış konularında yetişmiş ve bilgi sahibi olması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır (Erbatu, 2008:8).

Kısaca girişimcilik; her şeyden önce ve en önemlisi bir zihniyettir. Bir kişinin bağımsız olarak ya da organizasyon içinde, bir fırsatı saptama ve yeni bir değer yaratmak ya da ekonomik başarı elde etmek için bu fırsatın üzerine gitme motivasyonunu ve kapasitesini ifade eder. Girişimcilik konusu sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş ile birlikte, gerek ulusal gerekse de uluslararası boyutta gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler düzeyinde daha dikkat çekici bir hale gelmiştir.

Girişimcilik kavramı, bireysel ve toplumsal anlamda bir refah yarattığı için, uzun yıllar boyunca farklı grupların dikkatini çekmiş ve inceleme konusu olarak yazına girmiştir. Gerek akademisyenlerin gerekse özel sektörün ilgisini çeken girişimcilik, günümüzde de ilgi çekiciliğini korumaktadır (Onay, 2010:48).

Yenilik, yaratıcılık ve değişim yaratmak, girişimci olmak için gerekli temel özelliklerin başında gelmektedir. Bunun dışında, risk almak, öncü olmak ve rekabetçi düşünme becerisine sahip olmak da girişimci düşüncenin temellerini oluşturan bileşenlerdendir (Başar, Tosunoğlu ve Demirci, 2001:89).

Günümüzde ihtiyaçlar ve beklentiler hızla artmakla birlikte bunları karşılayacak mal ve hizmetlerin üretimde kullanılması için gerekli kaynakların kıt olduğu bilinmektedir. Ancak bahsedilen kıt kaynaklar (mal ve hizmetler),

doğada serbest halde bulunan, bir bedeli olmayan kaynak değil, aksine sahip olunması için bir külfete katlanması gereken, bir değeri olan iktisadi kaynaklardır. Kıt kaynakların, sınırsız insan ihtiyaçlarının karşılanması şeklinde tanımlanan ekonomik etkinliklerin yerine getirilmesi de girişimcilik sayesinde olmaktadır (Tutar, 2003:161). Girişimcilikte kıt kaynaklar şeklinde ifade edilen üretim faktörlerinin, en uygun şekilde bir araya getirilmesi amaçlanmaktadır.

Kuratko ve Hoggets (1995:28), girişimciliğin temel olarak iki farklı bakış açısıyla açıklanabileceğini vurgulamaktadır. Birincisi, pazardaki mevcut fırsatları görerek bir mal veya hizmetin pazara sunulabilmesi, ikincisi ise yeni bir fikir, buluş veya mevcut olan bir mal/hizmetin tasarım, fiyat, kalite gibi yönlerden iyileştirilerek pazara sunulabilmesidir. Bozkurt (2000) girişimciliği yaşadığımız çevrenin yarattığı fırsatları sezme, o sezgilerden düşler üretme, düşleri projelere dönüştürme, projeleri yaşama taşıma ve zenginlik üreterek, insan yaşamını kolaylaştırma becerisine sahip olma olduğunu vurgulamaktadır. Ancak Megginson ve arkadaşları (2000) girişimciliği daha çok kâr elde etmek için kendi işini kurma ve büyütme faaliyeti olarak tanımlamaktadır.

Girişimcilik alanında yapılan araştırmaların büyük bir çoğunluğu; “Neden bazı insanlar yeni fırsatları görme ya da yaratma yeteneğine sahip iken diğerleri bu tür bir özelliğe sahip değildir?”, “Neden bazı kişiler iş fikirlerini ya da hayallerini gerçek bir işletmeye dönüştürürken diğerleri bunu başaramaz?” ve “Neden bazı girişimciler başarılı iken diğerleri başarısız olmaktadır?” gibi sorulara yanıt aramıştır (Arıkan, 2004:45).

Bunlar ve nice çoğaltılabilecek soru tiplerine cevap verebilmek için öncelikle girişimcilik kavramını incelemek gerekmektedir. Ancak girişimciliğin katkısı çok eskiden beri bilinmesine karşın henüz ortak bir tanım yapılamamıştır. Bununla birlikte, yazında görülen girişimcilik tanımlarının ortak noktaları; girişimcilerin başkalarının göremediği ya da algılayamadığı

fırsatları sezip, bunları cazip birer iş fikrine dönüştürme yeteneğine sahip olan ve bu amaçla da risk alma yatınlığının yüksek olmasıdır (Göçmen, 2007:2).

Girişimci, kişiyi esas alan ve kişiye özgü özel yetenek, beceri ve zihinsel kapasitelere işaret eder iken, girişimcilik kavramı ise girişimcinin ortaya koyduğu eylemin, hareketin, organizasyonun ve yarattığı yeni sonuçların genel adı olarak açıklanmaktadır. Girişimcilik girişim faaliyetinin sonunda bireysel bağımsızlık, tatmin, haz gibi psikolojik, para, servet, gelir gibi bir ödöl olan ekonomik, statü, itibar, güç gibi sosyolojik sonuçlara yol açan tehlike, tuzak, streslerle dolu ve özel gayret gerektiren bir değer yaratma sürecidir (Top, 2006: 7).

Avrupa Komisyonu'nca benimsenen Avrupa'da Girişimcilik konulu Yeşil Kitap'ta girişimcilik aşağıdaki şekilde ele alınmaktadır. Girişimcilik her şeyden önce ve en önemlisi bir zihniyettir. Bir kişinin, bağımsız olarak veya bir organizasyon içinde, bir fırsatı saptama ve yeni bir değer yaratmak ya da ekonomik başarı elde etmek için bu fırsatın üzerine gitme motivasyonunu ve kapasitesini tanımlamaktadır. Girişimci mevcut bir pazara girmek ve rekabet etmek, söz konusu pazarı değiştirmek, hatta yeni bir pazar yaratmak için yaratıcılıktan ya da yeniliklerden yararlanmaktadır. İş dünyasında yeni bir fikri başarıya götürmek, yaratıcılık ya da yenilikleri sağlam bir yönetim sistemiyle bütünleştirme ve bir işletmenin gelişimini yaşam çevriminin tüm evrelerinde optimize ederek koşullara uydurma becerisi gerektirmektedir. Bu durum, günlük yönetim faaliyetlerinin ötesinde, işletme için hedefler koymayı ve bir strateji saptamayı gerektirmektedir (Döm, 2006:7-8).

Girişimcilik, birey ve toplum için değer yaratan, ekonomik fırsatlara cevap verebilen veya ekonomik fırsatlar yaratan bireyler tarafından ortaya konulan, getirdiği yeniliklerle ekonomik sistemde değişikliklere neden olan bir süreci ifade etmektedir (Muzyka, 1995: 352).

Girişimcilik; gerekli olan zaman ve çabayı ayırarak, finansal, sosyal ve psikolojik riskleri bir araya getirerek, parasal ve kişisel tatmin ödölü alarak

farklı olan bir şeyi yaratma süreci olarak tanımlanabilmektedir (Coulter, 2001:4).

Girişimcilik kavramının birçok farklı şekilde tanımlanabildiği görülmektedir. Çünkü girişimcilik birçok bileşeni olan ve sürekli olarak değişen bir olgudur. Girişimcilik olgusunu meydana getiren bileşenler girişimcilik olayının oluştuğu çevresel ortama göre değişiklik göstermektedir (Odabaşı, 2005:3). Girişimcinin ekonomik hayatın en önemli unsurlarından olduğunun farkına varılması ve “girişimcilik” kavramının ortaya çıkması 18. yüzyılda başlayan sanayi devriminin en önemli özelliklerinden biri olmuş ve ortaya çıkartılan bu unsur, sanayi devrimiyle birlikte büyük gelişmelere öncülük eden ekonomik sürecin en temel yapılandırıcısı olmuştur (Kent, 1984:1).

Bununla birlikte girişimciliğin tanımı ilk kez, 18. yüzyılda Cantillon tarafından yapılmıştır. Cantillon’un yaptığı tanımda girişimci, henüz belirlenmemiş bir bedelle satmak üzere üretimin girdilerini ve hizmetlerini satın alan ve üreten kişi olarak ifade edilmiştir. Bu tanım, girişimcinin “risk üstlenme” özelliğini vurgulamaktadır (Tosunoğlu, 2003:4-5). Bu tanımla birlikte literatürde yer alan diğer tanımlar Tablo-1’de derlenmiştir.

Tablo 1. Girişimcilik Tanımları

Tanımı Yapan	Tanım
R. Cantillon (1755)	•Girişimciler serbest meslek sahibi olarak tanımlanır. •Serbest meslek sahipleri daha fazla belirsizliği idare etmek durumunda kalır. •Girişimciler aktivitelerini pazarın talebine göre dengelemek durumundadır.
J.B. Say (1803)	•Girişimciler ekonomik kaynaklarını düşük verimlilik alanlarından yüksek verimlilik alanlarına daha fazla randımanla değiştirir. •Girişimcilik çok sayıda engel ve belirsizliği beraberinde getirir.
A. Marshall (1980)	•Girişimciler ve yöneticiler farklı fakat tamamlayıcı özelliklere sahiptir.

Tanımı Yapan	Tanım
J. Schumpeter (1911)	- Girişimcilik, girişimci bireylerin birleşimsel becerilerine dayanarak bir ekonomiyi statik dengeden ileriye doğru hareket ettirecek ana araçtır. - Birleşimsel beceriler yeni bir iyi/kalite, yeni bir yöntem/süreç, yeni bir pazar, yeni bir arz kaynağı veya bir firmanın/üretimin yeni bir örgütlenme yönteminin fark edilmesi sonucunu doğurur. - Girişimcilerin rolü mucitlerin rolünden belirgin bir şekilde ayrılmıştır.
F. Knight (1921)	- Girişimciler ekonomik aktiviteleri yöneten özel bir sosyal sınıftır. - Belirsizlik girişimciliğin birincil boyutudur.
E. Penrose (1950)	- Girişimci ve yönetici becerileri ayrıştırılmalıdır. - Küçük firmalar için fırsatları saptamak ve onlardan istifade etmek girişimciliğin temel boyutudur.
H. Liebenstein (1968)	- Girişimci aktivite temel olarak örgütsel verimsizlikleri azaltmayı ve örgütsel düzensizlikleri tersine çevirmeyi içerir. - İki tip girişimci vardır: Girdileri üretim sürecine daha etkin bir yöntemle tahsis eden yönetici ve yeni ürünler veya süreçler sunarak gözlenmiş pazar boşluklarını dolduran Shumpeterci.
I. Kirzner (1973, 1997)	Girişimci aktivite, girişimciler karlı arbitraj olasılıklarını fark ettikçe pazarı dengeye doğru ilerletir.
M. Casson (1982)	Girişimciler kıt kaynakların koordinasyonu için yargılayıcı kararlar almak konusunda uzmanlaşırlar.
W. Gartner (1985), H. Aldrich, C. Zimmer (1986)	Girişimcilik, yaşadıkları ve çalıştıkları örgütsel ve bölgesel çevreden etkilenen ve bunlarla uyumlu davranan bireylerin eylemlerinin sonucudur.
W. Baumol (1990)	- Girişimci aktivite büyüme ve (radikal) yenilik için elzemdir. - Girişimci aktivitenin üretken (yenilik) ve üretken-olmayan (rant arayışı arama, organize suç v.b) aktiviteler arasında dağılımına kurumlar karar verir.
R. Holcombe (1998)	Girişimciler daha verimli ve yenilikçi yöntemlerle üretime bağlı olarak daha üretken bir ekonomiyi destekler, ekonomik büyümenin temelidir.

Tanımı Yapan	Tanım
OECD (1998)	Girişimciler yeni iş fırsatlarını yakalamak amacıyla kaynaklarını sıralama becerisini temsil eder, genel olarak ekonomik büyümenin merkezinde olarak tanımlanır.
S. Wennekers ve R. Thurik (1999)	- Girişimciler çoklu-görev becerilerine sahiptir. - Girişimciler yeni fırsatları algılar ve yaratır, belirsizlik altında çalışır ve pazara yeni ürünler sunar, kaynakların yeri, yapısı ve kullanımına karar verir ve son olarak işletmelerini yönetir ve pazar payı için diğerleri ile rekabet eder.
H. Aldrich ve M. Martinez (2001)	- Girişimci aktivite, imitasyonu da içerdiğinden yenilikçilik ile eşanlamlı değildir. - Girişimci aktivitelerde yenilikçilik ve kopyalama arasındaki ayrımın desteklenmesi gerekmektedir.

Kaynak: 10.Kalkınma Planı Girişimciliği Geliştirme Özel İhtisas Komisyon Raporu

Söz konusu kavram zamanla çeşitli disiplinler tarafından geliştirilerek evrilmiştir. Girişimciliğin yaşadığı bu evrimsel gelişime aşağıdaki kısımda değinilmektedir.

1.2. GİRİŞİMCİLİK KAVRAMININ GELİŞİMİ

Girişimciliğin tarihsel gelişimine bakıldığında girişimin ihtiyaç bazlı tanımından yola çıkmak uygun olabilir. Bu tanımda girişim, insanların yaşamak ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yaptığı faaliyetlerdir. Öyleyse avcılık, çiftçilik, hayvancılık, ticaret vs. gibi her türlü faaliyet insanoğlunun ilk dönemlerinden beri yaptığı faaliyetler olduğuna göre girişimciliğin tarihçesinin tarihin ilk dönemlerine dayandığını söyleyebiliriz.

Rönesans hareketiyle birlikte doğan yeni bir sınıf olan Burjuvaların ticari hareketleri Avrupa'nın dinamiğini oluşturmuştur. Avrupa'daki bu ilk girişimciler ticari faaliyetten elde ettikleri kazançla güçlenmiş ve siyasi alanda da haklar kazanmıştır. Burjuva sınıfı kazandığı haklarla kendileri için daha elverişli bir Avrupa oluşturmuş böylece sınırlar yeniden çizilmiş, siyasi sistemler değişmiştir. Bu ortam buhar makinesi, iplik bükme makinesi,

dokuma makinesi gibi bir takım teknik gelişmelere de ortam hazırlamıştır (Demirez, 2005).

Girişimcinin tanımı ilk kez 1730'lu yıllarda Fransa'da yaşayan İrlandalı İktisatçı Richard Cantillon tarafından yazılan "*Essai sur la nature du commerce en général*" adlı eserde yer almıştır. Bu tanıma göre girişimci, "henüz belirginleşmemiş bir bedelle satmak üzere üretim girdilerini ve hizmetlerini satın alan ve üreten kişi"dir (Başboğa, 2009:6).

Girişimcinin tanımı, Cantillon'dan sonra Fransız İktisatçı Jean Baptise Say tarafından geliştirilerek, girişimcinin risk üstlenme kadar üretim girdilerini örgütleme ve yönetme niteliğine de sahip olması gereği üzerinde durulmuştur. Say'dan itibaren girişimcilik; emek, sermaye ve doğal kaynaklar faktörlerine ek olarak dördüncü üretim faktörü olarak kabul edilmiştir (Demircan, 2000).

Bu bağlamda, girişimcinin organize etme ve yönetme fonksiyonlarını da öne çıkaran Say'ın yaklaşımı, farklı girişimcilik fonksiyonlarını girişimciyle ilişkilendirmesi itibarıyla tanımı daha geniş bir çerçeveye oturtmaktadır (Başboğa, 2009: 7).

İktisat biliminin temelini atan kişi olarak bilinen Adam Smith, girişimciye kapitalist işveren gözüyle bakmış ve bu kişinin esas rolünün sermaye sağlamak ve biriktirmek olduğunu söylemiştir. Her ne kadar Smith, girişimci kavramına doğrudan bir katkıda bulunmamışsa da, getirdiği ideal birey tanımıyla daha sonra girişimci konusunda çalışacaklara ışık tutarak, dolaylı bir katkıda bulunmuştur. Ona göre ideal birey; beklentileri yenilgiye uğrayabilen, iş yaşamında dikkatli, tutumlu ve ihtiyatlı, kazancın ani değil ama sürekli olmasına dikkat eden, belirsizlik göğüslemede aktif bir insandır (Kumral, 1993).

Bu bağlamda, ideal birey tanımından hareketle dolaylı olarak konuyla ilişkilendirilen Smith'in de, Cantillon'a paralel şekilde girişimcinin risk alma özelliğine vurgu yaptığı ifade edilebilir (Başboğa, 2009:7).

Girişimciyi yenilikçi ve rutinin dışına çıkan kişi olarak tanımlayarak alternatif bir ekonomik gelişme teorisinin temellerini atan ve iktisat kuramında girişimci üzerine dikkatleri ilk çeken kişi Avusturyalı iktisatçı Joseph Schumpeter olmuştur. Denge kuramlarını eleştiren Schumpeter, ekonomik etkinliklerin gelişimini, ekonomik olmayan etmenlere bakarak açıklamak gerektiğini savunmuştur. Schumpeter’e göre bu etmenlerin açığa çıkarılabilmesi bireylerin pazardaki hareketlerine bağlıdır. İşte bu nedenle dikkat, pazarda belirleyici rol oynayan bireyler yani girişimciler üzerine çekilmelidir (Özal, 2009).

Schumpeter’in çalışmalarında girişimcilik, yenilik yapma ve teknolojik buluşlar ile açıklanmaya çalışılmıştır. “Ekonomik Gelişme Teorisi” isimli eserinde Schumpeter, ekonomik gelişmenin arkasında mevcut dengede sürekli değişikliğe neden olan faktörler olduğunu ileri sürmüş ve söz konusu sürekli değişimi ortaya çıkaran faktör olarak girişimciliği kabul etmiştir. Bu kapsamda, Schumpeter’e göre beş çeşit girişimci davranışı bulunmaktadır (Schumpeter, 1961:66).

- Yeni bir malın ya da hizmetin üretimi,
- Yeni bir üretim metodunun geliştirilmesi,
- Yeni bir pazarın oluşturulması,
- Yeni bir hammadde kaynağının bulunması,
- Endüstrinin yeniden yapılandırılması.

Schumpeter girişimciyi ekonomik gelişmenin niteliksel dinamiği olarak ortaya koymakta ve girişimcinin varlığını, statik kapalı devreden çıkmak için kaçınılmaz bulmaktadır. Eğer böyle olmazsa entropi görülecektir. Schumpeter’in deyişiyle girişimci “üretim faktörlerini yeni bileşimler içinde üretim sürecine sokan” kişidir (Özal, 2009:4).

Girişimciliğin ekonomik teorisinin temellerini atan Schumpeter'in çıkış noktası ekonominin bir sistem olduğu fakat değişimlerin neo-klasiklerin söylediği gibi dışarıdan değil içeriden geldiği şeklindeki varsayımdır. Bu içsel değişimlerin gerçekleşmesini sağlayan ise girişimcilerin kendileridir. Schumpeter'a göre girişimci, toplumda değişimi yaratacak kişi ve kurumlar olarak tanınmaktadır. Schumpeter ve diğerlerinin çalışmalarında girişimcilik kavramı tanımlanırken, yenilik yaratma ve teknolojik buluşlara yer verilmiş ve yeni ürünler, yeni hizmetler, yeni süreçler, yeni arz kaynakları ve yeni pazarlar yaratmak için yeni kaynakların yaratılması gibi konular üzerinde ağırlıklı olarak durulmuştur (Schumpeter, 1934).

Schumpeter (1961) girişimciliği iş dünyasına ilişkin kararlar alma düzeyinde beliren bir zihniyet biçimi olarak görmüştür. Bu zihniyetin en önemli özelliği, yenilik peşinde koşma ve yenilikler getirebilmedir. Girişimci var olan olanakları harmanlayarak yeni bileşimlere gidebilen, yeni bileşimler oluşturabilen kişidir. Ortaya atılan yenilikler, ilgili sanayi dallarında var olan dengeleri ve durgunluğu kırarak kıpırdanmalar ve sıçramalar oluştururlar. Ekonomik gelişmenin kaynağında bu sıçramalar yatmaktadır. Bu sıçramalar, ancak girişimcilerin hareketleri sonucu devreye sokulabilir (Schumpeter, 1961:27).

1.3. GİRİşİMCİLİĞE FARKLI ORGANİZASYON VE ÜLKE YAKLAşIMLARI

Araştırmacılar, girişimcilik konusunda mevcut gelişmeleri ve eğilimleri izleyerek girişimciler ve politika yapıcılar için yol gösterici değerlendirmeler yapmakta ve ileriye yönelik öngörülerde bulunmaktadır (KOSGEB, 2013). Ülkeler bu değerlendirme ve öngörülere göre kendi durumlarını uyarlamakta, stratejiler belirlemektedir.

Söz konusu değerlendirmelerin bir kısmı aşağıda özetlenmektedir:

- Yenilikçi finansman stratejileri: Girişimci sayısının sürekli artmasına rağmen geleneksel finansman araçlarının ihtiyacı karşılayacak hızda gelişmemesi nedeniyle yenilikçi finansman modelleri giderek yaygınlaşmaktadır. Bunlar arasında kitle finansmanı (crowd sourcing), akran finansmanı (peer-to-peer finance), on-line rehin mağazaları (pawnshop) sayılabilir.
- Bulut bilişim kullanımının yaygınlaşması: Bulut bilişim, teknolojik ihtiyaçlarını karşılamak isteyen ancak donanım ve yazılım için yatırım gücü olmayan firmaların internet bağlantısı üzerinden hizmet veren servis sağlayıcılardan bu hizmetleri belirli ücretler karşılığında temin edebilmelerine imkân tanımaktadır.
- Girişimcilik yaşının düşmesi: Bilişim bazlı birçok uygulamanın, sosyal ağların, blogların henüz 15-16 yaşlarında, lise çağındaki girişimciler tarafından başlatıldığı görülmektedir. Bu da çocukların eğitimin erken dönemlerinden itibaren iş kurma konusundaki riskler ve fırsatlar konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.
- Sosyal girişimcilik: Ekonomik sürdürülebilirliğin yanı sıra sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik kavramlarının önem kazanmasıyla sosyal girişimcilik ve sosyal girişimcilerin desteklenmesi konuları politika ve stratejiler içerisinde yerini almıştır.
- Akıllı telefonlar: Akıllı telefonlar yeni ürün keşfinden kişileştirilmiş hizmetlere ve ürün ve hizmet ödemelerinin yapılmasına kadar tüm alışveriş aşamalarının ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir.
- Kurum içi girişimcilik: Son yıllarda özellikle büyük firmalarda ve kamu kurumlarında girişimcilik kültürünün yerleştirilmesi konusu üst düzey yöneticilerin dikkatini çekmektedir.

- Hızlı büyüme tempolu firmalar (ceylanlar) ve hızlandırıcılar: Hızlı büyüyen firmaların ekonomiye ve istihdama katkısı takdirle karşılanmakta, hızlandırıcılar (accelerators) hızlı büyümeye katkı sağlayan önemli araçlar olarak değerlendirilmektedir.
- Yeşil ekonomi, yenilenebilir enerji: Çevreye duyarlı teknolojiler ve yenilenebilir enerji sürdürülebilir gelişmenin en önemli bileşenleri olarak görülmektedir.

1.3.1. AB Yaklaşımı

AB, ABD karşısında kendi girişimcilik potansiyelini yetersiz görmektedir. AB'ye göre girişimcilik desteklenmesi gereken bir değerdir. Avrupalı işverenlere göre de kamu otoritelerinin rolü; girişimcilerin refah yaratmaya motive olacakları ve bunu başarabilecekleri bir ortamı yaratmaktır. Benzer şekilde, Lizbon Stratejisi yenilikçi işletmelerin, özellikle de KOBİ'lerin kurulması ve geliştirilmesi için elverişli bir ortam yaratılması üzerinde önemle durmaktadır. Girişimcilik, AB İstihdam Stratejisi'nin de dört önemli ayağından birini oluşturmaktadır.

Girişimciler, yeni refah kaynakları yaratarak, verimsiz firmaların yerine yenilerini ikame etmekte ve yeni iş alanları açmaktadır. Birliğin girişimcilik politikası, işletmelerin yenilik yaratma, yeni pazarlara ulaşma ve bilgi ekonomisine adapte olma kapasitelerini geliştirmeyi temel almakta; özünde ekonominin rekabet gücünün artırılmasını hedeflemektedir (Kutlu, 2006: 42).

İşletmeler, “bilgiye dayalı daha rekabetçi bir ekonomi yaratılması” şeklinde özetlenebilen Lizbon Stratejisinin merkezini oluşturmaktadır. Sürdürülebilir büyümenin sağlanması, daha iyi iş imkânları ve sosyal bütünleşmenin, ancak işletmelerin iş ortamında başarılı olmaları ile sağlanabileceği düşünülmektedir (İktisadi Kalkınma Vakfı, 2003).

Ülkelerde girişimcilik ve KOBİ politikalarının şekillendirilmesinden sorumlu merciler iki temel ekseninde iki farklı yaklaşım içerisinde davranış göstermektedir. Birinci eksenindeki iki yaklaşımdan birisi girişimciliğin desteklenmesi, diğeri ise KOBİ'lerin desteklenmesidir. İkinci ekseninde ise odaklanılan noktalardan birincisi girişimciliğin ve KOBİ'lerin önündeki engellerin azaltılması, diğeri ise yoğun destek sağlanmasıdır.

AB, girişimciliği destekleme politikaları kapsamında 2008 yılında Küçük İşletmeler Yasasını kabul etmiştir. Politika çerçevesine oluşturan bu belgede 10 ilke belirlenmiştir.

- Girişimcilerin ve aile işletmelerinin zenginleşeceği ve ödüllendirileceği bir iş ortamı yaratmak,
- İflas tehdidiyle karşılaşan dürüst girişimcilere ikinci bir şans tanınması,
- “Önce küçük olanı düşün” ilkesine uygun kurallar geliştirilmesi,
- Kamu idaresinin KOBİ ihtiyaçlarına karşılık verir hale getirilmesi,
- Kamu politika araçlarının KOBİ ihtiyaçlarına uygun hale getirilmesi, KOBİ'lerin kamu alımlarında yer almalarının kolaylaştırılması ve devlet yardımı imkânlarının KOBİ'ler için daha verimli (iyi) kullanılması,
- KOBİ'lerin finansmana erişimlerinin kolaylaştırılması ve ticari ödeme işlemlerinin zamanında yapılmasını destekleyici bir yasal mevzuat ve iş ortamının geliştirilmesi,
- KOBİ'lerin Tek Pazar'ın imkânlarından daha fazla yararlanmasının sağlanması,
- KOBİ'lerin yeteneklerinin ve her türlü yenilik faaliyetinin yükseltilmesinin sağlanması,

- KOBİ'lerin çevre ile ilgili zorlukları fırsata dönüştürmesine imkân verilmesi,
- KOBİ'lerin büyüyen pazarlardan yararlanmasının teşvik edilmesi.

Ayrıca, AB KOBİ politikalarını yönlendirmek üzere 2020 yılı için Girişimcilik Eylem Planını yayımlamıştır. AB 2020 Girişimcilik Eylem Planının amacı AB'deki girişimcilik potansiyelini ortaya çıkarmak, süreci kolaylaştırmak ve girişimcilik kültürünü yaygınlaştırmak olarak ifade edilmiştir (KOSGEB, 2013). Bu kapsamda, bürokratik engellerin azaltılması veya ortadan kaldırılması ile girişimciliğin geliştirileceği ve rekabetin artırılacağı düşünülmektedir.

Uluslararası Finans Kurumu (International Finance Corporation, IFC) ve Dünya Bankası (World Bank, WB) tarafından 2013 iş yapma endeksine göre Avrupa Birliği ülkelerinden sadece 2'si, Danimarka ve İngiltere, en kolay iş yapılabilen ilk 10 ülke arasında yer almaktadır. İlk 20 ülkeye bakıldığında ise; Danimarka ve İngiltere'yi 11. sıradaki Finlandiya, 13. sıradaki İsveç, 15. sıradaki İrlanda ve 20. sıradaki Almanya'nın takip ettiği görülmektedir. Bununla birlikte; AB üyeliği, iş yapmaya yönelik düzenlemeleri geliştirmeleri açısından ülkeler için motive edici bir rol oynamıştır. Ayrıca raporda; borç krizi içinde bulunan AB ekonomilerinin uzun vadeli büyümelerini sağlayabilmek için iş yapmaya yönelik düzenlemelere önem verildiği de ifade edilmiştir (www.izto.org.tr)

1.3.2. OECD Yaklaşımı

Girişimciler ve girişimcilik uzun yıllar boyunca yenilikçiliğin ve dolayısıyla büyüme ve istihdamın kaynağı olarak kabul edilmiştir (OECD, 2013). Son dönemde yaşanan krizlerin neticesinde karşılaşılan işletme ölümleri politika yapıcıları tedbir almaya zorlamıştır. OECD bu kapsamda, ilgili verileri toplayıp analizler yapmakta ve yıllık bazda istatistikleri

yayımlayarak katkı sağlamaktadır. “*Entrepreneurship at a Glance*”, OECD tarafından girişimcilik seviyesinin uluslararası platformda belirli ölçütler bağlamında belirlendiği ve karşılaştırma olanağı sağlayan bir yayındır.

OECD'ye göre ülkelerin girişimcilik standardı üç sınıfta ele alınmaktadır. Söz konusu sınıflar telafi edici, rekabeti geliştirici ve sınırlayıcı şeklindedir. OECD standartları göz önüne alındığında, AB ülkelerinin çoğunda nispeten yüksek düzeyde engeller bulunmakta ancak bu ülkelerde KOBİ'lerin ve girişimciliğin gelişimi için önemli kaynaklar ayrılmaktadır. AB 2020 Girişimcilik hedefleri bu engellerin azaltılması konusuna ağırlık vermektedir. Bu çerçevede AB politikalarının “telafi edici” nitelikten “rekabet gücünü artırma ve geliştirme”ye yönelme amacı taşıdığı ifade edilebilir.

Diğer “rekabeti geliştirici” OECD ülkeleri arasında Kanada ve Yeni Zelanda sayılabilir. Son olarak engellerin çok olduğu, desteklerin ise az olduğu ülkelere söz edilebilir ki bu ülkeler “sınırlayıcı” olarak nitelendirilmektedir (KOSGEB, 2013).

Politikaların etkinliği ise sadece yukarıda değinilen politika seçenekleriyle değil, uygulanış biçimiyle de ilişkilidir. İşletmeler arasındaki sektörel farklılıklar, bölgesel farklılıklar, işletmelerin farklı yaşam evrelerinde farklı ihtiyaçlarının olması, hızlı büyüyen firmaların farklı ihtiyaçlara sahip olması gibi nedenlerle destek uygulamalarında çeşitliliğin olması kaçınılmazdır. Bu nedenle birçok durumda ihtiyaçlara göre (farklı idareler tarafından) düzenlenmiş bir dizi politika aynı anda uygulanmaktadır (KOSGEB, 2013).

1.3.3. ABD Yaklaşımı

ABD'de girişimcilik konusu, 1980'lerden başlayarak eğitim ve öğretime yoğun bir şekilde dahil edilmiştir. 1990'lı yıllardan itibaren ise dünyanın birçok ülkesinde işletmecilik okullarında girişimcilik dersleri verilmeye başlanmıştır.

İlerleyen zaman içerisinde girişimcilik sadece lisans programlarında değil, yüksek lisans ve hatta doktora programlarında bile yer almaya başlamıştır.

ABD girişimcilik konusunda AB'ye göre daha farklı bir yaklaşıma sahiptir. Doğrudan destekler az olup, yeni kurulan işletmeler ve KOBİ'lerin önündeki engeller ise düşük düzeydedir. Bu nedenle ABD politikası için "rekabeti geliştirici" nitelmesi kullanılmaktadır (KOSGEB, 2013). Ancak ABD'de bu politikanın dışında olan bazı istisnalar mevcuttur. Teknoloji odaklı firmaların desteklenmesi ve azınlıklara yönelik teşvikler bu istisnalar arasında sayılabilir.

ABD'de başta Küçük İşletmeler İdaresi (SBA) olmak üzere birçok bakanlık ve bağlı kuruluşlar vasıtasıyla KOBİ'ler ve girişimcileri desteklemeye yönelik faaliyetler, program ve inisiyatifler bulunmaktadır. Söz konusu faaliyet, program ve inisiyatifler aşağıda belirtilmektedir.

- Kredi Garanti Programı (genel kredi programı, gayrimenkul ve ekipman kredisi)
- Teminat garantisi
- Küçük işletme yatırım şirketleri (Girişim sermayesi)
- Mikrokredi programı (kar amacı gütmeyen mikrokredi kuruluşları aracılığıyla)
- Afet kredisi
- Kamu alımları bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti
- Eğitim, danışmanlık, mentörlük

Diğer inisiyatifler arasında aşağıdaki girişimler gösterilebilir.

- Emekli askerler için kuluçka merkezi

- Sağlık sektörü yatırımları için DC-VC zirve toplantıları
- ABD’li girişimciler ve iş liderleri ittifakı
- NFTE girişimcilik eğitimi ağı
- Ticaret Odası Genç Girişimciler Programı

Bunların yanında, 2011 yılında ABD’de hızlı büyüme tempolu girişimcilere yönelik olarak “Start-up America” İnisiyatifi başlatılmıştır. Söz konusu inisiyatifle, ABD’de yüksek büyüme hızına sahip girişimcilerin ön plana çıkarılması ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaca ulaşmak için 5 temel alana odaklanılmıştır (KOSGEB, 2013).

- Hızlı büyüme potansiyeli olan yeni girişimcilerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması,
- Girişimciler için eğitim ve mentörlük programlarının yaygınlaştırılması,
- Hızlı büyüme potansiyeli olan yeni girişimcilerin önündeki bürokratik engellerin azaltılması,
- Federal bütçe ile desteklenen Ar-Ge çıktılarının ticarileştirilmesiyle inovasyonun hızlandırılması,
- Büyük işletmeler ve yeni girişimciler arasında işbirliği oluşturulması.

Hızlı büyüme potansiyeli olan yeni girişimcilerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması amacıyla, SBA (ABD Küçük İşletmeler İdaresi) tarafından Küçük İşletme Yatırım Şirketleri üzerinden kullanılmak üzere 2 milyar Dolar fon ayrılmıştır. 5 yıl süreli bu program çerçevesinde Fon’un 1 milyar Dolarlık bölümü, az gelişmiş yörelerde kurulan veya temiz enerji gibi yeni sektörlerde faaliyet gösteren ve Küçük İşletme Yatırım Şirketleri tarafından

fonlanan girişimciler için tahsis edilmiştir. 1 milyar Dolar ise erken aşama inovasyon fonu olarak ayrılmış ve erken aşama çekirdek fonları aracılığıyla kullanılmıştır. Finansman alanındaki diğer uygulamalar arasında küçük işletme hisse satışlarındaki sermaye kazanç vergisi muafiyeti gibi uygulamalar yer almaktadır.

Girişimciler için eğitim ve mentörlük programlarının yaygınlaştırılması çerçevesinde başlatılan “Girişimci Mentörleri Birliği” Programı (EMC), mevcut girişimcilerin işletme kuracak olan ve “erken dönem” aşamasında bulunan yeni girişimcilere mentörlük yapmasını hedeflenmektedir. Program, hızlı büyüyen girişimcilere mentörlük desteğinin yanı sıra, yeni teknolojilerin ticarileştirilmesine yönelik çalışmalar yürüten bölgesel kurum/kuruluşlara (hızlandırıcılar) fon sağlanmasını hedeflemektedir. Dolayısıyla Programın, yeni girişimci-mentör-hızlandırıcı ağı olarak değerlendirilmesi mümkündür. Uygun mentör ve hızlandırıcıların belirlenmesi konusunda SBA, Kauffman Vakfı ile işbirliği yapmaktadır. Program kapsamında başlatılan pilot çalışmalardan bir tanesi, SBA ve Enerji Bakanlığı arasında yapılan işbirliği ile temiz enerji sektöründe (alternatif yakıt, araç verimliliği, temiz elektrik vb.) faaliyet gösteren hızlandırıcıların desteklenmesidir. Bu sektörde işletme kuran yeni girişimcilerin mentörlük desteği almasına ilişkin organizasyon hızlandırıcılar tarafından gerçekleştirilmektedir.

Hızlı büyüme potansiyeli olan yeni girişimcilerin önündeki bürokratik engellerin azaltılması kapsamında, SBA liderliğinde tüm ülke çapında gerçekleştirilen yuvarlak masa toplantıları ve on-line görüş alışverişi uygulamasıyla yüksek büyüme tempolu girişimciliğin önündeki engeller belirlenerek rapor haline getirilmiştir. Gerçekleştirilen düzenlemelerin bir kısmı aşağıda belirtilmektedir.

- Göçmen vize uygulamalarında iyileştirmeler yapılması,
- Okullarda girişimcilik eğitimi ve teknoloji becerilerini geliştirmeye yönelik inisiyatifler başlatılması,

- Mezun olduktan sonra iş kuran girişimcilere öğrenci kredilerini ödeme kolaylığı sağlanması,
- Patent sisteminde iyileştirmeler.

Federal bütçe ile desteklenen Ar-Ge çıktılarının ticarileştirilmesiyle inovasyonun hızlandırılması amacıyla başlatılan ilk inisiyatif, Ticaret Bakanlığına bağlı Ekonomik Kalkınma İdaresi tarafından bölgesel inovasyon stratejileri kapsamında yürütülen i6-Yeşil Proje çağrısıdır. Amaç, Start-up America'nın laboratuvarındaki buluşları pazara getirmek hedefi doğrultusunda "yeşil enerji" alanında her yıl en yenilikçi 6 projeyi desteklemektir. Her bir proje için İdare tarafından verilecek destek (ödül) miktarı 1 milyon Amerikan Dolarıdır. Diğer bakanlıklarla ortaklaşa yürütülen bu programda bu bakanlıkların toplam katkıları 6 milyon Dolardan fazladır. Bir diğer uygulama ise ABD Patent ve Marka Ofisi tarafından geliştirilmiştir. Patent başvuru sahibine patent inceleme süresi üzerinde karar verme hakkı tanınmakta ve başvuru yapanın isteği doğrultusunda "öncelikli inceleme" seçeneği sunularak hızlı değerlendirme imkânı sağlanabilmektedir.

Büyük işletmeler ve yeni girişimciler arasında işbirliği oluşturulması alanında katkı sağlayan en önemli firmalar arasında Intel, IBM, HP ve Facebook sayılabilir. Intel'in yatırım kuruluşu olan Intel Capital, Start-up America kampanyasına destek olmak üzere teknoloji firmalarına 200 milyon Dolar yatırım sözü vermiştir. IBM, girişimciliği teşvik eden programların desteklenmesi için 150 milyon Dolar tahsis etmiştir. HP, 2007 yılında başlattığı Küresel Girişimcilik İnisiyatifi için 4 milyon Dolar bütçe ayırmıştır. ABD Program kapsamında 100.000 girişimciye ulaşmayı hedeflemektedir. Facebook ise girişimcilere çeşitli kaynaklara erişim imkânı sunmak üzere etkinlikler düzenlemektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİLİĞE SAĞLANAN DESTEKLER

2.1. TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK

Türkiye’de girişimciliğe bakıldığında, 1960’larda ülkemizde girişimcilik büyük şirketler ve şirketlerin kurduğu holdingler olarak algılanmış, teşvik mekanizmaları da bu doğrultuda geliştirilmiştir. Aynı akım 70’li yıllar boyunca da artarak devam etmiştir. Ancak 1973’teki petrol şokundan sonra büyük girişimcilerin kriz koşullarına uyum sağlamalarının mümkün olmadığı anlaşıncaya, Türkiye 80’lere küçük ve orta ölçekli işletmeleri (KOBİ) ve yeni girişimcileri ekonomik hayata kazandırma politikalarını açıklayarak girmiştir. 1980’lerin ortalarından itibaren sermayesi bulunmayan ancak teknik kapasitesini girişimci ruhu ile birleştiren insanların nasıl üretken hale getirebilecekleri sorgulanmaya başlanmıştır. Bu kavram risk sermayesi uygulamalarının ilk örneklerinin görüldüğü 90’lı yıllardan itibaren yaygın olarak geliştirilmeye çalışılmıştır (Özal, 2009:5-6).

Türkiye’de girişimciliğin seyrinin devletin uyguladığı ekonomi politikalarından bağımsız olmadığı görülmektedir. Bir başka ifadeyle, Türkiye’de girişimciliğin tarihi, girişimciler ve devlet arasındaki ilişkilerle de yakından alakalıdır. Girişimciliğin gelişimi bağlamında 1923’ten günümüze kadar öne çıkmış 5 ana dönemden söz etmek mümkündür (Öztürk, 2008:8-10):

- 1923-1929 yılları arasında “özel girişimciliğe teşvik”,
- 1930-1946 yılları arasında “devletçilik ve yansımaları”,
- 1946-1960 yılları arasında “liberal ekonomiye geçiş”,

- 1960-1980 yılları arasında “planlı ekonomi denemesi” ve
- 1980’den günümüze dek “dışa açık liberal ekonomi” olarak sıralanabilir.

Bu dönemlerin genel özelliklerinden kısaca aşağıda bahsedilmektedir. 1923-1929 yılları arasında uygulanan politikalarda milli bir burjuvazi inşa etmek ve sermaye birikimini bu yolla temin etmeyi genel olarak ön plana çıkaran politikalara yer verilmiştir. Öte yandan bu yıllardaki girişimciliğin kimler tarafından gerçekleştirildiğine bakıldığında devletin yüksek kademelerinde çalışan bürokratların bu görevi üstlendikleri görülmektedir. Dolayısıyla Türkiye’nin ilk girişimcileri devletin içinden gelen bürokratlar olagelmıştır. Hatta dönemin hakim karakterine uygun olarak Türkiye’de özel sektöre ve rekabetçi anlayışa zaman zaman hışımla yaklaşanların olduğu da belirlenmiştir (Boratav, 1988:28; Öztürk, 2008:10).

1930-1946 döneminde ise 1929 yılındaki Büyük Buhran nedeniyle Türkiye’de de devletin ekonomideki rolü öne çıkmış, izlenen katı devletçi anlayış sıklıkla kamu müdahalesini öngören bir ekonomi anlayışını ortaya çıkarmıştır. Bu yıllarda “devletçilik” anlayışı çerçevesinde devlet, büyük ölçüde üretimi gerçekleştiren, ulaşım, bankacılık ve finans alanlarında etkin, gerektiğinde piyasaya doğrudan müdahale eden, fiyatlar üzerinde kontrol sağlayan bir role bürünmüştür.

1950-1960 yılları arası, çok partili siyasi hayata, ekonomide de serbest piyasa uygulamalarına geçiş anlamında kritik bir dönemdir. Ancak, dönemin başında liberal ekonomiye yönelik, piyasa ve özel sektör yanlısı vaatler sunulmuşsa da (*de jure*), gerçekte (*de facto*) karışık devlet müdahaleleriyle piyasayı daraltan ve bu müdahalelerde sürekli değişikliğe giderek iş dünyasını zor durumda bırakan bir ekonomi yönetimi anlayışı sergilenmiştir.

1960-1980 dönemi “planlı ekonomi denemesinin” yapıldığı yıllardır. Ancak 70’li yıllarda popülist politikalar, yaşanan ideolojik kavgalar, petrol şokları, Türkiye’nin Kıbrıs Çıkartması ve ardından gelen ekonomik ambargo

gibi nedenlerle dış ödemeler dengesi, enflasyon ve işsizlikle kendini gösteren ekonomik darboğazlar, askerî darbeler ve derin siyasi istikrarsızlıklar iş dünyasının performansını olumsuz etkilemiştir.

1980 başında 24 Ocak Kararlarıyla başlayan süreç ise geçmişten bir kopuşu da ifade etmek üzere yeni bir döneme işaret etmektedir (Öztürk, 2008:11). 1980 askerî darbesinin ardından kurulan hükümetin piyasa ekonomisine yönelimi, o günden bugüne Türkiye'nin ekonomi politikasını planlı ve ithal ikameci modelden dışa açık liberal ekonomiye doğrultmuştur. Liberal ekonomiye yönelik politikalara rağmen 1990'lı yılların girişimcilik açısından verimli geçmediği belirtilebilir. Bunun sebebi 1990'lı yıllardaki yüksek faizlerin getirisinden dolayı birçok şirketin yıllık karlarının yüzde 70'lere varan kısmını "faaliyet dışı gelirler" kaleminin oluşturmasıdır (Öztürk, 2008).

1990'lı yıllar Türkiye açısından serbestleşme anlamında ilerleme anlamı taşıırken, aynı zamanda ulusal ve küresel krizlerle mücadele anlamına da gelmektedir. Önce ulusal bağlamda 1994 krizi, akabinde 1998 Asya kriziyle birlikte daralma yaşanmış ve nihayet 2000 yılındaki krizle birlikte ekonomik istikrar paketi hazırlanmıştır. Bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasıyla finansal derinliğe kavuşturulan piyasalar girişimciler için de teşvik edici hale gelmiştir.

Son yıllar Türkiye için yaşam kalitesinin arttığı, refah seviyesinin yükseldiği ve istikrarlı büyümenin yaşandığı yıllar olmuştur. Küresel bağlamda yaşanan 2008 krizinin olumsuz etkilerinin yanında azalarak da olsa büyümeye devam eden Türkiye girişimciler için kolaylaştırıcı faktörleri de devreye sokmuştur. Girişimciliğin 1980 sonrası dönemdeki seyri Tablo-2'de yer alan kurulan ve kapanan şirket ve kooperatif istatistikleri ile gösterilmektedir. Kriz dönemleri hariç şirket ve kooperatif kuruluşlarında sürekli bir artış görülmektedir.

Tablo 2. 1985-2009 Yılları Arasında Kurulan ve Kapanan Şirket ve Kooperatif Sayısı

Yıl	Kurulan	Kapanan
1985	13.917	981
1986	16.043	1.095
1987	21.128	798
1988	20.481	847
1989	14.882	1.286
1990	18.699	644
1991	17.942	264
1992	27.816	232
1993	43.841	218
1994	48.573	690
1995	56.046	595
1996	55.303	631
1997	67.898	949
1998	57.377	1.584
1999	27.083	1.408
2000	33.161	1.887
2001	29.665	2.464
2002	30.842	3.667
2003	32.259	5.436
2004	40.919	7.660
2005	47.401	8.886
2006	52.699	9.471
2007	55.350	9.954
2008	49.003	9.578
2009	44.472	10.395

Kaynak: www.tuik.gov.tr

Türkiye’de girişimciliğin ve KOBİ’lerin geliştirilmesine yönelik strateji ve eylemler KOBİ Stratejisi ve Eylem Planında (KSEP) yer almaktadır. AB İlerleme Raporu, Küresel Girişimcilik Görünümü (GEM) Raporları ve benzeri uluslararası kuruluşların araştırma sonuçları ile Avrupa Küçük İşletmeler Yasası ve AB Komisyonu tarafından hazırlanan AB 2020 Girişimcilik Eylem Planı kapsamında girişimcilikle ilgili yeni eğilimler ve stratejilerin oluşturulması, Türkiye açısından konunun daha da önem kazanmasına neden olmuştur (KOSGEB, 2013).

Girişimciliğin kalkınma stratejileri içinde giderek daha önemli bir yere gelmesi, Onuncu Kalkınma Planı hazırlık çalışmalarında girişimcilik konusunun KOBİ’lerden ayrı bir İhtisas Komisyonunda ele alınmasını ve bu çerçevede strateji ve eylem planının hazırlanmasını zorunlu kılmıştır.

Bu kapsamda, Onuncu Kalkınma Planı’nda Girişimciliği Geliştirme Özel İhtisas Komisyonu kurularak önümüzdeki 5 yıllık süreçte (2014-2018), Türkiye’de girişimciliğin gelişmesi için hedeflerin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır (www.kalkinma.gov.tr). Ayrıca, KSEP’ten farklı olarak girişimcilik konusuna odaklı, 2014-2016 yıllarını kapsayan “Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (GİSEP)” hazırlanmıştır. GİSEP’in amacı Türkiye’de girişimcilik kültürünü yaygınlaştırmak ve girişimciliği geliştirmek üzere “Girişimci Dostu Ekosistem”i oluşturmak şeklinde belirlenmiştir (KOSGEB, 2013).

Belirtilen çalışmaların yanında, Küresel Girişimcilik Görünümü (GEM) raporunda Türkiye’nin GEM erken dönem girişimcilik endeksi, 2006-2007-2008 yıllarında ortalama yüzde 6 iken, 2010 yılında yüzde 8,59’a yükselmiş, bu yükseliş 2011 ve 2012’de de devam etmiş ve yaklaşık yüzde 12 olmuştur. Yani her 100 kişiden 12 kişi, ya son 12 aydır girişimcilik faaliyeti yapmayı planlamakta ya da yeni bir girişimcilik faaliyetine başlamıştır. Erken girişimcilik endeksi açısından ülkeleri sıraladığımızda, 2006-2008 yılları arasında Türkiye sıralamanın ortasındaki ülkenin altında kalırken, 2010 yılında medyan olan ülkenin 2 üstüne, 2011 yılında ise 8 ülke üstüne çıkarak erken dönem girişimcilik faaliyetini artırmıştır. Erken dönem girişimcilik faaliyetinin artış göstermesinin, piyasadaki rekabet baskısını arttırarak, firmalar arasındaki organizasyon, süreç, ürün ve hizmet pazarlarındaki yenilik ve verimliliklerinin yükselmesine neden olacağı ve ekonominin rekabetçi gücünü arttıracacağı ifade edilebilir (KOSGEB, 2013).

2012 yılında Türkiye, erken girişimcilik endeksi açısından, araştırmaya katılan 30 etkinlik güdümlü ekonomi arasında 17. sıradadır. Dünya Ekonomik Forumu’nun Küresel Rekabet Edebilirlik Raporu’nda üç

farklı kategori düzenlenmiştir. Bu kategoriler değişik sektörlerde faaliyetlerde bulunan girişimcilerin 54 ülke ekonomisinde değerlendirilmesiyle belirlenmiştir. Bu kategoriler; “faktör güdümlü ekonomiler”, “etkinlik güdümlü ekonomiler” ve “yenilik güdümlü ekonomiler”dir. Söz konusu rapora göre Türkiye etkinlik güdümlü ekonomiler kategorisinde yer almıştır.

Uluslararası karşılaştırma yapıldığı zaman, 2012 yılında Brezilya hariç, diğer BRICS (Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika Cumhuriyeti) ülkelerinin kuruluş aşamasındaki girişimcilik faaliyetlerinde düşüş olmuştur. 2012 yılında, Türkiye’de fırsatları değerlendirmek amacıyla girişimcilik faaliyetinde bulunan kişilerin sayısında artış olmuş, bu oran 2011 yılında yüzde 7,57 iken 2012 yılında yüzde 8,17’ye çıkmıştır. İhtiyaçtan dolayı girişimcilik faaliyeti endeksindeki değişim ise sadece yüzde 0,02’lik artışla yüzde 3,75’ten yüzde 3,77’ye çıkmış olup, ihtiyaç ve fırsata dayalı endeks değerleri arasındaki oransal fark açılmaya devam etmiştir.

Türkiye’de bireylerin sadece yüzde 26’sı (2011) yeni bir iş faaliyetini başaramama korkusuna sahip iken, Türkiye kendi işini kurma konusunda en cesaretli ülkelerden biri olmasına rağmen, kişilerin bilgi ve beceri açısından kendilerine yeteri kadar güven duymaması, yakın gelecekte çevresinde iyi fırsatlar görmemesi ve rol model sayısının yetersiz olması nedenleri iş kararlarını etkilemektedir. GEM Türkiye sonuçları kategori ortalamaları ile karşılaştırıldığında, girişimcilik niyeti ve girişimcilik algısındaki olumlu bakış açısının Türkiye’nin güçlü bir yönü olduğu, girişimcilik kapasitesinin ise geliştirilmesinin gerektiği sonucuna varılabilir (KOSGEB, 2013).

Global girişimcilik ve gelişim endeksi GEDI 2012 Türkiye raporuna göre Türkiye’nin göstergeler bazında sıralamadaki yeri ve puanları Tablo-3’te verilmektedir. Söz konusu tablo Türkiye’nin güçlü ve zayıf yönlerine ilişkin değerlendirmeleri göstermektedir. Müşterilere yeni bir ürün sunan girişimcilerin oranı (0.79) en güçlü yön iken süreç inovasyonu (0,06) en zayıf yön olarak belirlenmiştir (<http://cepp.gmu.edu/>).

Tablo 3. GEDI 2012 Türkiye Özet Tablosu

Gösterge	Sıralamadaki yeri	Puan
Toplam GEDI Endeksi	36/79	0,29
Girişimcilik Davranışları Endeksi (ATTI)	42/79	0,32
Girişimcilik Faaliyetleri Endeksi (ACTI)	50/79	0,24
Girişimcilik Ruhü ve Tutkusu Endeksi (ASPI)	27/79	0,31
En zayıf gösterge: Süreç İnovasyonu		0,06
En zayıf değişken: Risk sermayesi		0,11
En güçlü gösterge: Hızlı büyüme		0,68
En güçlü değişken: Yeni ürün		0,77

Kaynak: GEDI 2012

Söz konusu endeks ve raporların yanında, Dünya Bankası tarafından her yıl "iş yapma kolaylığı" sıralaması raporu yayınlanmaktadır. Belirtilen raporun 2013 yılı ülke sonuçlarına göre, Türkiye genel iş yapma kolaylığı sıralamasında 185 ülke arasında 71'inci sırada bulunurken "bir işe başlama kolaylığının" ölçüldüğü endekste ise 72'nci sırada yer almaktadır. Türkiye "yatırımcıların korunması" endeksinde ise 70'inci sıradadır. Rapora göre "vergi ödeme kolaylığı" sıralamasında 80'inci sırada bulunan Türkiye'de yılda ortalama 15 vergi ödemesi yapılmaktadır. Türkiye'de toplam vergi oranının, karın yüzde 41,1'ine tekabül ettiği belirtilmiştir.

"Dış ticaret kolaylığı" endeksinde ise Türkiye 78'inci sırada bulunmaktadır. İhracat için 7 belgenin gerektiği Türkiye'de, ihracat işlemleri ortalama 13 gün sürmekte, konteyner başına ihracatın maliyeti 990 dolar olarak hesaplanmaktadır. İthalat için ise 7 belge ve ortalama 14 gün gerekmektedir. Türkiye'de ithalatın konteyner başına maliyeti ise raporda 1.235 dolar olarak belirtilmiştir (www.doingbusiness.org).

2.2. TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİĞE SAĞLANAN DESTEKLER

Tarihin hiçbir döneminde, iyi yetişmiş, girişimcilik ruhuna sahip ve ekonomin itici gücünü oluşturacak bireylere olan ihtiyaç, bugünün bilgi toplumunda olduğu kadar hissedilmemiştir. Dolayısıyla girişimcilik ruhuna sahip bireyleri yetiştirecek toplumsal mekanizmaların kurulması, küresel başarının ön şartı olarak kabul edilmektedir (Ercan ve Gökdeniz, 2009:59).

Girişimciliği teşvik etmek amacıyla dünyada ve Türkiye’de birçok destek programı uygulamaya konulmuştur. Geniş bir yelpazeye yayılan bu destekler, kapasite geliştirme amaçlı eğitim ve danışmanlık hizmetlerinden doğrudan finansman katkısına kadar çok farklı uygulamaları içermektedir (Başboğa, 2009: 25). Girişimcilere sağlanan hibe, destek ve teşvikler aşağıda sunulmuştur.

2.2.1. Kalkınma Ajansları Tarafından Sağlanan Destekler

Bölgesel kalkınma ajansları ilk olarak ABD’de 1930’lu yıllarda görülmektedir. Yaygın olarak ise neo-liberal politikalar ile birlikte 1980’li yıllarda yaygınlaşmaya başlamıştır (Taşlıyan ve Korkmaz, 2012).

Kalkınma ajanslarının Türkiye’deki gelişim süreci incelendiğinde, 1990’lı yıllarda GAP-GİDEM ve Ege Bölgesi Kalkınma Ajansı gibi bazı uygulamaların ilk örnekler olduğu görülmektedir. Sonrasında, 2002 yılında Mersin Ticaret ve Sanayi Odası bünyesinde Mersin Kalkınma Ajansı faaliyete başlamıştır. Fakat bu münferit uygulamalar bölge inisiyatifini yansıtmaması bakımından anlamlı olmakla birlikte; kalkınma ajanslarının, ülkemiz bölgesel gelişme politikasının kurumsal araçlarından biri olarak ortaya çıkabilmesi için gerekli hukuki zemin ancak 2006 yılında yürürlüğe giren “5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun” ile oluşabilmiştir (Başboğa, 2009: 140).

Bu çerçevede yerel ihtiyaçların; kamu kesimi, özel kesim ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği ile katılımcı ve sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı çerçevesinde karşılanması amacıyla, Kalkınma Bakanlığı koordinasyonunda, 81 ili kapsayan 26 Düzey-2 bölgesinde kalkınma ajansları kurulmuştur.

Ajanslar bölgelerinde öne çıkan hususlar doğrultusunda, ihtiyaç duyulan çeşitli alanlarda bölgelerindeki kurum, kuruluş ve girişimcilere mali ve teknik destek vermektedir. Mali destekler faiz desteği, faizsiz kredi desteği ve doğrudan finansman destekleri olarak üçe ayrılmaktadır. Doğrudan finansman destekleri, proje teklif çağrısı, güdümlü proje desteği ve doğrudan faaliyet desteği şeklinde uygulanmaktadır. Gerekli görülen durumlarda ajans aşamalı teklif çağrısı yöntemi ile de destek sağlayabilmektedir. Her bir destek türüne ilişkin kurallar farklıdır ve her ilan döneminde ilgili destek türüne ilişkin standart kuralların yanı sıra destek programına özgü bazı kurallar belirlenebilmektedir. Bu kurallar destek türlerine ilişkin hazırlanan başvuru rehberlerinde düzenlenmektedir (www.kalkinma.gov.tr).

Tablo-4'te Kalkınma Ajansları tarafından sunulan mali destek programları hakkında özet bilgi verilmektedir.

Tablo 4. 2008-2012 Kalkınma Ajansları Mali Destek Programları

Yıl	Mali Destek Programı Sayısı	Tahsis Edilen Toplam Destek Tutarı (Milyon TL)	Toplam Proje Başvuru Sayısı	Desteklenen Proje Sayısı
2008	6	48,4	1.129	240
2009	9	95,3	2.576	398
2010	55	452,8	9.471	1.651
2011	64	462,5	6.046	1.698
2012	53	536,9	*	*
Toplam	187	1.595,9	*19.222	*3.987

Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Md.

*Süreç devam etmektedir.

Ajanslar faaliyette bulundukları bölgenin kalkınması için belirlenmiş olan stratejik öncelikler doğrultusunda tanımlanan faaliyetlere destek

vermektedir. Söz konusu öncelikler içerisinde girişimcilik ve yenilikçilik kapasitesinin artırılmasına yönelik faaliyetler de yer almaktadır (www.kalkinma.gov.tr).

2.2.2. Yatırım Destek Ofisleri (YDO) Tarafından Sağlanan Destekler

5449 sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında kalkınma ajansları bünyesinde ve ajans bölgesi illerinde, yönetim kurulu kararı ile biri koordinatör olmak üzere, en çok beş uzmandan oluşan yatırım destek ofisleri teşkil edilmiştir. Yatırım destek ofisleri görevleri ile ilgili olarak kalkınma ajansı genel sekreterliğe karşı sorumludur. Yatırım destek ofislerinde yatırımcı ve girişimcilere sunulan hizmetler tamamen ücretsizdir.

Yatırım destek ofislerinin görev ve yetkileri aşağıdaki gibidir.

- Bölge illerinde, özel kesimdeki yatırımcıların kamu kurum ve kuruluşlarının görev ve yetki alanına giren izin ve ruhsat işlemleri ile diğer idarî iş ve işlemlerini ilgili mevzuatta belirtilen süre içerisinde, ilgili mevzuatta bir süre belirtilmemişse öncelikle ve ivedilikle sonuçlandırmak üzere yönetim kurulu adına tek elden takip ve koordine etmek, yatırımları izlemek.
- İlgili mevzuattaki başvuru koşulları ve istenen belgeler doğrultusunda yatırımcıya bilgi vermek ve yol göstermek.
- Başvurular hakkında ön inceleme yapmak.
- 4'üncü madde uyarınca çıkarılacak olan düzenlemelerde belirtilen işlemleri yapmak.
- İş ve işlemler konusunda valiliğe ve genel sekreterliğe bilgi vermek.

Girişimcilerin firmalarını kurmaları sürecinde gerekli idari işlemleri tek elden yürütebilecekleri ve danışmanlık hizmeti alabilecekleri birimler olarak tanımlanan YDO'lar, bir ülkedeki iş ortamını iyileştiren mekanizmalardır (Başboğa, 2009: 138).

Bu noktadan hareketle, ülkemizde 2001 yılında başlatılan Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı kapsamında çeşitli kamu kuruluşlarınca ortak çalışmalar yürütölmüş ve yatırım sürecindeki idari prosedürlerin azaltılması için öncelikle sektörel izinlerle ilgili sürecin basitleştirilmesi gerektiğı sonucuna ulaşılmıştır. Söz konusu reform programı kapsamında bugüne kadar bazı iyileştirmeler yapılmış olmakla birlikte, bu iyileştirmeler yeterli görölmemiş ve YDO sisteminin kurulmasına yönelik çalışmalar başlatılmıştır. Bu bağlamda, Kalkınma Ajansları Kanunu çerçevesinde il bazında YDO'ların kurulması düzenlenmiştir.

Söz konusu ofislerin, sektörel izinlerle ilgili olarak yatırımcıların tek muhatabı olması ve yatırımcıların izin başvurularını etkin bir koordinasyonla hızlı bir şekilde sonuçlandırması gerektiğı kabul edilmiştir. Bu çerçevede, Kanun'un 15-17. maddelerinde düzenlenen YDO'ların, yatırımcıların kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili işlerini tek elden takip ve koordine ederek kısa sürede ve etkin bir şekilde sonuçlandırması hedeflenmektedir. Ayrıca, girişimcilerin YDO'lara başvurmaları kendi isteklerine bağlı olacaktır ve YDO'lar tarafından sunulan hizmetlerden ücret alınmayacaktır (Başboğa, 2009: 138).

15 Haziran 2012 tarihli ve 2012/3305 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararla" yürürlöğe giren Yeni Teşvik Sisteminde, kalkınma ajanslarının yereldeki örgütlenmesinden faydalanmak ve sistemin izlemesi ve değerlendirmesinin daha etkili yapılmasını temin etmek üzere, kalkınma ajansları ve buna bağlı olarak YDO'lara bazı yetki ve sorumluluklar verilmiştir. Söz konusu yetki ve sorumluluklar aşağıda belirtilmektedir.

- Genel Teşvik Uygulamaları kapsamında 10 Milyon TL'ye kadar olan yatırımlar için teşvik belgesi müracaatlarını almak ve teşvik belgesi düzenlemek,
- Düzenlenen teşvik belgelerinin gerekli hallerde süre uzatımı, revize edilmesi ve belge iptali işlemlerinin yapılması,
- Gerek Ajans tarafından gerekse Ekonomi Bakanlığı tarafından üretilen tüm teşvik belgelerinin tamamlama vizesi işlemlerinin yapılması,
- Gerek Ajans tarafından gerekse Ekonomi Bakanlığı tarafından üretilen tüm teşvik belgelerine ilişkin yatırımların 6 aylık aralarla izlemesinin yapılması ve raporlanmasıdır.

2.2.3. Ekonomi Bakanlığı Tarafından Sağlanan Destekler

Ülkemizde yatırım teşvikleri Ekonomi Bakanlığı Teşvik Uygulama ve Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü tarafından koordine edilmektedir. Ekonomi Bakanlığı tarafından verilen teşvikler, tasarrufları yatırıma yönlendirmek amacıyla katma değeri yüksek, ileri ve uygun teknolojileri kullanarak bölgeler arası dengesizlikleri gidermek, istihdam yaratmak ve uluslararası rekabet gücü sağlamak için kullanılmaktadır. Bu kapsamda, teşvikler yatırımcıya doğrudan nakit destek yerine gümrük vergisi muafiyeti, katma değer vergisi istisnası, faiz desteği, sigorta primi işveren hissesi desteği, vergi indirimi ve yatırım yeri tahsisi gibi teşvik araçlarıyla desteklenmektedir.

2012 yılında yenilenerek ilan edilen yeni teşvik sistemi 4 ana başlıktan oluşmaktadır (www.ekonomi.gov.tr).

- 1- Genel teşvik uygulamaları
 - KDV istisnası
 - Gümrük vergisi muafiyeti
- 2- Bölgesel teşvik uygulamaları
 - KDV istisnası
 - Gümrük vergisi muafiyeti
 - Vergi indirimi
 - Sigorta primi işveren hissesi desteği
 - Yatırım yeri tahsis
 - Faiz desteği
- 3- Büyük ölçekli yatırımların teşviki
 - KDV istisnası
 - Gümrük vergisi muafiyeti
 - Vergi indirimi
 - Sigorta primi işveren hissesi desteği
 - Yatırım yeri tahsis
- 4- Stratejik yatırımların teşviki
 - KDV istisnası
 - Gümrük vergisi muafiyeti
 - Vergi indirimi

- Sigorta primi işveren hissesi desteği
- Yatırım yeri tahsisi
- Faiz desteği
- KDV iadesi

2.2.4. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Destekleri

Girişimcilerin ulusal ve uluslararası pazarlarda rekabet gücü kazanmalarını sağlayacak anahtar kavram “inovasyon”dur. Ancak küçük girişimcilerin kıt kaynaklarını risk içeren teknoloji Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinde harcamaktan kaçınması gerçeğinden hareketle, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bilgi, beceri ve eserlerin yaratıldığı, depolandığı ve transfer edildiği inovasyon sürecini yönlendirmek amacıyla izlenen politikalar mevcuttur. Bu politikaların oluşturulması ve uygulanmasından sorumlu kuruluşların başında Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve ilgili kuruluşlarından KOSGEB ile TÜBİTAK gelmektedir.

Söz konusu kurumlardan girişimcilere yönelik olarak Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından Teknogirişim Sermayesi Desteği ve Sanayi Tezleri Programları (San-Tez), KOSGEB Yeni Girişimci Desteği ve TÜBİTAK Aşamalı Destek Programları aracılığıyla destekler sağlanmaktadır. Tablo 5’te Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından girişimcilere sağlanan destekler özetlenmektedir.

Tablo 5. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının Girişimci Destekleri

Destek	Destek amacı ve kapsamı	Dayanak
Teknogirişim Sermayesi Desteği	Örgün öğrenim veren üniversitelerin herhangi bir lisans programından bir yıl içinde mezun olabilecek durumdaki öğrenci, yüksek lisans veya doktora öğrencisi ya da lisans, yüksek lisans veya doktora derecelerinden birini ön başvuru tarihinden en çok beş yıl önce almış gerçek kişilerin, teknoloji ve yenilik odaklı iş fikirlerini katma değer ve nitelikli istihdam yaratma potansiyeli yüksek teşebbüslere dönüştürebilmelerini teşvik etmektir. Destekleme süresi: Maksimum 12 ay Destek miktarı: 100.000 TL	5746 sayılı Kanun
Ar-Ge Merkezleri	Ar-ge Merkezlerinde sağlanan muafiyetler: • Ar-Ge İndirimi • Gelir Vergisi Stopajı Teşviki • Sigorta Primi Desteği • Damga Vergisi İstisnası	5746 sayılı Kanun
Teknoloji Geliştirme Bölgeleri	Yönetici, Girişimcilere, Öğretim Üyelerine çeşitli destekler sağlanmaktadır.	4691 ve 6170 sayılı Kanunlar
Sanayi Tezleri Programları (SAN-TEZ)	SAN-TEZ Programının amacı, üniversite-sanayi işbirliğinin kurumsallaştırılması ve üniversitelerimizde yapılan bilimsel çalışmaların ticarileştirilmesidir. Desteklenmesine karar verilen San-Tez projesinin toplam bütçesinin %75'i Bakanlıkça teminatsız ve hibe olarak karşılanmakta olup, toplam proje bedelinin %25'inin proje ortağı kuruluş tarafından dönemler halinde nakdi olarak karşılanması beklenmektedir.	Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Sanayi Tezleri Projelerinin Desteklenmesine İlişkin Yönetmelik

Kaynak: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

Yukarıdaki tabloda belirtilen 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ile söz konusu bölgeleri kurdurma yetkisi Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'na aittir. Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde;

- Teknolojik bilginin üretilmesi,
- Üretilen bilginin ticarileştirilmesi,
- Üründe ve üretim yöntemlerinde ürün kalitesi ve standardının yükseltilmesi,
- Verimliliği artıracak ve üretim maliyetlerini düşürecek yeniliklerin geliştirilmesi
- Küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunun sağlanması,
- Araştırmacılara iş imkânlarının sağlanması
- İleri teknoloji yatırımları yapacak yabancı sermayenin ülkeye girişinin hızlandırılması,
- Sanayinin rekabet gücünün artırılması

amaçlanmaktadır. 2001 yılından itibaren uygulamaya konulan ve sanayicileri, araştırmacılar ve üniversiteler ile buluşturarak teknolojik tabanlı yeni ürün ve üretim yöntemleri geliştirmelerini sağlayacak bu kanun kapsamında Ocak 2013 tarihi itibarıyla 49 adet Teknoloji Geliştirme Bölgesi kurulmuş bulunmaktadır.

Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından sunulmakta olan Teknogirişim Sermayesi Desteği, Dokuzuncu Kalkınma Planı Dönemi'nde uygulamaya konulmuştur. Program kapsamında desteklenmesi uygun bulunan girişimci, firmasını kurmasını müteakip teminat alınmaksızın en fazla 100 Bin TL hibe destek ile bir yıl süre boyunca desteklenmektedir. 2009-2012 döneminde programa 3.339 başvuru alınmış, başvuruların 767'si desteklenmeye değer bulunmuş ve bunların 741'i ile sözleşme imzalanmıştır. Bütçesi 2009 yılında 10 Milyon TL iken, 2012 yılı bütçesi 50 Milyon TL'ye

yükseltilen Teknogirişim Sermayesi Desteği'ne ilişkin bilgiler Tablo-6'da yer almaktadır.

Tablo 6. 2009-2012 Yılları Teknogirişim Sermayesi Desteği

Yıl	Başvuru Sayısı	Desteklenmeye Değer Bulunan Girişimci Sayısı	Desteklenen İşletme Sayısı (Sözleşme imzalayan)
2009	159	83	78
2010	724	100	102
2011	859	288	272
2012	1.597	296	288
2013	1.539	307	294
Toplam	4.878	1.074	1.034

Kaynak: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı

2.2.5. KOSGEB Tarafından Sağlanan Destekler

Türkiye'de girişimciliğin geliştirilmesi ve KOBİ'lerin desteklenmesi için kurulan kuruluşlardan en önemlilerinden biri KOSGEB'dir. KOSGEB küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin teknolojik yeniliklere süratle uyumlarını sağlamak, rekabet güçlerini yükseltmek ve ekonomiye katkılarını ve etkinliklerini artırmak amacıyla 3624 sayılı Kanunla 20 Nisan 1990 tarihinde kurulmuştur (KOSGEB, 2013).

Yine KOSGEB'e bağlı olarak 20 Mayıs 1998'de girişimciliğin geliştirilmesine yönelik mekanizmaların uygulanmaya konulması ve böylece potansiyel girişimcilerin kendi işlerini kurmalarına destek sağlanmak amacıyla KOSGEB Girişimciliği Geliştirme Enstitüsü kurulmuştur.

KOSGEB ekonomik kalkınma ve istihdam sorunlarının çözümünün temel faktörü olan girişimciliğin yaygınlaştırılması ve başarılı işletmelerin kurulmasını sağlamak amacıyla girişimci adayları ve girişimcilere çeşitli destekler sağlamaktadır. Desteklerin neler olduğu ve bu kapsamda sağlanan

miktarlar Tablo-7’de gösterilmektedir. Bu desteklerin amacı girişimci adaylarının işletmelerini kurarken yaşadıkları mali sıkıntılara çözüm getirebilmektir (KOSGEB, 2013).

KOSGEB Girişimcilik Destek Programının amacı ve gerekçesi aşağıdaki gibi özetlenmektedir (KOSGEB, 2013).

- Ekonomik kalkınma ve istihdam sorunlarının çözümünün temel faktörü olan girişimciliğin desteklenmesi ve yaygınlaştırılması,
- Başarılı ve sürdürülebilir işletmelerin kurulması,
- Girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması,
- İş Geliştirme Merkezlerinin kurulması ile girişimciliğin geliştirilmesi,
- İstihdamın artırılması,
- Yerel dinamiklere dayalı girişimciliğin desteklenmesi.

KOSGEB’in sağladığı destekler teçhizat/ekipman, danışmanlık, tanıtım, istihdam, Ar-Ge, eğitim, patent, endüstriyel tasarım ve faydalı model gibi farklı alanları ihtiva etmektedir. KOSGEB tarafından sağlanan destekler yıllar bazında Tablo-7’de yer almaktadır.

Tablo 7. KOSGEB Tarafından KOBİ'lere Sağlanan Destek Miktarı(Bin TL)

Destek Unsuru	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Danışmanlık ve Eğitim	935	141	945	927	20	66
Bilişim	1.055	544	449	1.371	127	0
Teknoloji Geliştirme ve Yenilik	4.419	6.820	6.632	5.607	1.303	525
Kalite Geliştirme	349	507	616	571	137	16
Pazar Araştırma ve İhracatı Geliştirme	2.530	5.073	8.499	10.686	1.712	124
Uluslararası İşbirliği Geliştirme	23	22	26	196	10	0
Bölgesel Kalkınma Destekleri	5.406	5.984	6.668	7.337	3.305	290
Girişimciliği Geliştirme	399	982	1.352	643	267	14
KOBİ Proje Destek Programı*				293	20.541	57.177
Tematik Proje Destek Programı*				0	198	402
İşbirliği-Güçbirliği Destek Programı*				1.365	12.451	21.097
Ar-Ge, İnovasyon, Endüstriyel Uygulama*				4.162	43.295	65.746
Genel Destek Programı *				4.960	67.539	96.780
Girişimcilik Destek Programı*				358	26.253	51.552
Diğer	2.628	23.098	2.686	9.938	303	136
TOPLAM	17.743	43.170	27.874	48.414	177.461	295.937

Kaynak: KOSGEB

*2012 yılı verileri geçicidir

Bu çerçevede KOSGEB'in sağladığı Girişimcilik Destek Programı 4 alt programdan oluşmaktadır:

- Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi
- Yeni Girişimci Desteği
- İş Geliştirme Merkezi (İŞGEM) Desteği
- İş Planı Ödülü

2.2.5.1. Uygulamalı girişimcilik eğitimi

Uygulamalı girişimcilik eğitiminin amacı, girişimcilik kültürünü yaygınlaştırmak ve başarılı işletmeler kurulmasını sağlamak maksadıyla girişimcileri iş planı fikri ile tanıştırmaktır (KOSGEB, 2010). Eğitim sonunda girişimci adaylarının iş planı hazırlayabilecek bilgi ve deneyime ulaşmaları hedeflenmektedir.

Uygulamalı girişimcilik eğitimi, minimum 60 saatlik eğitim ve atölye çalışmasından oluşan eğitim programını kapsamaktadır. Ağırlıklı olarak işlenen konular; girişimcilik özelliklerinin sınanması, iş fikri egzersizleri yapılması ve iş planı hazırlanmasıdır. Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri KOSGEB veya diğer kurum ve kuruluşlar (üniversite, kalkınma ajansı, İŞKUR, meslek kuruluşu, belediye vb.) tarafından düzenlenebilmektedir. Eğitimler, genel ve özel hedef grupları (gençler, kadınlar, dezavantajlı gruplar) için düzenlenmektedir. Bu eğitimlere katılanlardan ücret alınmamaktadır. Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri göstergelerine ilişkin bilgiler Tablo-8'de yer almaktadır.

Tablo 8. 2010-2012 yılları arasında gerçekleştirilen KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri

	Program Sayısı	Sınıf Sayısı	Katılımcı Sayısı
Türkiye Geneli Protokoller	1.979	2.375	56.350
İŞKUR	1.848	2.233	52.521
Diğer	131	142	3.829
Yerel Protokoller	1.646	2.060	56.829
ESOB	136	178	5.053
TSO	365	460	12.656
Belediye	270	329	9.181
Kalkınma Ajansları	115	141	3.732
Üniversite	48	61	1.551
Diğer	474	597	16.848
KOSGEB	238	294	7.829
Toplam	3.625	4.435	113.179

Kaynak: KOSGEB

Yükseköğretimde girişimcilik eğitimi; örgün eğitim (girişimcilik dersleri), yaygın eğitim (KOSGEB eğitimleri) ve çeşitli projeler kapsamında yürütülmektedir. KOSGEB 2012 yılı itibariyle yükseköğretim kurumlarında KOSGEB tarafından belirlenen kriterlere uygun olarak verilen girişimcilik derslerini, ilgili yükseköğretim kurumunun talebi doğrultusunda “KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi” olarak onaylamaktadır. Dolayısıyla bu dersleri geçerek sertifika alan öğrenciler, iş kurdukları takdirde KOSGEB’in başlangıç sermayesi niteliğinde olan “Yeni Girişimci Desteği ”ne başvuru hakkı elde etmektedir. Bu uygulamanın başlatılmasıyla yükseköğretimde açılan girişimcilik derslerinin sayısında önemli bir artış meydana gelmiştir. Mayıs 2013 itibarıyla 38 öğretim kurumunda 169 sınıf açılmıştır (KOSGEB, 2013).

2.2.5.2. Yeni girişimci desteği

Bu destekten;

- Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi’ni,
- KOSGEB Genç Girişimci Geliştirme Programı’nı,
- Küçük Ölçekli İşletme Kurma Danışmanlığı Desteği (KÖİDD)

Programı’ndan

herhangi birini tamamlayarak eğitime veya programa katıldığını belgeleyen ve işletmesini kuran girişimciler ile

- İŞGEM’de yer alan işletmeler

yararlanabilmektedir.

Ayrıca, iş planı yaparak destekten yararlanmak isteyen girişimcilerin 2 yıl içerisinde bir işletme kurmuş olmaları şartı aranmaktadır (KOSGEB, 2010). Bu destek kapsamında kadın girişimciler ile engelli girişimcilere yüzde 10 oranında daha fazla bir destekle özel ayrıcalıklar sağlanmaktadır. Benzer

şekilde, 1. ve 2. bölgelere göre dezavantajlı konumda bulunan 3. ve 4. bölgeler için de aynı ayrıcalık tanınmaktadır.

2.2.5.3. İş geliştirme merkezi (İŞGEM) desteği

KOBİ'lere işletme geliştirme koçluğu, destek ağlarına ulaşım, finans kaynaklarına erişim imkânı, uygun koşullarda iş yeri mekânı, ortak ofis ekipmanı ve ofis hizmetleri sunmak amacıyla kurulacak bir İŞGEM'in, kuruluş ve işletme giderlerine destek sağlanmaktadır. İŞGEM küçük girişimcilerin iş kurmasını ve geliştirmesini destekleyen ve kolaylaştıran, dolayısıyla da işletmelerin hayatta kalma ve büyüme olanaklarını arttıran Türkiye için yeni sayılabilecek bir istihdam yaratma ve iş kurma modelidir.

“İşletme Kuluçkaları” veya “KOBİ Fidanlığı” olarak adlandırılan İŞGEM'ler, bünyelerinde barındırdıkları yeni işletmelere, yönetim danışmanlığı desteği, finans kaynaklarına erişim imkânı, uygun koşullarda iş yeri mekânı, ortak ofis ekipmanı ve ofis hizmetleri sunarak adeta onları beslemekte ve en zayıf oldukları iş kurma aşamasını sağlıklı bir şekilde aşmalarını ve büyümelerini sağlamaktadır (KOSGEB, 2010).

İŞGEM'ler kar amacı gütmeyen kooperatifler, belediyeler, özel idareler, kalkınma birlikleri veya meslek kuruluşları tarafından da kurulabilmektedir. 2012 yılı başı itibarıyla ülkemizde 14 adet İŞGEM faaliyet göstermektedir.

2.2.5.4. İş planı ödülü

Üniversiteler tarafından örgün eğitim kapsamında verilen “Girişimcilik” dersini alan öğrenciler arasında İş Planı Ödülü Yarışması düzenlenmektedir. İş Planı Ödülünden yararlanmak isteyen üniversite KOSGEB'e

başvurmaktadır. İş planları ilk üç dereceye girmiş olan öğrencilerden, en fazla 24 ay içinde işini kurmuş olmaları kaydı ile

Birinciye 15.000 TL,

İkinciye 10.000 TL,

Üçüncüye 5.000 TL ödül verilmektedir (KOSGEB, 2010).

2.2.5.5. Teknoloji geliştirme merkezleri (TEKMER)

TEKMER'ler, KOSGEB ve üniversitelerin işbirliği ile yeni ürünü veya teknoloji geliştirmeye yönelik projesi olan girişimcilere teknik destek, mekân hizmeti ve işletme becerisi sağlamak amacıyla 1991 yılında kurulmuştur. Bu uygulama, bölgesel ortaklık protokolleri çerçevesinde kurulan yerel birimlerin, genellikle üniversite bünyesinde, girişimcilerin araştırma ve geliştirme çabalarını temelde finansal olarak desteklemesine dayanmaktadır. Ayrıca, üniversite bünyesinde faaliyet gösteren girişimciler, üniversitenin teknolojik altyapısından da faydalandırılmaktadır. Bu itibarla, üniversitelerin sahip olduğu bilim ve araştırma altyapısını kullanarak, yeni ürün ve üretim teknolojileri geliştirmek isteyen girişimcilere destek vermek suretiyle, üniversite-sanayi işbirliğinin güçlendirilmesine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır (Başboğa, 2009: 128). 2012 yılı başı itibarıyla ülkemizde 31 adet TEKMER faaliyet göstermektedir.

2.2.6. TÜBİTAK Tarafından Sağlanan Destekler

Girişimciler için bir diğer finansman kaynağı da TÜBİTAK tarafından oluşturulan ve Ar-Ge'yi geliştirmeye yönelik olarak sağlanan Teknoloji ve Yenilik Geliştirme Programıdır. Program kapsamında verilen destekler ve açıklamaları Tablo-9'da yer almaktadır. Söz konusu programla 1996-2006 yılları arasında 1,3 milyar dolarlık bir Ar-Ge hacmi oluşturmaya karşın

ödenen toplam destek tutarı 421 milyon dolarla sınırlı kalmıştır. Ayrıca bu programdan genelde büyük ölçekli firmaların yararlandığı da bilinmektedir. Bunun nedeni ise proje geliştirmeye ayrılan kaynak ve gerekli kalifiye elemanın KOBİ'lerde bulunmamasıdır (Öztürk, 2008:164).

Tablo 9. TÜBİTAK Tarafından Verilen Girişimci Destekleri

Destek	Desteğin Amacı ve Kapsamı
1512 - Girişimcilik Aşamalı Destek Programı	Programla bireysel girişimcilerin, teknoloji ve yenilik odaklı iş fikirlerini, katma değer ve nitelikli istihdam yaratma potansiyeli yüksek teşebbüslere dönüştürebilmeleridir.
2238 - Girişimcilik ve Yenilikçilik Yarışmaları Programı	Lise ve üniversite düzeyinde girişimcilik ve yenilikçilik alanlarında iş fikri ve iş planı yarışmaları düzenlemektir. Lise öğrencilerinin yenilikçilik temelli düşünme yeteneğine sahip olmalarını sağlayarak yenilikçiliği, girişimcilik sürecinin merkezine yerleştiren bir nesil yetişmesine katkıda bulunmak ve böylece girişimcilik ve yenilikçilik konularına yönelik farkındalığı arttırmak hedeflenmektedir. Çeşitli alanlarda yenilikçilik içeren iş fikri olan ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrencilerine fikirlerini hayata geçirmelerine yönelik uygun ortamı hazırlamak için destek sağlanmaktadır.
1514-Girişim Sermayesi Destekleme Programı (GİSDEP)	1514 destek programıyla finansman ihtiyacı olan Girişim Şirketlerinin desteklenerek ülkemizdeki çekirdek ve başlangıç aşamalarındaki finansman ihtiyaçlarının giderilmesine katkı sağlanması, Girişim Şirketlerine sermaye sağlayacak yeni fonların oluşturulması ve bu fonları yönetecek Fon Yöneticilerinin teşvik edilerek girişim sermayesi ekosistemin oluşturulmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır.
2239 - Girişimcilik ve Yenilikçilik Eğitim ve Araştırma Faaliyetlerini Destekleme Programı	Bu programın amacı, öğrencileri girişimcilik ve yenilikçilik alanlarında çalışmalar yapmaya teşvik etmek amacıyla yurt içinde teorik ve uygulamalı kurs, sertifika ve benzeri programların düzenlenmesi, öğretim üyeleri ile öğretmenlerin yetkinliklerinin arttırılmasına yönelik eğitim programları, yurt içinde ve dışında düzenlenen benzer programlara katılım, eğiticilerin yetiştirilmesi, vaka çalışmaları ile örnekler geliştirilmesi, ders müfredatının oluşturulması, örgün ve uzaktan eğitimin yapılması ve bu alana yönelik eğitici oyun programlarının geliştirilmesi için destek sağlamaktır.
1601-Yenilik Girişimcilik Alanlarında Kapasite Artırılmasına Yönelik Destekleme Programı	Program kapsamında; Ar-Ge, yenilik ve teknolojik girişimcilik alanlarında sağlanan kamu desteklerinin daha etkin ve verimli kullanılmasını sağlayacak mekanizmaların desteklenmesi ile ulusal yenilik ve girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Kaynak: TÜBİTAK

2.2.7. Diğer Kurumlar Tarafından Sağlanan Destekler

Girişimcilere banka kredilerinin dışında yerli ve yabancı kurum ve kuruluşlardan çok sayıda destek sağlanmaktadır. Söz konusu kurumlara örnek olarak üniversitelerin, esnaf kefalet kooperatiflerinin ve çeşitli mesleki dernek ve kuruluşların girişimciliğin gelişmesine yönelik destekleri örnek olarak verilebilir. Çalışmanın bu bölümünde ülkemizde girişimcilere bankalar dışında sağlanan başlıca desteklere yer verilmiştir.

Söz konusu desteklerin yanı sıra Avrupa Birliği fonları da KOBİ'ler için önemli bir finansman kaynağıdır. Mesela AB'nin 2007-2013 yıllarını kapsayan AB 7. Çerçeve Programı dâhilinde toplamda 53,2 milyar avroluk bir destek programı mevcuttur. Türkiye'nin de katkıda bulunduğu bu kaynaklardan yerli şirketlerin pek faydalanamadığı görülmektedir (Öztürk, 2008:164).

2.2.7.1. Özelleştirme sosyal destek projesi küçük ölçekli iş kurma danışmanlık desteği (KÖİDD)

Ekonomik kriz ve özelleştirmeden doğan işsizliğin yarattığı sosyal ve ekonomik etkileri azaltmak, uygulanmakta olan Ekonomik Reform Programına ve özelleştirme hedeflerinin gerçekleştirilmesine destek olmak amacıyla finansmanı Dünya Bankası tarafından sağlanacak, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve KOSGEB ile Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından yürütülen "Özelleştirme Sosyal Destek Projesi" (ÖSDP) uygulamaya konulmuştur (www.fortune.com.tr).

Proje ile KOSGEB'in 2002 yılından beri sunduğu Küçük Ölçekli İş Kurma Danışmanlık Desteği (KÖİDD) kapsamında girişimci adaylarına (www.fortune.com.tr)

- Girişimcilik Ön Bilgilendirme Eğitimi,
- Ön görüşmelerle girişimcilerin belirlenmesi,

- Girişimcilerin iş fikirleri doğrultusunda iş programlarının hazırlanması,
- İş kurma ve iş yönetimi eğitim programının oluşturulması ve gerçekleştirilmesi,
- Yapılabilirlik araştırmasının gerçekleştirilmesi,
- İş planının hazırlanması ve işletmenin yasal kuruluşunun gerçekleştirilmesi gibi eğitim ve danışmanlık hizmetleri verilmektedir.

KÖİDD projesinden başarılı bir iş planı ile mezun olanlar, KOSGEB'in "Yeni Girişimci Desteği" ne başvuru hakkına sahip olabilmektedir.

2.2.7.2. Teknoparklar

Teknoparklar, katma değer yaratıcı nitelikte yeni veya ileri teknolojilerin üretimi veya geliştirilmesi için, girişimcilere ve yenilikçi firmalara belli koşullar altında, üniversitelerin bilimsel ve teknik olanaklarıyla, devletin düzenleyici rolü çerçevesinde Ar-Ge yapma imkânı sağlayan, üniversite-sanayi ilişkilerinin somut işbirliğine dönüşmesinde köprü görevini üstlenen kuruluşlardır (Babacan, 1995.13). Teknoparkların kuruluş amaçları arasında; Ar-Ge çabalarının bölgesel ve yerel ekonomiyi yeniden yapılandırmasına katkıda bulunmak, bölgesel yenilikçilik çabaları için altyapı oluşturulmasını sağlamak, bölgesel kaynaklar ile bölgenin araştırma kapasitesi ve yükseköğretim kurumları arasında daha verimli ve aktif ilişkiler kurmak yer almaktadır (Başboğa, 2009: 133).

2.2.7.3. Yenilikçilik aktarım merkezleri (Innovation relay centre - IRC)

IRC Ağı 1995 yılında Avrupa Komisyonu tarafından, özellikle KOBİ'lerin teknolojilerini ithal veya ihraç etme sürecinde aracılık hizmeti

vermek üzere kurulmuştur. Ağın kurulması sürecinde, öncelik KOBİ'lere verilmiş olmakla birlikte, ağ kapsamında büyük firmalar, araştırma kurumları, üniversiteler ve teknoloji merkezleri için de hizmetler sunulmaktadır (Başboğa, 2009: 135).

2.2.7.4. Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)

Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), 24 özel sektör, 5 kamu, 11 şemsiye kuruluş ve 15 gerçek kişinin bir araya gelmesi ile kurulmuş bir vakıftır. Ülkemizde Ar-Ge ve inovasyon bilincinin yaygınlaşmasına ve Ulusal İnovasyon Sistemimizin gelişmesine katkıda bulunması hedefi doğrultusunda geliştirilmiş ve Ağustos 2006 tarihinden itibaren destek vermeye başlamıştır. TTGV aynı zamanda Avrupa Komisyonuna da üyedir. Ayrıca, Teknoloji Yatırım A.Ş. aracılığı ile başlangıç ve büyüme aşamasındaki teknoloji firmalarına yatırım yapan bağımsız bir Girişim Sermayesi Fonu yöneticisidir. TTGV tarafından sağlanan destekler yıllar bazında Tablo-10'da yer almaktadır.

Tablo 10. TTGV Destekleri

	2007	2008	2009	2010	2011
Desteklenen Proje Sayısı	88	116	113	47	364
Desteklenen Projelerde KOBİ Oranı (Yüzde)	88	88	80	86	86
Kullandırılan Destek Tutarı (Milyon Dolar)	17,6	21,3	24,8	14,2	77,9

Kaynak: TTGV

Bu fonda, Teknoloji Yatırım A.Ş.

- Enformasyon ve İletişim Teknolojisi
- Biyo-Teknoloji
- Sağlık

- İleri Malzemeler
- Diğer yüksek katma değerli pazar sektörleri

alanlarında yatırım yapmakta ve her bir yatırımda en çok 750.000 ABD Doları sermaye riski alabilmektedir (www.ttgiv.org.tr).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GİRİŞİMCİLİĞİN ÖLÇÜLMESİ VE TÜRKİYE İÇİN BÖLGESEL GİRİŞİMCİLİK ENDEKSİ ÖNERİSİ

3.1. ENDEKS OLUŞTURMA VE BÖLGESEL GİRİŞİMCİLİK ENDEKSİ

Girişimcilik ekonomik, sosyal, çevresel ve mekânsal faktörlerden etkilenmektedir. Bu sebeple bölgeler arası girişimcilik yapısı ve seviyeleri farklı bakış açılarıyla çeşitli analiz yöntemleriyle analiz edilmektedir.

Bu çerçevede, 1982 yılında ilk kez Storey, İngiltere'deki girişimciliğin bölgesel olarak incelenmesi amacıyla "bölgesel girişimcilik endeksi" ifadesini kullanmıştır. Çalışmasında 'Regional Entrepreneurship Index' sonuçlarına göre İngiltere'nin güney bölgelerinin iş dinamizmi kuzey bölgelere göre daha yüksek olacağını, küçük ve yeni firmalar için çıkartılan yasal düzenlemelerin meyvesini daha çabuk vereceğini öngörmüştür. Storey (1987) bir başka çalışmasında ise bu öngörülerini teyit ederek, bir anlamda bölgesel girişimcilik endeksi ifadesinin kavramsal boyutunu sağlamlaştırmıştır.

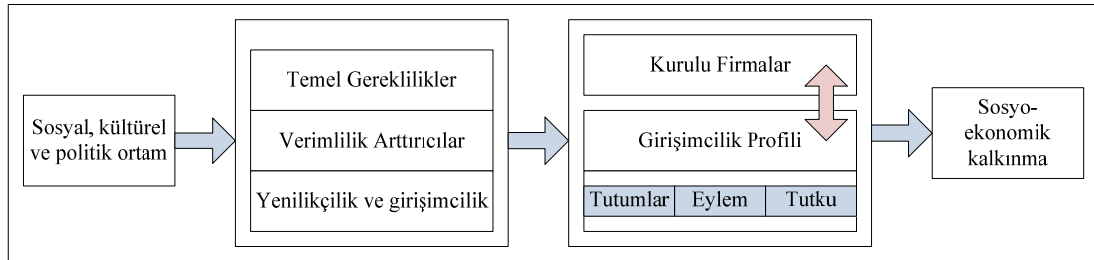
Bu kapsamda, girişimcilik literatüründe bölgesel, sosyal ve kültürel etkileri de içine alan bir bölgesel girişimcilik endeksi tanzim etmenin önemi vurgulanmıştır (Acs ve Storey, 2004; Carree vd., 2002; Reynolds vd.,1999). Ayrıca birçok yayında girişimcilik aktivitesi ile ekonomik gelişmenin bağlantılı olduklarını ileri sürülmüş, bu bağlantının uygun bir kriter ile ölçülmesi gerektiğini vurgulamışlardır (OECD, 1998; Verheul vd., 2002).

3.1.1. GEM Küresel girişimcilik izleme çalışması (Global entrepreneurship monitor)

GEM Küresel Girişimcilik İzleme Çalışması, London Business School ve Babson College tarafından 1999 yılında başlatılan bir inisiyatif olup, katılımcı ülkelerde girişimcilik düzeyinin belirlenmesine yönelik araştırmalar yapmakta ve girişimcilik faaliyeti ile ülkelerin kalkınmışlık düzeyi arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Dünyadaki en kapsamlı girişimcilik araştırmasını yürüten oluşumda 1999 yılında 10 olan katılımcı ülke sayısı 2012 yılında 69'a yükselmiştir. 2013 yılı anketi dünya nüfusunun yüzde 75'ine ulaşılırken, GSMH'nin yüzde 89'unun temsil gücüne ulaşılmıştır (GEM, 2013). Türkiye 2006 yılından bu yana araştırmaya katılmakta olup, çalışmalar 2010 yılından bu yana KOSGEB koordinasyonunda yürütülmektedir.

Söz konusu çalışma ile alt detaylarda çeşitli girişimcilik endeksleri oluşturulmaktadır.

Şekil 1. GEM Çerçevesi

Kaynak: (Global Entrepreneurship Monitor 2011)

Kuruluş aşamasındaki girişimci endeksi: 18-64 yaş grubu içerisinde son bir senedir yapmayı düşündüğü bir iş için hazırlık çalışmalarını (para biriktirmeye başlamak, yer aramak, bir kuruluş kadrosu oluşturmak, iş planı üzerinde çalışmak gibi) yapan, kurulacak işin ortağı veya tek başına sahibi olan, işletme kurulmuşsa 3 aydan fazla ücret ödememiş olan kişilerin oranı gibi göstergelerden oluşmaktadır.

Yeni girişimci endeksi: Kurulan işletmenin tek başına sahibi veya ortağı olup kendisine ve/veya çalışanlarına 3 aydan az, 3,5 yıldan fazla maaş

ödemesi yapmamış kişilerin 18-64 yaş grubu içindeki oranını göstermektedir. Türkiye bu endekse göre 2010 yılında 24 ülke arasında 9. sırada bulunmaktadır.

Erken dönem girişimcilik faaliyetleri endeksi (TEA) : Erken dönem girişimcilik faaliyetleri endeksi, yukarıda açıklanan iki endeksin toplamıdır.

Türkiye bu endekse göre 2010 yılında 24 ülke arasında 15. sırada bulunmaktadır.

Kurulu işletme endeksi: İşletmesi üç buçuk yıldan fazla süredir faaliyette olan girişimcilerin 18-64 yaş grubu içindeki oranını ifade etmektedir.

Türkiye bu endekse göre 2010 yılında 24 ülke arasında 20. sırada bulunmaktadır.

Davidsson (2004:75) ve Justo vd. (2008:605-607) GEM programını eleştirerek, programın yeterli düzeyde olmadığını, eksiklerinin olduğunu ve çeşitli ülkelerin (Almanya ve İrlanda) endeks değerlerinin gerçeği yansıtmadığını ifade etmişlerdir. Justo vd. (2008:605-607) yaptıkları çalışmada GEM programı üzerinde bazı değişiklikler yaparak yeni bir bölgesel girişimcilik endeksi önerisinde bulunmuştur.

Cheng vd. (2009:333-334) yaptıkları çalışmada GEM programının bölgesel ve küresel girişimcilik endekslerinin sadece girişimcilerin sayıları ile ilgilenirken, girişimciliğin niteliği ile ilgilenmediğini, bu nedenle geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Çalışmada girişimlerin niteliğinin bulundukları coğrafya ve zamana göre değerlendirmek gerektiğini vurgulanmıştır. Bu şekilde, özellikle az gelişmiş bölgelerde girişimlerin desteklenmelerinde farklı stratejiler izlenmesi gerekliliği ortaya koyulmuştur. Ayrıca, bu çalışma ile daha önceki çalışmalar temel alınarak, detaylı bir araştırma tasarlanmış, böylelikle girişimlerin miktarından çok kalitesine odaklanarak yeni bir girişimcilik kalitesi ölçütü tartışılmıştır.

3.1.2. GEDI Küresel girişimcilik ve kalkınma endeksi (Global entrepreneurship and development index)

Washington'da kurulan bir enstitü olan Küresel Girişimcilik ve Kalkınma Enstitüsü, GEDI endeksi ile 2008 yılından bu yana 71 ülke üzerinde yapılan çalışmalarda işletme oluşum süreçlerini nitel ve nicel olarak incelemektedir. GEDI çalışmalarında ekonomik gelişme evreleri; faktör güdümlü, verimlilik güdümlü ve inovasyon güdümlü olmak üzere 3 gruba ayrılmakta ve ülkeler bu gruplara göre sınıflandırılmaktadır.

GEDI endeksinde GEM verileri temel alınarak diğer kurumların (Global Competitiveness Index, Doing Business, Index of Economic Freedom, UNIDO, OECD vs.) verileri ile birlikte ATTI (Girişimcilik Davranışları), ACTI (Girişimcilik Faaliyetleri) ve ASPI (Girişimcilik Ruhu ve Tutkusu) olmak üzere üç endeks oluşturmaktadır.

ATTI Endeksi fırsat algısı, iş kurma becerileri, başarısızlıktan korkmama, sosyal ağ kurma ve kültürel destek gibi alt boyutlardan oluşmaktadır. ACTI Endeksini oluşturan faktörler ise fırsat girişimciliği, teknoloji düzeyi, insan kaynakları kalitesi ve rekabettir. Benzer şekilde yeni ürün, yeni teknoloji, yüksek büyüme temposu, uluslararasılaşma ve risk sermayesi alt faktörleri de ASPI Endeksini meydana getirmektedir.

Bu endekslere göre Türkiye'nin sırası 2013 yılı raporuna göre 117 ülke arasından girişimcilik davranışları için 46, girişimcilik faaliyetleri için 46 ve girişimcilik ruhu ve tutkusu için ise 33 olmuştur (www.cepp.gmu.edu).

3.1.3. OECD-Eurostat Girişimcilik göstergeleri programı (EIP-Entrepreneurship indicators programme)

OECD ile Avrupa Birliği İstatistik Ofisi (Eurostat) işbirliğinde Girişimcilik Göstergeleri Programı oluşturulmuştur. EIP, ilk defa resmi istatistiklerden

yararlanarak girişimcilik üzerine uluslararası veri toplama ve yayınlama için 2006 yılında kurulmuş bir programdır (OECD, 2013). Program yeniden veri toplamak yerine mevcut verileri kullanarak girişimcilik göstergeleri üretmektedir.

Söz konusu Programda girişimcilik faaliyetini girişimcilerin, yeni ürün, pazar veya süreçleri tespit edip kullanmak suretiyle bir ekonomik faaliyeti başlatarak veya büyüterek değer oluşturması olarak tanımlamaktadır. Bu çerçevede girişimciliğin nihai etkisi sadece zenginliği artırmakla sınırlı olmayıp, istihdam yaratma, eşitsizlikleri ortadan kaldırma ve giderek daha artan bir biçimde çevre konularında gündeme gelmektedir. EIP, girişimciliğin ölçülmesinde sadece girişimciliğin mevcut durumunu değil, aynı zamanda mevcut durumu etkileyen faktörleri de incelemektedir.

EIP endeks oluşturmada altı faktörden yararlanmaktadır. Söz konusu faktörler; iş kurma ve büyütme, iş sağlığı ve güvenliği gibi işletme iç çevresi ile ilgili düzenleyici çerçeve, rekabet, pazarlara erişim ve kamunun rolü gibi etmenlerin belirlediği pazar koşullarının yanı sıra finansmana erişim, bilginin oluşumu ve yayılımı, girişimcilik yetenekleri ve kültür faktörlerinden oluşmaktadır. Girişimcilik performans göstergeleri olarak ise firma, istihdam ve refah seviyesi ile ilgili çıktılar üretilmektedir.

3.2. TÜRKİYE'DE ENDEKS OLUŞTURMA GİRİŞİMLERİ

Çok geniş bir tanıma oturan ve içerisinde farklı süreçleri barındıran girişimciliğin ölçülmesi oldukça zordur. Ancak, Babson Koleji ve Londra İşletme Okulu tarafından hazırlanan Dünya Girişimcilik İzleme (GEM) Raporları, farklı ülkelerin girişimcilik düzeylerini karşılaştırma aracı olarak geniş çevrelerce dikkatle izlenmekte ve birçok ülkede yürütülen kapsamlı anket çalışmalarının sonuçlarına dayanılarak hazırlanmaktadır.

Türkiye’de girişimcilik endeksi oluşturmak üzere yapılan çalışma sayısı çok kısıtlıdır. Türkiye’deki girişimcilik düzeyini diğer dünya ülkeleriyle kıyaslama adına GEM Raporu bir araç olarak kullanılabilir (Başboğa, 2009: 99).

Bununla birlikte, farklı illerin girişimcilik düzeylerini karşılaştırmalı olarak değerlendirmek üzere daha geniş gösterge setiyle yapılmış bir çalışmadan bahsetmek faydalı olacaktır. Bu itibarla, AB Destekli GAP Bölgesel Kalkınma Programı kapsamında 2004 yılında yapılan bir çalışmada (Pınarcıoğlu, 2004:76) 15 farklı değişken kullanılarak oluşturulan endekse göre, iller arasında girişimcilik açısından bir gelişmişlik sınıflaması ortaya konulmuştur. Söz konusu çalışmada kullanılan değişkenler aşağıda sıralanmıştır (Başboğa, 2009: 100):

- Kişi başına ihracat
- İhracat artış endeksi
- İhracat çeşitlenme endeksi
- İşverenlerin toplam nüfus içindeki oranı
- 10.000 kişiye düşen kalite belgeli ve TSE belgeli işyeri sayısı
- 100.000 kişi başına yapılan patent ve faydalı model başvurusu
- 10.000 kişi başına açılan firma sayısı
- Açılan ve kapanan firma oranı
- Açılan firmalarda anonim şirketlerin oranı
- Açılan firmalarda tarım sektörü oranı
- Açılan firmalarda imalat sanayi sektörü oranı
- Açılan firmalarda toptan ve perakende ticaret dışı hizmet sektörü oranı

- Kişi başına teşvik belgeli yatırım tutarı
- Teşvik belgeleri iptal oranı
- 100.000 kişi başına geçerli teşvik belgesi sayısı

Bahse konu çalışma kapsamında, yukarıda sıralanan 15 değişkenin bir araya getirilmesiyle oluşturulan endeks değerlerine göre iller beş derecede sınıflandırılmıştır. Ülkemizde girişimciliğin birinci derecede gelişmiş olduğu iller İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Kocaeli'dir. İkinci grupta özellikle Akdeniz ve Ege'nin güneybatısında yer alan iller ve Gaziantep, Konya, Kayseri gibi cazibe merkezlerinin yer aldığı görülmektedir. Üçüncü grup çok homojen olmamakla birlikte genel olarak ülkemizin batısında yer alan illeri kapsamaktadır. Dördüncü ve beşinci derecede gelişmiş illerin ise neredeyse hepsi Karadeniz, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde yer almaktadır. Bu çerçevede, konuya ilişkin genel bir değerlendirme yapılacak olursa, söz konusu çalışma kapsamında 15 değişkenden oluşan gösterge setiyle geliştirilen girişimcilik endeksi il değerleri, özellikle ülkemizin doğu ve batı bölgeleri arasındaki girişimcilik farklarını teyit eder niteliktedir (Başboğa, 2009: 102).

Endeks oluşturma ve bölgesel girişimcilik endeksi anlamında, yakın zamanda yapılan bir diğer çalışma ise Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi'dir. İlk defa 2012 yılında yayımlanan çalışmayla üniversitelerde girişimcilik ile yenilikçilik kültürünün artırılması amaçlanmaktadır. Söz konusu çalışma 2013 yılında tekrar yapılarak yayımlanmıştır. Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksinde beş farklı boyutta yer alan toplam 23 gösterge bulunmaktadır. Bu boyut ve göstergeler aracılığıyla üniversitelerin girişimcilik özellikleri değerlendirilmektedir. Analizde kullanılan veriler YÖK, TPE, Kalkınma Bakanlığı, KOSGEB, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK, TTGV, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) gibi kurum ve kuruluşlardan derlenmektedir. Endeksi oluşturan beş boyut aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Yetkinliği
- Fikri Mülkiyet Havuzu
- İşbirliği ve Etkileşim
- Girişimcilik ve Yenilikçilik Kültürü
- Ekonomik Katkı ve Ticarileşme

Toplam beş boyut altında yer alan 23 adet göstergeye ilişkin sonuçlar üniversiteler için derlenerek her bir boyutun aldığı maksimum ağırlık ölçütüne puanlama yapılmış, her bir üniversitenin boyutlar için aldığı ağırlık değerleri toplanarak üniversite skor değerleri yüzdesel olarak belirlenmiştir.

Söz konusu endekse ilişkin bilgi notunda belirtildiği gibi, bu endeks üniversiteler arasında girişimcilik ve yenilikçilik odaklı rekabetin artmasına, üniversitelerin girişimcilik ve yenilikçilik performansının ölçülmesine ve dolaylı olarak yenilikçilik ve girişimciliğin gelişimine katkı yapacağı düşünülmektedir.

3.2.1. Türkiye için bölgesel girişimcilik endeksi önerisi

Türkiye’de il ve bölge bazında girişimcilik endeksi oluşturmayı amaçlayan bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak, rekabetçilik ve rekabet gücünün belirlenmesine yönelik olarak hazırlanmış çeşitli çalışmalara rastlanmaktadır (ör.; Albayrak ve Erkut, 2010; Filiztekin, 2013).

Alanında ilk olan bu çalışmada geliştirilen metodolojiyle, il ve bölge bazında girişimcilik seviyesini belirleyen dinamiklerin verilerin mevcudiyeti doğrultusunda açıklanması hedeflenmektedir. Ayrıca, il ve bölgeler arasındaki farklılıkların politika geliştirme sürecinde dikkate alınması yönünde farkındalığın artırılması hedeflenmektedir.

Bu bölümde, girişimcilik endeksi oluşturmak için kullanılan veriler ile analiz yöntemi açıklanmakta ve analiz sonuçlarıyla bulgulara yer verilmektedir.

3.2.1.1. Çalışmada kullanılan değişkenler

Çalışmada kullanılan değişkenlerin belirlenmesinde; Albayrak ve Erkut (2010) tarafından tavsiye edilen verilerin tüm illeri kapsamı, ilerleyen yıllarda karşılaştırma yapabilmek için endeksin yeniden hesaplanmasını sağlayacak şekilde sürekliliği olan verilerin seçilmesi ve birbirinin yerine kullanılabilecek göstergelerin birlikte kullanımından mümkün olduğunca kaçınılması hususları dikkate alınmıştır.

Çalışmada kullanılan değişkenlere ilişkin açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

15-64 Yaş Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı: TÜİK tarafından yıllık olarak yayımlanan bu gösterge 2012 yılına ilişkin olup yüzde olarak ifade edilmektedir.

Kişi Başına İhracat: Ekonomi Bakanlığı tarafından yıllık olarak yayımlanan dış ticaret istatistikleri ile TÜİK tarafından yıllık bazda yayımlanan nüfus istatistiklerinden yararlanılarak Yazar tarafından hesaplanmıştır. Bu gösterge 2012 yılına ilişkin olup ABD Doları olarak ifade edilmektedir.

İl İhracatının Toplam İhracat İçindeki Payı: TÜİK, Ekonomi Bakanlığı ve TİM tarafından yıllık olarak yayımlanan bu gösterge 2012 yılına ilişkin olup yüzde olarak ifade edilmektedir.

Net Göç Hızı: TÜİK tarafından yıllık bazda yayımlanan bu gösterge 2012 yılına ait olup, binde oran olarak ifade edilmektedir.

Yüz Bin Kişiye Düşen Patent Başvuru Sayısı: Türk Patent Enstitüsü tarafından yıllık olarak yayımlanmakta olan patent başvuru sayısı ile TÜİK

tarafından yıllık olarak yayımlanan nüfus istatistiklerinden yararlanılarak Yazar tarafından hesaplanmıştır. Bu gösterge 2012 yılına ilişkin olup yüz binde sayı olarak verilmektedir.

Yüz Bin Kişiyeye Düşen Marka Başvuru Sayısı: Türk Patent Enstitüsü tarafından yıllık olarak yayımlanmakta olan marka başvuru sayısı ile TÜİK tarafından yıllık olarak yayımlanan nüfus istatistiklerinden yararlanılarak Yazar tarafından hesaplanmıştır. Bu gösterge 2012 yılına ilişkin olup yüz binde sayı olarak ifade edilmektedir.

Yüz Bin Kişiyeye Düşen Faydalı Model Başvuru Sayısı: Türk Patent Enstitüsü tarafından yıllık olarak yayımlanmakta olan faydalı model başvuru sayısı ile TÜİK tarafından yıllık olarak yayımlanan nüfus istatistiklerinden yararlanılarak Yazar tarafından hesaplanmıştır. Söz konusu gösterge 2012 yılına ilişkin olup yüz binde sayı olarak çalışmada kullanılmıştır.

Banka/Kredi Kartı Üye İşyeri Sayısı: TBB tarafından yıllık olarak yayımlanmakta olan bu gösterge 2012 yılına ait olup sayı olarak ifade edilmektedir.

Girişim Sayısı: TÜİK tarafından yıllık olarak üretilmekte olan bu gösterge 2012 yılına ilişkin olup sayı olarak ifade edilmektedir.

Girişimci Yoğunluğu: 10. Kalkınma Planı Girişimciliği Geliştirme Özel İhtisas Komisyonu Raporundan alınmıştır. Söz konusu değişken 2012 yılına ait olup çalışma yaşındaki 1.000 kişi başına düşen yeni kurulan limitet şirket sayısını ifade etmektedir.

Yükseköğretim Mezunu Nüfusun 20-64 Yaş Nüfusa Oranı: TÜİK tarafından yıllık olarak üretilen eğitim ve nüfus istatistiklerinden yararlanılarak Yazar tarafından hesaplanmıştır. Söz konusu gösterge, 2012 yılına ilişkin olup yüzde olarak verilmektedir.

Kurulan Net Firma Sayısı: TOBB tarafından yıllık olarak üretilmekte olan kurulan ve kapanan şirket istatistiklerinden faydalanılarak Yazar

tarafından hesaplanmıştır. Söz konusu gösterge 2012 yılına ilişkin olup sayı olarak ifade edilmektedir.

İhtisas Kredileri: Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tarafından yıllık üretilen bu gösterge 2012 yılına ilişkin olup milyon TL olarak ifade edilmektedir.

Ticari Kuruluşlar Mevduatı: Türkiye Bankalar Birliği (TBB) tarafından yıllık üretilen bu gösterge 2012 yılına ilişkin olup milyon TL olarak ifade edilmektedir.

Kurumsal Bankacılık Aktif Müşteri Sayısı: TBB tarafından yıllık bazda üretilen bu gösterge de 2012 yılına ilişkin olup kişi olarak ifade edilmektedir.

İşsizlik Oranı: TÜİK tarafından yıllık olarak üretilen bu gösterge 2011 yılına ilişkin olup yüzde olarak ifade edilmektedir.

İşgücüne Katılım Oranı: TÜİK tarafından yıllık olarak üretilen bu gösterge 2011 yılına ait olup yüzde olarak ifade edilmektedir.

İstihdam Oranı: TÜİK tarafından yıllık üretilen bu gösterge 2011 yılına ilişkin olup yüzde olarak ifade edilmektedir.

Organize Sanayi Bölgesinde Üretim Yapılan Parsellerin Türkiye İçindeki Payı: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı verilerine dayanılarak Yazar tarafından hesaplanan bu gösterge, 2012 yılına ilişkin olup yüzde olarak ifade edilmektedir.

Organize Sanayi Bölgelerinde Çalışan Sayısı: Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı verilerine dayanılarak Yazar tarafından hesaplanan bu gösterge, 2012 yılına ait olup sayı olarak ifade edilmektedir.

Teşvik Belgeli Yatırım Tutarının Türkiye İçerisindeki Payı: Ekonomi Bakanlığı tarafından yayımlanan bu gösterge 2012 dönemine ilişkin olup yüzde cinsinden ifade edilmektedir.

İlin Kurumlar Vergisi Tahakkukunun Türkiye İçerisindeki Payı: Maliye Bakanlığı tarafından aylık ve yıllık olarak yayımlanan vergi gelirlerden Yazarın çalışması ile hesaplanmıştır. Bu gösterge 2012 yılına ait olup yüzde olarak ifade edilmektedir.

Ortalama Eğitim Süresi: TÜİK tarafından yıllık olarak üretilen eğitim ve nüfus istatistiklerinden yararlanılarak Yazar tarafından hesaplanmıştır. Söz konusu gösterge, 2012 yılına ait olup yıl olarak ifade edilmektedir.

İlde İŞGEM veya TEKMER Olup Olması: Söz konusu gösterge, 2012 yılına ait olup Kalkınma Bakanlığı'ndan temin edilmiştir.

Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Aktif Çalışanların Oranı: SGK tarafından yıllık olarak yayımlanan istatistiklerden yararlanılarak Yazar tarafından üretilmiştir. Söz konusu gösterge 2012 yılına ait olup yüzde olarak ifade edilmektedir.

5510 Sayılı Kanunun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki İşyeri Sayısının Türkiye İçerisindeki Oranı: SGK tarafından yıllık olarak yayımlanan istatistiklerden yararlanılarak Yazar tarafından hesaplanmıştır. 2012 yılına ilişkin olan gösterge yüzde olarak belirtilmektedir.

5510 Sayılı Kanunun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki İşyeri Sayısının Nüfusa Oranı: SGK tarafından yıllık olarak yayımlanan istatistikler ve TÜİK nüfus istatistiklerinden faydalanılarak Yazar tarafından hesaplanmıştır. 2012 yılına ilişkin olan gösterge yüzde olarak verilmiştir.

İşyeri Başına Çalışan Sayısı: SGK tarafından yıllık olarak yayımlanan istatistiklerden yararlanılarak Yazar tarafından hesaplanmıştır. 2012 yılına ilişkin olan gösterge yüzde olarak belirtilmektedir.

Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sermaye Toplamı (Anonim ve Limited Şirketler): TOBB tarafından yıllık olarak üretilmekte istatistiklerden Yazar tarafından hesaplanarak elde edilen bu gösterge 2012 yılına ait olup TL olarak ifade edilmektedir.

Hane Başına Toplam Genişbant İnternet Abone Sayısı: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından yayımlanan istatistikler ve TÜİK tarafından yayımlanan Nüfus ve Konut Araştırması sonuçlarına göre Yazar tarafından hesaplanmıştır. Bu gösterge 2012 yılına ilişkin olup ADSL/Hane olarak ifade edilmektedir. 2011 yılı sonunda yayımlanan Nüfus ve Konut Araştırması sonuçlarındaki hane sayısının 2012 yılında da geçerli olacağı varsayılmıştır.

Hane Başına Toplam Sabit Genişbant İnternet Abone Sayısı: Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından yayımlanan istatistikler ve TÜİK tarafından yayımlanan Nüfus ve Konut Araştırması sonuçlarına göre Yazar tarafından hesaplanmıştır. Söz konusu göstergede mobil genişbant internet abone sayısı arındırılmıştır. Bu gösterge 2012 yılına ilişkin olup ADSL/Hane olarak ifade edilmektedir. 2011 yılı sonunda yayımlanan Nüfus ve Konut Araştırması sonuçlarındaki hane sayısının 2012 yılında da geçerli olacağı varsayılmıştır.

İSO İlk 1000 Şirketin Üretimden Net Satışları (Kamu Hariç): İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından üretimden net satışları en büyük ilk ve ikinci 500 şirket yıllık olarak açıklanmaktadır. Söz konusu ilk ve ikinci 500 şirket Yazar tarafından birleştirilerek iller bazında kümülatif rakamlar hesaplanmıştır. Söz konusu gösterge 2012 yılına ilişkin olup TL olarak ifade edilmektedir. Ayrıca ilk 1000 şirketin hesaplamalarında kamuya ait şirketler göz ardı edilmiştir.

Çokmodlu Erişilebilirlik Endeksi: Kalkınma Bakanlığı tarafından üretilen bu gösterge 2012 yılına ilişkin olup maksimum yüz puan üzerinden birim olarak ifade edilmektedir.

KOSGEB Veri Tabanına Kayıtlı İşletme Sayısı: KOSGEB'den elde edilen bu gösterge 18 Eylül 2012 tarihi itibarıyla'dır. Söz konusu gösterge sayı olarak ifade edilmektedir.

KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi Kapsamında Katılım Sertifikası Alan Girişimci Sayısı: KOSGEB'den elde edilen bu gösterge 18 Eylül 2012 tarihi itibarıyladır. Söz konusu gösterge girişimci sayısını belirtmektedir.

KOSGEB Yeni Girişimci Desteği Alan Girişimci Sayısı: KOSGEB'den elde edilen bu gösterge 18 Eylül 2012 tarihi itibarıyladır. Söz konusu gösterge girişimci sayısını ifade etmektedir.

KOSGEB Yeni Girişimci Destek Tutarı: KOSGEB'den elde edilen bu gösterge 18 Eylül 2012 tarihi itibarıyladır. Söz konusu gösterge TL olarak verilmiştir.

İşveren ve Kendi Hesabına Çalışanların Toplam İstihdama Oranı (Tarım Dışı): TÜİK tarafından yıllık olarak Düzey-2 bazında üretilen işgücü istatistiklerinden yararlanılarak Yazar tarafından hesaplanmıştır. Söz konusu gösterge, 2012 yılına ait olup yüzde olarak ifade edilmektedir.

Gayri Safi Katma Değer (GSKD): TÜİK tarafından Düzey-2 bazında yıllık olarak üretilen gösterge, 2008 yılına ait olup ABD Doları cinsinden ifade edilmektedir.

Ayrıca, İl bazında ve Düzey-2 bazında kullanılan değişkenlere ilişkin özet tablolar Tablo-11 ve Tablo-12'de sırasıyla gösterilmektedir.

Tablo 11. İl Bazında Değişkenler

Değişken Adı	Yılı	Birimi	Kaynak
15-64 Yaş Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı	2012	Kişi	TÜİK
İhracat	2012	Bin Dolar	Ekonomi Bakanlığı
Kişi başı İhracat	2012	Bin Dolar	Ekonomi Bakanlığı/Yazarın Hesaplamaları
Net Göç Hızı	2012	Binde	TÜİK
Yüz Bin Kişi Başı Patent Başvuru Sayısı	2012	Yüzbinde	TPE/Yazarın Hesaplamaları
Yüz Bin Kişi Başı Faydalı Model Başvuru Sayısı	2012	Yüzbinde	TPE/Yazarın Hesaplamaları
Yüz Bin Kişi Başı Marka Başvuru Sayısı	2012	Yüzbinde	TPE/Yazarın Hesaplamaları
Banka/Kredi Kartı Üye İşyeri Sayısı	2012	Adet	TBB
Girişim Sayısı	2012	Adet	TÜİK
Girişim Yoğunluğu	2012	Şirket/Kişi	10. Kalkınma Planı Girişimciliği Geliştirme ÖİK Raporu
Yükseköğretim Mezunu Nüfusun 20-64 Yaş Nüfusa Oranı	2012	Yüzde	TÜİK/Yazarın Hesaplamaları
Net Kurulan Firma Sayısı (Kurulan-Kapanan)	2012	Adet	TOBB/Yazarın Hesaplamaları
İhtisas Kredileri	2012	Milyon TL	TBB
Ticari Kuruluşlar Mevduatı	2012	Milyon TL	TBB
Kurumsal Bankacılık Aktif Müşteri Sayısı	2012	Kişi	TBB
İşsizlik Oranı	2011	Yüzde	TÜİK
İşgücüne Katılma Oranı	2011	Yüzde	TÜİK
İstihdam Oranı	2011	Yüzde	TÜİK
Organize Sanayi Bölgesinde Üretim Yapılan Parsellerin Türkiye İçindeki Payı	2012	Yüzde	Bilim, San. Ve Tek. Bakanlığı/Yazarın Hesaplamaları
Organize Sanayi Bölgesinde Çalışan Sayısı	2012	Yüzde	Bilim, San. Ve Tek. Bakanlığı/Yazarın Hesaplamaları
Teşvik Belgeli Yatırım Tutarının Türkiye İçerisindeki Payı	2012	Yüzde	Ekonomi Bakanlığı/Yazarın Hesaplamaları
İlin Kurumlar Vergisi Tahakkukunun Türkiye İçerisindeki Payı	2012	Yüzde	Maliye Bakanlığı/Yazarın Hesaplamaları
Ortalama Eğitim Süresi	2012	Yıl	TÜİK/MEB/Yazarın Hesaplamaları
İlde İŞGEM veya TEKMER Olup Olmaması	2012	Var - Yok	Kalkınma Bakanlığı

Tablo 12. İl Bazında Değişkenler (devamı)

Değişken Adı	Yılı	Birimi	Kaynak
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Aktif Çalışanların Oranı	2012	Yüzde	SGK/Yazarın Hesaplamaları
5510 Sayılı Kanun Kapsamındaki İşyeri Sayısının Türkiye İçerisindeki Oranı	2012	Yüzde	SGK/Yazarın Hesaplamaları
5510 Sayılı Kanun Kapsamındaki İşyeri Sayısının Nüfusa Oranı	2012	Yüzde	SGK/TÜİK/Yazarın Hesaplamaları
İşyeri Başına Çalışan Sayısı	2012	Kişi	SGK/Yazarın Hesaplamaları
Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sermaye Toplamı (Anonim ve Limited Şirketler)	2012	TL	TOBB/Yazarın Hesaplamaları
Hane Başına Toplam Genişbant İnternet Abone Sayısı*	2012	Abone/Hane	BTK/TÜİK/Yazarın Hesaplamaları
Hane Başına Toplam Sabit Genişbant İnternet Abone Sayısı*	2012	Abone/Hane	BTK/TÜİK/Yazarın Hesaplamaları
İSO İlk 1000 Şirketin Üretimden Net Satışları (Kamu Hariç)	2012	TL	İSO/Yazarın Hesaplamaları
Çokmodlu Erişilebilirlik Endeksi	2012	-	Kalkınma Bakanlığı
KOSGEB Veri Tabanına Kayıtlı İşletme Sayısı	18.09.2012	KOBİ	KOSGEB
KOSGEB Uyg. Girişimcilik Eğitimi Katılım Sertifikası Alan Girişimci Sayısı	18.09.2012	Girişimci	KOSGEB
KOSGEB Yeni Girişimci Desteği Alan Girişimci Sayısı	18.09.2012	Girişimci	KOSGEB
KOSGEB Yeni Girişimci Destek Tutarı	18.09.2012	TL	KOSGEB

*Hane sayıları 2011 yılına aittir.

Tablo 13. Düzey-2 Bazında Değişkenler

Değişken Adı	Yılı	Birimi	Kaynak
15-64 Yaş Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı	2012	Kişi	TÜİK
İhracat	2012	Bin Dolar	Ekonomi Bakanlığı
Kişi başı İhracat	2012	Bin Dolar	Ekonomi Bakanlığı/Yazarın Hesaplamaları
Net Göç Hızı	2012	Binde	TÜİK
Yüz Bin Kişi Başı Patent Başvuru Sayısı	2012	Yüzbinde	TPE/Yazarın Hesaplamaları
Yüz Bin Kişi Başı Faydalı Model Başvuru Sayısı	2012	Yüzbinde	TPE/Yazarın Hesaplamaları
Yüz Bin Kişi Başı Marka Başvuru Sayısı	2012	Yüzbinde	TPE/Yazarın Hesaplamaları
Banka/Kredi Kartı Üye İşyeri Sayısı	2012	Adet	TBB
Girişim Sayısı	2012	Adet	TÜİK
Yükseköğretim Mezunu Nüfusun 20-64 Yaş Nüfusa Oranı	2012	Yüzde	TÜİK/Yazarın Hesaplamaları
Net Kurulan Firma Sayısı (Kurulan-Kapanan)	2012	Adet	TOBB/Yazarın Hesaplamaları
İhtisas Kredileri	2012	Milyon TL	TBB
Ticari Kuruluşlar Mevduatı	2012	Milyon TL	TBB
Kurumsal Bankacılık Aktif Müşteri Sayısı	2012	Kişi	TBB
İşsizlik Oranı	2011	Yüzde	TÜİK
İşgücüne Katılma Oranı	2011	Yüzde	TÜİK
İstihdam Oranı	2011	Yüzde	TÜİK
Organize Sanayi Bölgesinde Üretim Yapılan Parsellerin Türkiye İçindeki Payı	2012	Yüzde	Bilim, San. Ve Tek. Bakanlığı/Yazarın Hesaplamaları
Organize Sanayi Bölgesinde Çalışan Sayısı	2012	Yüzde	Bilim, San. Ve Tek. Bakanlığı/Yazarın Hesaplamaları
Teşvik Belgeli Yatırım Tutarının Türkiye İçerisindeki Payı	2012	Yüzde	Ekonomi Bakanlığı/Yazarın Hesaplamaları
İlin Kurumlar Vergisi Tahakkukunun Türkiye İçerisindeki Payı	2012	Yüzde	Maliye Bakanlığı/Yazarın Hesaplamaları
Ortalama Eğitim Süresi	2012	Yıl	TÜİK/MEB/Yazarın Hesaplamaları
İlde İŞGEM veya TEKMER Olup Olmaması	2012	Var - Yok	Kalkınma Bakanlığı

Tablo 14. Düzey-2 Bazında Değişkenler (devamı)

Değişken Adı	Yılı	Birimi	Kaynak
Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Aktif Çalışanların Oranı	2012	Yüzde	SGK/Yazarın Hesaplamaları
5510 Sayılı Kanun Kapsamındaki İşyeri Sayısının Türkiye İçerisindeki Oranı	2012	Yüzde	SGK/Yazarın Hesaplamaları
5510 Sayılı Kanun Kapsamındaki İşyeri Sayısının Nüfusa Oranı	2012	Yüzde	SGK/TÜİK/Yazarın Hesaplamaları
İşyeri Başına Çalışan Sayısı	2012	Kişi	SGK/Yazarın Hesaplamaları
Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sermaye Toplamı (Anonim ve Limited Şirketler)	2012	TL	TOBB/Yazarın Hesaplamaları
Hane Başına Toplam Genişbant İnternet Abone Sayısı*	2012	Abone/Hane	BTK/TÜİK/Yazarın Hesaplamaları
Hane Başına Toplam Sabit Genişbant İnternet Abone Sayısı*	2012	Abone/Hane	BTK/TÜİK/Yazarın Hesaplamaları
İSO İlk 1000 Şirketin Üretimden Net Satışları (Kamu Hariç)	2012	TL	İSO/Yazarın Hesaplamaları
Çokmodlu Erişilebilirlik Endeksi	2012	-	Kalkınma Bakanlığı
KOSGEB Veri Tabanına Kayıtlı İşletme Sayısı	18.09.2012	KOBİ	KOSGEB
KOSGEB Uyg. Girişimcilik Eğitimi Katılım Sertifikası Alan Girişimci Sayısı	18.09.2012	Girişimci	KOSGEB
KOSGEB Yeni Girişimci Desteği Alan Girişimci Sayısı	18.09.2012	Girişimci	KOSGEB
KOSGEB Yeni Girişimci Destek Tutarı	18.09.2012	TL	KOSGEB
İşveren ve Kendi Hesabına Çalışanların Toplam İstihdama Oranı (Tarım Dışı)	2012	Yüzde	TÜİK/Yazarın Hesaplamaları
Kişi Başına Gayri Safi Katma Değer (GSKD)	2008	Dolar	TÜİK

*Hane sayıları 2011 yılına aittir.

3.2.1.2. Veri analiz yöntemi

Çalışmada analiz yöntemi olarak bir örneğe ait (il) çok sayıda birbiriyle ilişkili değişkeni boyut indirgeme yöntemiyle bağımsız yeni bir değişken (endeks değeri) haline getirerek illerin göreceli performansını ortaya koyan sağlam (robust) temel bileşenler analizi türlerinden açıklayıcı temel bileşenler analiz yöntemi kullanılmıştır. Temel bileşenler analizi birbiriyle ilişkili çok sayıdaki değişkeni bir araya getirerek az sayıda yeni değişkenler keşfetmeyi amaçlayan bir yöntemdir (Büyüköztürk, 2009:123).

Uygulamada yaygın olarak kullanılan ve nispeten yorumlanması kolay bir yöntem olan temel bileşenler analizi çok değişkenli analiz teknikleri içerisinde yer almaktadır. Pearson tarafından 1901 yılında ilk kez önerilen ve Hotelling tarafından 1933 yılında büyük ölçüde geliştirilen temel bileşenler analizi davranış bilimlerinden ekonomiye kadar sosyal bilimlerin tamamında çok geniş bir alanda kullanılmaktadır. Özellikle son yıllarda çok değişik amaçlarla kullanılma olanaklarının ortaya çıkması ile temel bileşenler analizi uygulamacılarca çok kullanılan testlerden biri olmuştur. Ayrıca, temel bileşenler analizi rekabet gücü analizleri gibi çalışmalarda da yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Albayrak ve Erku, 2010).

Temel bileşen analizi ile öncelikle değişkenler arasındaki maksimum varyansı açıklayan ilk bileşen hesaplanmaktadır. Söz konusu bileşene asıl bileşen de denilmektedir. Kalan varyansı açıklamak için ikinci, üçüncü vb. sayıda temel bileşen hesaplanmaktadır. Temel bileşen sayısının tespit edilmesinde özdeğer istatistiği ve açıklanan varyansın büyüklüğü dikkate alınmaktadır. Bu araştırmada özdeğer istatistiği 1'den büyük olan temel bileşenler anlamlı olarak kabul edilmiştir.

Girişimcilik endeksi oluştururken kullanılan verilere endeksleme veya boyut endeksi uygulanarak uç değerlerin etkisi azaltılmaya çalışılmıştır. Söz konusu endeksleme tekniğine ilişkin formül aşağıdaki gibidir.

$$x_{ij}^* = \frac{x_{ij} - x_{jmin}}{x_{jmaks} - x_{jmin}} = \frac{x_{ij} - x_{jmin}}{x_{jaralık}}$$

Yukarıda belirtilen endeksleme formülü son yıllarda yapılan çalışmalarda sıkça kullanılmaya başlamıştır. Analizlerde ayrıca temel bileşenlerin güvenirlikleri Cronbach Alfa katsayısı kullanılarak ölçülmektedir. Sosyal bilimlerde güvenirlik katsayısının 0,70 ve daha yüksek olması maddelerin güvenirliği için genelde yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2009:171).

3.2.2. Bulgular

3.2.2.1. İl bazında girişimcilik endeksi bulguları

İl bazında oluşturulan girişimcilik endeksinde ilk aşamada 37 değişken SPSS 17.0 istatistiksel paket programı kullanılarak temel bileşenler analizine tabi tutulmuştur. Verilerin temel bileşenler analizi için uygunluğu Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi ile test edilmektedir. Analizin uygunluğu için KMO katsayısının 0,65'ten yüksek olması beklenmektedir (Büyüköztürk, 2009:126).

Tablo 15. KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları (1. Aşama)

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Ölçümü	,869
Ki-kare Küreselliği - Bartlett Testi	7191,693
Serbestlik Derecesi	666
Anlamlılık	,000

Kaiser-Meyer istatistiğinin 0.70'den büyük çıkması örneklem sayısının yeterli olduğunu göstermektedir. Bartlett küresellik testi sonuçları da aynı şekilde verilerin temel bileşenler analizi için uygunluğunu test etmektedir. Dolayısıyla bu veriler için verilerin temel bileşenler analizine uygun olduğu ifade edilebilir ($p < 0.05$). Değişkenlere ilişkin açıklanan varyans tablosu Tablo-14'te belirtilmiştir.

Tablo 16. Açıklayıcı Temel Bileşenler Analizi Varyans Açıklama Tablosu (1. Aşama)

Temel Bileşen	Öz Değer	Varyans Açıklama Yüzdesi	Birikimli Varyans Açıklama Yüzdesi
1	20,516	55,449	55,449
2	4,672	12,627	68,076
3	2,684	7,255	75,331
4	1,558	4,212	79,543
5	1,185	3,204	82,747

Tablo-14'te görülebileceği üzere 1. ve asıl temel bileşen toplam varyansın yüzde 55,5'ini açıklamaktadır. Toplam 5 temel bileşen ise toplam varyansın yüzde 82,7'sini açıklamaktadır. Temel bileşenlere ilişkin güvenilirlik katsayıları Tablo-15'te sunulmuştur.

Tablo 17. Temel Bileşenler İstatistikleri

	BİLEŞEN 1	BİLEŞEN 2	BİLEŞEN 3	BİLEŞEN 4	BİLEŞEN 5	TOPLAM
Toplam Varyansı Açıklama Oranı	%55,45	%12,63	%7,26	%4,21	%3,20	%82,75
Güvenirlik Katsayısı	0,33	0,95	0,95	-	0,94	0,94

Analiz sonucunda elde edilen faktör yük değerleri Tablo-16'da yer almaktadır.

Tablo 18. Açıklayıcı Temel Bileşenler Faktör Yük Değerleri (1. Aşama)

Değişkenler	Temel Bileşenler				
	1	2	3	4	5
Nüfus	0,969	-0,202	0,056	-0,071	-0,030
KB İhracat	0,652	0,031	-0,233	0,193	0,431
Göç Hızı	0,215	0,629	-0,114	0,224	-0,225
Yüzbin KB Patent	0,692	0,322	-0,204	0,111	0,177
Yüzbin KB Faydalı Model	0,657	0,328	-0,198	-0,049	0,105
Yüzbin KB Marka	0,907	0,171	-0,077	0,024	0,085
Girişim Sayısı	0,967	-0,181	0,119	-0,031	-0,046
Net Açılan Şirket	0,938	-0,232	0,184	0,084	-0,131
İhtisas Kredileri	0,731	0,144	-0,189	-0,416	0,233
Ticari Mevduat	0,911	-0,268	0,245	0,099	-0,155
Kurumsal Bankacılık	0,955	-0,200	0,174	0,040	-0,076
İşgücüne Katılma Oranı	-0,085	0,412	0,805	-0,130	0,267
İstihdam Oranı	-0,072	0,485	0,806	-0,163	0,195
OSB Parsel TR Oranı	0,905	-0,236	0,191	0,090	-0,143
Teşvik	0,702	0,036	-0,272	-0,224	0,295
Kurumlar Vergisi	0,927	-0,242	0,208	0,089	-0,123
Ortalama Eğitim	0,458	0,708	-0,173	0,239	-0,115
SGK İşyeri TR Oranı	0,966	-0,172	0,144	0,010	-0,057
İşyeri Başına Çalışan	-0,380	-0,762	0,015	0,201	0,248
Yabancı Sermaye	0,895	-0,275	0,256	0,104	-0,147
Sabit Genişbant Abone	0,687	0,571	-0,124	0,225	0,070
İSO İlk Bin Şirket	0,896	-0,216	0,150	0,138	-0,009
Erişebilirlik	0,612	0,299	-0,281	-0,303	-0,191
KOSGEB Destek Tutarı	0,718	0,005	-0,209	-0,424	0,004
Girişimci Yoğunluğu	0,809	-0,117	-0,239	0,047	0,155
İhracat	0,909	-0,248	0,201	0,107	-0,046
Banka/Kredi Kart Üye İşyeri	0,973	-0,138	0,106	-0,032	-0,037
Yükseköğretim Mezunu Nüfus	0,024	0,224	-0,256	0,322	-0,443
İşsizlik Oranı	-0,020	-0,589	-0,490	0,237	0,173
OSB Çalışan Sayısı	0,911	-0,068	-0,042	0,026	0,067
İŞGEM/TEKMER Varlığı	0,376	0,148	-0,382	-0,204	-0,079
SGK Aktif Çalışan Oranı	0,539	0,718	0,147	0,225	0,106
SGK İşyeri Sayısının Nufusa Oranı	0,599	0,725	-0,026	0,056	-0,032
Toplam Genişbant Abone	0,546	-0,008	-0,057	0,517	0,375
KOSGEB Veritabanına Kayıtlı İşletme	0,980	-0,122	0,069	-0,065	-0,008
KOSGEB Eğitim Sertifika Sayısı	0,929	-0,169	0,001	-0,129	-0,063
KOSGEB Girişimci Desteği Sayısı	0,820	-0,038	-0,181	-0,373	-0,024

Temel bileşen yük değerlerinin 0,30'dan aşağı olmaması önerilmekte ve yük değerlerinin 0,45 ya da daha yüksek olması daha uygun sonuçlar vermesi açısından tercih edilmektedir (Büyüköztürk, 2009:124).

Birden çok temel bileşende yüksek yük değeri veren değişkenin analizden çıkarılması önerilmektedir. Değişken sayısı ve varyans açıklama oranı hususları göz önünde bulundurularak sonuçlar incelenmiştir. Değerlendirmeler neticesinde; ihracat, banka/kredi kartı üye işyeri sayısı, kurumsal bankacılık aktif müşteri sayısı, OSB'lerde çalışan sayısı, Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Aktif Çalışanların Oranı, 5510 Sayılı Kanunun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki İşyeri Sayısının Nüfusa Oranı, KOSGEB veritabanına kayıtlı işletme sayısı, KOSGEB Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi Kapsamında Katılım Sertifikası Alan Girişimci Sayısı ve KOSGEB Yeni Girişimci Desteği Alan Girişimci Sayısı değişkenlerinin diğer değişkenlerle yüksek ilişkili olması sebebiyle analiz dışı tutulmasına karar verilmiştir. Ayrıca işgücüne katılma oranı ile istihdam oranı arasındaki yüksek ilişkiden ve birbirinin yerine kullanılabilir olmasından dolayı işgücüne katılma oranı değişkeni de analiz dışı bırakılmıştır. Hane Başına Toplam Sabit Genişbant İnternet Abone Sayısı değişkeni kullanıldığı için benzer nitelikte olan Hane Başına Toplam Genişbant İnternet Abone Sayısı değişkeni analizden çıkarılmıştır. Yükseköğretim Mezunu Nüfusun 20-64 Yaş Nüfusa Oranı, ilde İŞGEM ve/veya TEKMER olması ve işsizlik oranı değişkenlerinin ise girişimcilik endeksini açıklamada sınırlı kalmaları, negatif işaretli olmaları ya da anlamsız çıkmasından dolayı analiz dışında tutulmasının uygun olacağı sonucuna varılmıştır. İşsizlikle birlikte benzer sonuçları üretecek "İstihdam Oranı" değişkeninin bulunması "İşsizlik Oranı"nın analiz dışı tutulmasının uygun olacağına işaret etmiştir.

Söz konusu temel bileşenlerin güvenilirlik katsayısının incelenmesi neticesinde de birinci temel bileşen hariç diğer temel bileşenlerin güvenilirlik katsayısına pozitif etkisi tespit edilememiştir. Ayrıca dördüncü temel bileşende herhangi bir değişken yüklenmemiştir. Diğer temel bileşenlerin

güvenilirlik katsayılarına etkisinin olmaması, ilişkili ve katkısı sınırlı değişkenlerin varlığı ve temel bileşen sayısının fazla olmasından dolayı yukarıda belirtilen değişkenler analiz dışı bırakılarak tekrar analiz uygulanmıştır. Nitekim yinelenen temel bileşenler analizi sonucunda KMO ve Bartlett Küresellik test değerlerinde uyum değerleri daha yüksek sonuçlar vermiştir.

Tablo 19. KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları (2. Aşama)

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Ölçümü	,894
Ki-kare Küreselliği - Bartlett Testi	3936,051
Serbestlik Derecesi	253
Anlamlılık	,000

23 değişkenle oluşturulan girişimcilik endeksine ilişkin ortak faktör varyansları Tablo-18’de, varyans açıklama tablosu Tablo-19’da belirtilmiştir.

Tablo 20. Ortak Faktör Varyansları (2. Aşama)

Değişkenler	Analiz Sonrası	Değişkenler	Analiz Sonrası
Nüfus	0,982	Kurumlar Vergisi	0,983
KB İhracat	0,545	Ortalama Eğitim	0,757
Göç Hızı	0,556	SGK İşyeri TR Oranı	0,986
Yüzbin KB Patent	0,624	İşyeri Başına Çalışan	0,775
Yüzbin KB Fayd.Model	0,607	Yabancı Sermaye	0,971
Yüzbin KB Marka	0,857	Sabit Genişbant Abone Sayısı	0,793
Girişim Sayısı	0,981	İSO İlk Bin Şirket	0,882
Net Açılan Şirket	0,988	Erişebilirlik	0,582
İhtisas Kredileri	0,706	KOSGEB Destek Tutarı	0,569
Ticari Mevduat	0,991	Girişimci Yoğunluğu	0,734
OSB Parsel TR Oranı	0,937	İstihdam Oranı	0,489
Teşvik	0,710		

Tablo-18’de belirtilen ortak faktör varyanslarına göre il bazındaki girişimcilik endeksine ilişkin sağlam temel bileşenler analizinde en açıklayıcı olan değişkenlerin ticari mevduat, açılan net işyeri sayısı, 5510 Sayılı Kanun kapsamındaki işyeri sayısının Türkiye içerisindeki oranı, kurumlar vergisi

tahakkuku, nüfus ve girişim sayısı olduğu belirtilebilir. Girişimcilik endeksine en az katkıyı sağlayan değişkenlerin ise istihdam oranı, kişi başı ihracat, göç hızı ve KOSGEB destek tutarı olduğu söylenebilir.

Tablo 19. Açıklayıcı Temel Bileşenler Analizi Varyans Açıklama Tablosu (2. Aşama)

Temel Bileşen	Öz Değer	Varyans Açıklama Yüzdesi	Birikimli Varyans Açıklama Yüzdesi
1	13,441	58,440	58,440
2	3,092	13,446	71,886
3	1,472	6,402	78,287

Verilerin analize uygunluğunun yanı sıra asıl temel bileşenin açıklama oranında göreceli olarak az da olsa bir iyileşme sağlanmıştır. Birinci temel bileşenlerin toplam varyansı açıklama oranı yüzde 58,44 olarak tespit edilmiştir.

İkinci aşamada yapılan analiz sonucunda elde edilen temel bileşenlerde yer alan değişkenlerin faktör yük değerleri Tablo-20’de yer almaktadır. Analizde üç temel bileşen elde edildiği görülmektedir.

Tablo 20. Açıklayıcı Temel Bileşenler Faktör Yük Değerleri (2. Aşama)

Değişkenler	Temel Bileşenler		
	1	2	3
Nüfus	0,967	-0,216	-0,007
KB İhracat	0,661	0,096	-0,315
Göç Hızı	0,231	0,662	0,256
Yüzbin KB Patent	0,698	0,350	-0,123
Yüzbin KB Model	0,669	0,372	-0,142
Yüzbin KB Marka	0,910	0,164	-0,041
Girişim Sayısı	0,964	-0,216	0,065
Net Açılan Şirket	0,932	-0,296	0,178
İhtisas Kredileri	0,740	0,213	-0,336
Ticari Mevduat	0,904	-0,348	0,231
OSB Parsel TR Oranı	0,897	-0,306	0,197
Teşvik	0,714	0,132	-0,427
Kurumlar Vergisi	0,920	-0,313	0,196
Ortalama Eğitim	0,462	0,708	0,204
SGK İşyeri TR Oranı	0,963	-0,218	0,101
İşyeri Başına Çalışan	-0,388	-0,740	-0,277
Yabancı Sermaye	0,889	-0,354	0,235
Sabit Genişbant Abone Sayısı	0,688	0,551	0,126
İSO İlk Bin Şirket	0,897	-0,259	0,105
Erişebilirlik	0,631	0,392	-0,174
KOSGEB Destek Tutarı	0,709	0,067	-0,249
Girişimci Yoğunluğu	0,813	-0,064	-0,264
İstihdam Oranı	-0,082	0,212	0,661

Faktör yük değerlerinin incelenmesi ve güvenirlik analizi sonucunda üç temel bileşeni oluşturan değişkenler belirlenmiştir. Temel bileşenlerin toplam varyansı açıklama oranı ve güvenirlik katsayıları Tablo-21’de yer almaktadır. Tablo-21 incelendiğinde sadece birinci temel bileşenin güvenirlik katsayısına pozitif katkı sağladığı tespit edilmiştir. Bu sebeple il bazında oluşturulan girişimcilik endeksi değerleri birinci temel bileşene göre hesaplanmıştır.

Tablo 21. Temel Bileşenler İstatistikleri

	BİLEŞEN 1	BİLEŞEN 2	BİLEŞEN 3	TOPLAM
Toplam Varyansı Açıklama Oranı	%58,44	%13,45	%6,40	%80,84
Güvenirlilik Katsayısı	-0,86	0,95	0,94	0,93

İller bazında oluşturulan girişimcilik endeksinde toplam 23 değişken yer almaktadır. İl bazındaki girişimcilik endeksinde yer alan temel bileşenlerin içerdikleri değişkenler Tablo-22’de belirtilmiştir.

Tablo 22. İl Bazında Girişimcilik Endeksi Temel Bileşenlerindeki Değişkenler

1.BİLEŞEN (19 değişken)	15-64 Yaş Nüfus	Kişi Başına İhracat	Girişim Sayıları	Girişim Yoğunluğu	İhtisas Kredileri	Ticari Kuruluşlar Mevduatı	
	KOSGEB Yeni Girişimci Destek Tutarı	Yüz Bin KB Patent Başvurusu	Yüz Bin KB Faydalı Model Başvurusu	Yüz Bin KB Marka Başvuru	Net Kurulan Firma Sayısı (kurulan-kapanan)	ISO İlk 1000 Şirket (Kamu Hariç)	Çok Modlu Erişilebilirlik Endeksi
	Hanebaşı Toplam Sabit Genişbant İnternet Abone Sayısı	İlin Kurumlar Vergisi Tahakkukunu n Türkiye İçerisindeki Oranı	5510 Sayılı Kanunun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki İşyeri Sayısının Türkiye İçerisindeki Oranı	Organize Sanayi Bölgesindeki Üretim Yapılan Parsellerin Türkiye İçindeki Payı	Teşvik Belgeli Yatırım Tutarının Türkiye İçerisindeki Payı	Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sermaye Toplamı	
2.BİLEŞEN (3 değişken)	Net Göç Hızı		Ortalama Eğitim Süresi			İşyeri Başına Çalışan Sayısı	
3.BİLEŞEN (1 değişken)	İstihdam Oranı						

İl bazında elde edilen girişimcilik endeksi sonuçları Tablo-23’te sunulmaktadır.

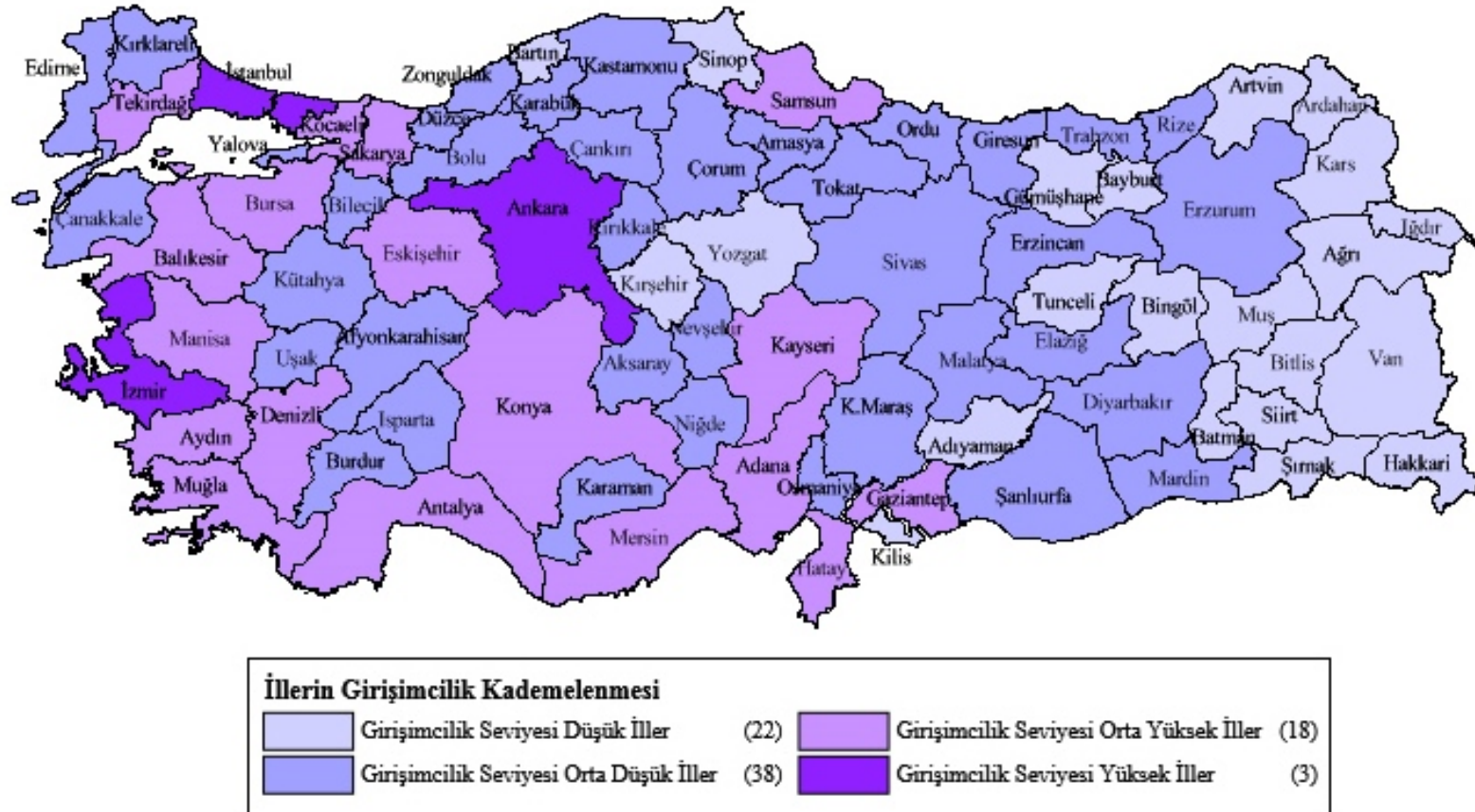
Tablo 23. İllerin Girişimcilik Endeks Sırası ve Değeri

İl Kodu	İller	Girişimcilik Endeks Sırası	Girişimcilik Endeks Değeri	İl Kodu	İller	Girişimcilik Endeks Sırası	Girişimcilik Endeks Değeri
TR100	İstanbul	1	7,25	TR811	Zonguldak	42	-0,22
TR510	Ankara	2	2,71	TR613	Burdur	43	-0,22
TR310	İzmir	3	1,98	TRB12	Elazığ	44	-0,24
TR411	Bursa	4	1,33	TR334	Uşak	45	-0,24
TR421	Kocaeli	5	1,31	TR834	Amasya	46	-0,27
TR611	Antalya	6	0,89	TR832	Tokat	47	-0,28
TR621	Adana	7	0,65	TR633	Osmaniye	48	-0,28
TR521	Konya	8	0,63	TRC31	Mardin	49	-0,30
TRC11	Gaziantep	9	0,55	TR722	Sivas	50	-0,31
TR721	Kayseri	10	0,45	TRC22	Diyarbakır	51	-0,32
TR211	Tekirdağ	11	0,43	TR711	Kırıkkale	52	-0,32
TR331	Manisa	12	0,42	TR903	Giresun	53	-0,32
TR412	Eskişehir	13	0,38	TRC21	Şanlıurfa	54	-0,33
TR422	Sakarya	14	0,38	TRA11	Erzurum	55	-0,34
TR322	Denizli	15	0,35	TRA12	Erzincan	56	-0,35
TR622	Mersin	16	0,29	TR821	Kastamonu	57	-0,36
TR831	Samsun	17	0,19	TR712	Aksaray	58	-0,37
TR631	Hatay	18	0,15	TR713	Niğde	59	-0,38
TR323	Muğla	19	0,14	TR715	Kırşehir	60	-0,39
TR321	Aydın	20	0,11	TR823	Sinop	61	-0,41
TR221	Balıkesir	21	0,08	TR813	Bartın	62	-0,42
TR425	Yalova	22	0,05	TRB21	Van	63	-0,46
TR901	Trabzon	23	-0,03	TR723	Yozgat	64	-0,47
TR423	Düzce	24	-0,06	TR906	Gümüşhane	65	-0,47
TR222	Çanakkale	25	-0,09	TRC13	Kilis	66	-0,47
TR612	Isparta	26	-0,11	TRC12	Adıyaman	67	-0,47
TR714	Nevşehir	27	-0,13	TRC32	Batman	68	-0,48
TR812	Karabük	28	-0,14	TR905	Artvin	69	-0,49
TR424	Bolu	29	-0,15	TRA13	Bayburt	70	-0,57
TR632	Kahramanmaraş	30	-0,15	TRB14	Tunceli	71	-0,59
TRB11	Malatya	31	-0,15	TRA23	Iğdır	72	-0,60
TR822	Çankırı	32	-0,16	TRA22	Kars	73	-0,61
TR333	Kütahya	33	-0,16	TRB13	Bingöl	74	-0,62
TR904	Rize	34	-0,16	TRB23	Bitlis	75	-0,63
TR833	Çorum	35	-0,16	TRC33	Şırnak	76	-0,63
TR212	Edirne	36	-0,17	TRA24	Ardahan	77	-0,69
TR332	Afyonkarahisar	37	-0,18	TRC34	Siirt	78	-0,70
TR213	Kırklareli	38	-0,19	TRB22	Muş	79	-0,74
TR413	Bilecik	39	-0,20	TRB24	Hakkâri	80	-0,76
TR522	Karaman	40	-0,20	TRA21	Ağrı	81	-0,82
TR902	Ordu	41	-0,21				

İl bazındaki endeks değerleri doğal kırılımlarına göre dört kademede sınıflandırılmıştır. Endeks değeri 1,98 ve daha büyük değere sahip olan iller girişimcilik seviyesi yüksek; endeks değeri 0,07 ile 1,98 arasında olan iller girişimcilik seviyesi orta yüksek, endeks değeri -0,38 ile 0,07 arasında olan iller girişimcilik seviyesi orta düşük ve endeks değeri -0,38'den daha düşük olan iller girişimcilik seviyesi düşük iller olarak nitelendirilmiştir. İllerin girişimcilik seviyesine ilişkin harita Harita-1'de sunulmaktadır.

İstanbul, Ankara ve İzmir illeri girişimcilik seviyesi yüksek olan illerdir. Türkiye'nin girişimcilik seviyesinin orta (56 il) yoğunlaştığı görülmektedir. Orta seviyeyi de orta yüksek ve orta düşük şeklinde ayırarak girişimcilik seviyeleri daha detaylı incelemek mümkündür. Bursa ve Kocaeli gibi İstanbul'un etki alanında olan ve İstanbul ile yoğun işbirliği içerisindeki illerin yakın zamanda bir üst sınıfa çıkabileceği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, orta yüksek seviyede girişimciliğe sahip illerin, bulunduğu düzey-2 bölgelerin cazibe merkezi konumunda olması ve düzey-2 bölgelerinde yer alan diğer illere göre sanayi ve hizmetler sektörü daha gelişmiş olan illerin olduğu belirtilebilir. Söz konusu illere Antalya, Konya; Gaziantep, Kayseri, Sakarya ve Denizli illeri örnek olarak gösterilebilir. Girişimcilik seviyesi orta düşük illerin yer aldığı grupta ise Yalova, Trabzon, Düzce, Çanakkale ve Isparta illerinin bir üst kademeye çıkma potansiyeli olduğu düşünülmektedir. Öte yandan Doğu Anadolu Bölgesinde Elazığ, Erzincan, Erzurum ve Malatya illeri hariç geriye kalan on ilin girişimcilik seviyesinin düşük seviyede olduğu görülmektedir. Güneydoğu Anadolu bölgesinde ise Gaziantep illeri hariç orta yüksek seviyede girişimciliğe sahip il bulunmamaktadır.

Harita 1. İl Bazında Girişimcilik Endeksi Kademelenmesi

3.2.2.2. Düzeye-2 bazında girişimcilik endeksi bulguları

İller bazında analizler tamamlandıktan sonra daha üst ölçek olan düzeye-2 bazında girişimcilik endeksi oluşturulmuştur. Düzeye-2 bazında girişimcilik endeksinde sadece düzeye-2 bazında hesaplanan “İşveren ve Kendi Hesabına  alışanların Toplam İstihdama Oranı (Tarım Dışı)” ve “Gayri Safi Katma Değer (GSKD)” değişkenleri eklenerek analizler yapılmıştır. Ancak, söz konusu analizlerde kullanılan değişken sayısının gözlem sayısından fazla olmasından dolayı analiz sonuçları pozitif tanımlı çıkmamıştır. Bu sebeple, değişken sayısının gözlem sayısının altına düşürülmesi gerekmektedir.

Söz konusu değişkenler detaylı olarak incelendiğinde, il bazında oluşturulan girişimcilik endeksinde analiz dışında bırakılan değişkenlerin düzeye-2 bazında oluşturulan girişimcilik endeksinde de çıkarılabileceği tespit edilmiştir. Bununla birlikte il ve düzeye-2 bazında oluşturulan endekslerin tutarlılığı açısından da aynı ya da en benzer nitelikteki değişken seti ile çalışılması daha faydalı görülmektedir.

Bu kapsamda, sadece il bazında üretilen girişimci yoğunluğu değişkeni hariç il endeksinde kullanılan 22 değişkene ilaveten işveren ve kendi hesabına çalışanların toplam istihdama oranı (tarım dışı) ve “gayri safi katma değer (GSKD) değişkenleri ile birlikte 24 değişken kullanılarak temel bileşenler analizi uygulanmıştır. Düzeye-2 bazında girişimcilik endeksi oluşturulmasında dikkate alınan tüm değişkenler Tablo-12’de belirtilmiştir.

Örneklem sayısının yeterliliği için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi sonuçlarına bakıldığında verilerin temel bileşenler analizine uygun olduğu ifade edilebilir ($p < 0.05$). Söz konusu test sonuçları Tablo-24’te verilmiştir.

Tablo 24. KMO ve Bartlett Küresellik Testi Sonuçları (2. Aşama)

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterlilik Ölçümü	,424
Ki-kare Küreselliği - Bartlett Testi	1269,094
Serbestlik Derecesi	276
Anlamlılık	,000

Değişkenlere ilişkin açıklanan varyans tablosu Tablo-25'te belirtilmiştir.

Tablo 25. Açıklayıcı Temel Bileşenler Analizi Varyans Açıklama Tablosu (2. Aşama)

Temel Bileşen	Öz Değer	Varyans Açıklama Yüzdesi	Birikimli Varyans Açıklama Yüzdesi
1	14,364	59,849	59,849
2	3,172	13,215	73,064
3	1,674	6,975	80,039
4	1,067	4,444	84,483
5	1,007	4,196	88,679

Tablo-25'te görülebileceği üzere 1. ve asıl temel bileşen toplam varyansın yüzde 60'ını açıklamaktadır. Toplam 5 temel bileşen ise toplam varyansın yüzde 88,7'sini açıklamaktadır.

24 değişkenle oluşturulan düzey-2 girişimcilik endeksine ilişkin ortak faktör varyansları Tablo-26'da belirtilmiştir.

Tablo 26. Ortak Faktör Varyansları (2. Aşama)

Değişkenler	Analiz Sonrası	Değişkenler	Analiz Sonrası
Nüfus	0,994	Kurumlar Vergisi	0,978
KB İhracat	0,847	Ortalama Eğitim	0,851
Göç Hızı	0,746	SGK İşyeri TR Oranı	0,992
Yüzbin KB Patent	0,845	İşyeri Başına Çalışan	0,666
Yüzbin KB Fayd.Model	0,797	Yabancı Sermaye	0,984
Yüzbin KB Marka	0,938	Sabit Genişbant Abone Sayısı	0,923
Girişim Sayısı	0,992	İSO İlk Bin Şirket	0,899
Net Açılan Şirket	0,990	İşveren/Kendi Hs. Çalışan Oranı	0,793
İhtisas Kredileri	0,817	KOSGEB Destek Tutarı	0,901
Ticari Mevduat	0,990	İstihdam Oranı	0,791
OSB Parsel TR Oranı	0,924	KB GSKD	0,913
Teşvik	0,785	Havaalanı Yolcu Sayısı	0,919

Tablo-26'da belirtilen ortak faktör varyanslarına göre düzey-2 bazındaki girişimcilik endeksine ilişkin sağlam temel bileşenler analizinde en açıklayıcı olan değişkenlerin nüfus, girişim sayısı, 5510 Sayılı Kanun kapsamındaki işyeri sayısının Türkiye içerisindeki oranı, açılan net işyeri sayısı, ticari mevduat ve yabancı sermayeli şirketlerin sermayesi olduğu belirtilebilir. Girişimcilik endeksine en az katkıyı sağlayan değişkenlerin ise işyeri başına çalışan sayısı, net göç, teşvik belgeli yatırımların Türkiye içerisindeki payı ve istihdam oranı olduğu söylenebilir.

Analiz sonucunda elde edilen faktör yük değerleri Tablo-27'de yer almaktadır.

Tablo 27. Açıklayıcı Temel Bileşenler Faktör Yük Değerleri (2. Aşama)

Değişkenler	Temel Bileşenler				
	1	2	3	4	5
Nüfus	0,954	-0,246	-0,005	0,032	0,149
KB İhracat	0,836	0,048	-0,375	-0,125	-0,004
Göç Hızı	0,417	0,710	0,241	0,067	-0,074
Yüzbin KB Patent	0,836	0,314	-0,154	0,007	-0,157
Yüzbin KB Faydalı Model	0,794	0,315	-0,122	0,035	-0,224
Yüzbin KB Marka	0,963	-0,014	0,006	0,076	-0,072
Girişim Sayısı	0,963	-0,210	0,087	0,031	0,110
Net Açılan Şirket	0,945	-0,297	0,085	-0,014	-0,027
İhtisas Kredileri	0,519	0,436	-0,034	0,396	0,447
Ticari Mevduat	0,915	-0,358	0,136	-0,056	-0,044
İstihdam Oranı	0,116	0,584	0,521	-0,402	0,066
OSB Parsel TR Oranı	0,901	-0,303	0,084	-0,050	-0,102
Teşvik	0,591	0,259	-0,448	0,344	0,221
Kurumlar Vergisi	0,930	-0,308	0,109	-0,041	-0,061
Ortalama Eğitim	0,633	0,661	0,061	0,022	-0,093
Havaalanı Yolcu Sayısı	0,855	-0,285	0,303	0,107	0,064
SGK İşyeri TR Oranı	0,970	-0,195	0,095	0,004	0,063
İşyeri Başına Çalışan	-0,375	-0,270	0,310	0,540	0,254
Yabancı Sermaye	0,905	-0,370	0,159	-0,037	0,009
Sabit Genişbant Abone	0,839	0,425	0,072	0,124	-0,131
İSO İlk Bin Şirket	0,902	-0,257	-0,001	-0,139	0,009
İşveren/Kendi Hs. Çalışan Oranı	-0,312	0,125	0,817	0,094	0,056
Kişibaşı GSKD	0,778	0,546	0,007	0,040	-0,091
KOSGEB Destek Tutarı	0,321	0,185	-0,106	-0,494	0,713

Düzey-2 bazında oluşturulan girişimcilik endeksinde yer alan temel bileşenlerin içerdikleri değişkenler Tablo-28'de belirtilmiştir.

Tablo 28. Düzey-2 Bazında Girişimcilik Endeksi Temel Bileşenlerdeki Değişkenler

1.BİLEŞEN (18 değişken)	15-64 Yaş Nüfus	Kişi Başına İhracat	Girişim Sayıları	Kişi Başı GSKD	İhtisas Kredileri	Ticari Kuruluşlar Mevduatı
	Havaalanı Yolcu Sayısı	Yüz Bin KB Patent Başvurusu	Yüz Bin KB Faydalı Model Başvurusu	Yüz Bin KB Marka Başvuru	Net Kurulan Firma Sayısı (kurulan-kapanan)	İSO İlk 1000 Şirket (Kamu Hariç)
	Hanebaşı Toplam Sabit Genişbant İnternet Abone Sayısı	İlin Kurumlar Vergisi Tahakkukunun Türkiye İçerisindeki Oranı	5510 Sayılı Kanun Kapsamındaki İşyeri Sayısının Türkiye İçerisindeki Oranı	Organize Sanayi Bölgesindeki Üretim Yapılan Parsellerin Türkiye İçindeki Payı	Teşvik Belgeli Yatırım Tutarının Türkiye İçerisindeki Payı	Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sermaye Toplamı
2.BİLEŞEN (3 değişken)	Net Göç Hızı		Ortalama Eğitim Süresi			İstihdam Oranı
3.BİLEŞEN (1 değişken)	İşveren veya Kendi Hesabına Çalışan Oranı					
4.BİLEŞEN (1 değişken)	İşyeri Başına Çalışan Sayısı					
5.BİLEŞEN (1 değişken)	KOSGEB Destek Tutarı					

Temel bileşenlerdeki değişkenler incelendiğinde düzey-2 bazındaki temel bileşenlerde yer alan değişkenlerle il bazındaki oluşturulan temel bileşenlerde yer alan değişkenlerin hemen hemen aynı olduğu farklılığın düzey-2 bazında temel bileşen sayısındaki fazlalıktan kaynaklandığı tespit edilmiştir.

Açıklanan toplam varyans değerleri ve güvenirlik katsayılarına Tablo-29'da yer verilmektedir.

Tablo 29. Temel Bileşenler Analizi Test Sonuçları (Düzyey-2 1. Aşama)

	Bileşen 1	Bileşen 2	Bileşen 3	Bileşen 4	Bileşen 5	TOPLAM
Açıklanan toplam varyans	%59,85	%13,21	%6,98	%4,44	%4,20	%88,68
Güvenirlik katsayısı	0,46	0,95	0,96	0,95	0,95	0,95

Sonuç olarak faktör yüklerinin incelenmesi ve güvenirlik analizinin duyarlık testi sonucunda birinci ve asıl temel bileşenin girişimciliği daha tutarlı şekilde açıklayıp güvenilir sonuçlar ortaya koymasından hareketle düzey-2 bazında girişimcilik endeks sonuçları birinci temel bileşene göre elde edilmiştir. Düzey-2 bazında girişimcilik endeksi sonuçları Tablo-30'da yer almaktadır. Tablo-31'de ise düzey-2 ve il bazında girişimcilik sıralamaları karşılaştırma olanağı sağlamak adına sunulmuştur.

TR10, TR51, TR31, TR41 ve TR42 bölgeleri girişimcilik seviyesi yüksek düzey-2 bölgeleridir. Söz konusu bölgeleri oluşturan illerin il bazında oluşturulan girişimcilik endeksinde yüksek veya orta yüksek girişimcilik seviyesine sahip olduğu belirtilebilir. Antalya, Denizli, Konya, Adana, Kütahya ve Tekirdağ illerinin içinde bulunduğu düzey-2 bölgeleri söz konusu illerin girişimcilik potansiyelinin de etkisiyle orta yüksek girişimcilik kademesinde yer aldığı görülmektedir. Kayseri, Gaziantep, Trabzon, Samsun, Balıkesir, Hatay, Nevşehir, Zonguldak ve Malatya illeri ise yer aldığı düzey-2 bölgelerindeki diğer illerinde etkisiyle orta düşük seviyede girişimciliğe sahip kategoride yer almıştır. Bununla birlikte, Doğu Anadolu Bölgesinde TRB1

düzyey-2 bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesinde TRC1 düzyey-2 bölgesi haricindeki tüm düzyey-2 bölgeleri düşük seviyede girişimciliğe sahiptir. TRB1 düzyey-2 bölgesinde Malatya ve Elazığ illerinin TRC1 düzyey-2 bölgesinde ise Gaziantep ili düzyey-2 bölgelerini bir üst girişimcilik kademesine taşımıştır. Türkiye'nin girişimcilik seviyesinin düzyey-2 bölgelerinde de orta (15 düzyey-2 bölge) kademedede yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 30. Düzyey-2 Bölgelerinin Girişimcilik Endeks Değeri ve Kademesi

Düzyey-2 Kodu	Bölge İlleri	Endeks Değeri	Sıra	Kademe
TR10	İstanbul	4,12	1	1
TR51	Ankara	1,26	2	
TR31	İzmir	0,79	3	
TR41	Bursa , Eskişehir, Bilecik	0,71	4	
TR42	Kocaeli , Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	0,69	5	
TR61	Antalya, Isparta , Burdur	0,21	6	2
TR32	Aydın, Denizli , Muğla	0,08	7	
TR52	Konya , Karaman	0,01	8	
TR62	Adana , Mersin	0,00	9	
TR33	Manisa, Afyon, Kütahya , Uşak	-0,03	10	
TR21	Tekirdağ , Edirne, Kırklareli	-0,04	11	3
TR72	Kayseri , Sivas, Yozgat	-0,23	12	
TRC1	Gaziantep , Adıyaman, Kilis	-0,24	13	
TR90	Trabzon , Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	-0,29	14	
TR83	Samsun , Tokat, Çorum, Amasya	-0,30	15	
TR22	Balıkesir , Çanakkale	-0,31	16	
TR63	Hatay , Kahramanmaraş, Osmaniye	-0,36	17	
TR71	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir , Kırşehir	-0,48	18	
TR81	Zonguldak , Karabük, Bartın	-0,50	19	
TRB1	Malatya , Elazığ, Bingöl, Tunceli	-0,53	20	4
TR82	Kastamonu , Çankırı, Sinop	-0,60	21	
TRC3	Mardin , Batman, Şırnak, Siirt	-0,71	22	
TRA1	Erzurum , Erzincan, Bayburt	-0,74	23	
TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır	-0,79	24	
TRB2	Van , Muş, Bitlis, Hakkari	-0,80	25	
TRA2	Ağrı, Kars , Iğdır, Ardahan	-0,93	26	

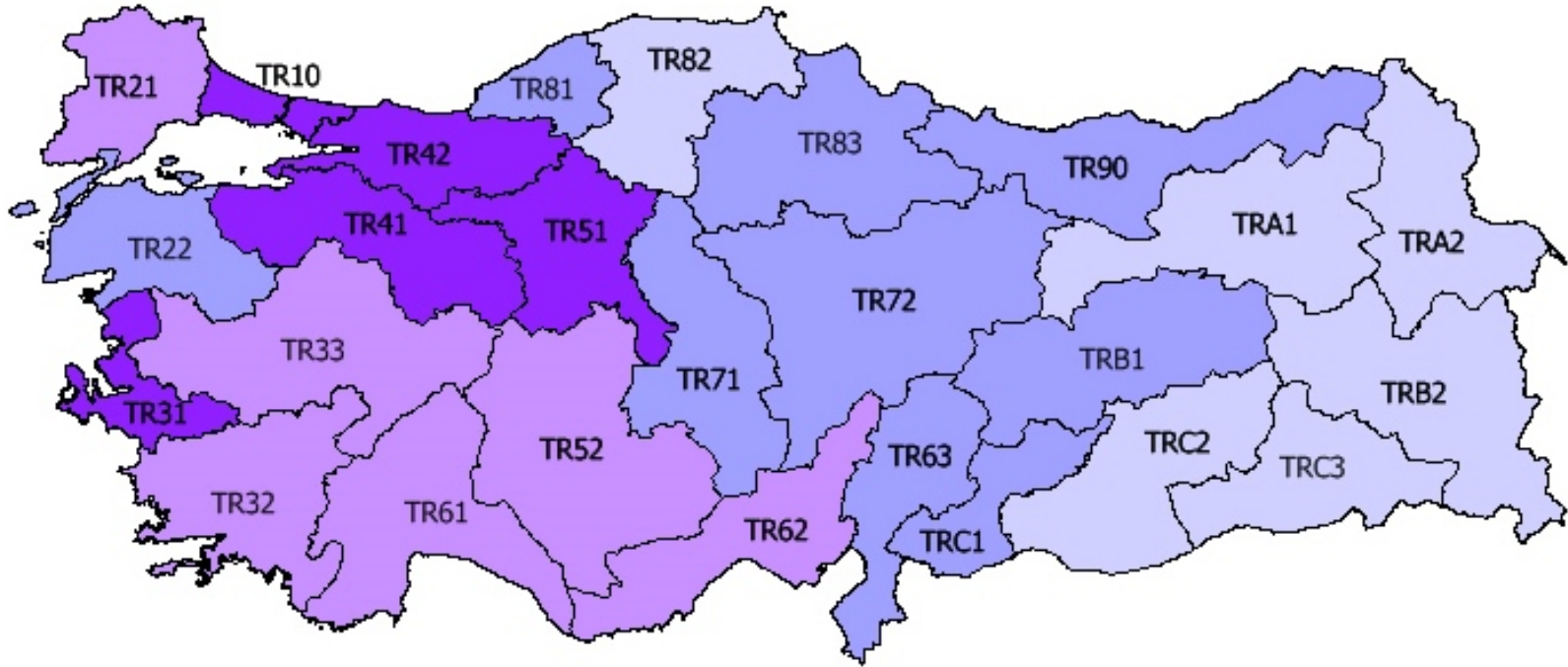
Tablo-31: Düzey-2 ve Düzey-3 (İller) Bölgelerin Girişimcilik Endeks Sıralaması

Sıra	Düzey-2 Kodu	Girişimcilik Sıralaması	
1	TR10	İstanbul	1
2	TR51	Ankara	2
3	TR31	İzmir	3
4	TR41	Bursa	4
		Eskişehir Bilecik	13 39
5	TR42	Kocaeli	5
		Sakarya	14
		Yalova	22
		Düzce Bolu	24 29
6	TR61	Antalya	6
		Isparta Burdur	26 43
7	TR32	Denizli	15
		Muğla Aydın	19 20
8	TR52	Konya Karaman	8 40
9	TR62	Adana Mersin	7 16
10	TR33	Manisa	12
		Kütahya Afyon Uşak	33 37 45
11	TR21	Tekirdağ	11
		Edirne Kırklareli	36 38
12	TR72	Kayseri	10
		Sivas Yozgat	50 64
13	TRC1	Gaziantep	9
		Kilis Adıyaman	66 67
14	TR90	Trabzon	23
		Rize	34
		Ordu	41
		Giresun	53
		Gümüşhane Artvin	65 69

Sıra	Düzey-2 Kodu	Girişimcilik Sıralaması	
15	TR83	Samsun	17
		Çorum	35
		Amasya	46
		Tokat	47
16	TR22	Balıkesir	21
		Çanakkale	25
17	TR63	Hatay	18
		Kahramanmaraş Osmaniye	30 48
18	TR71	Nevşehir	27
		Kırıkkale	52
		Aksaray	58
		Niğde Kırşehir	59 60
19	TR81	Karabük	28
		Zonguldak Bartın	42 62
20	TRB1	Malatya	31
		Elazığ	44
		Tunceli	71
		Bingöl	74
21	TR82	Çankırı	32
		Kastamonu Sinop	57 61
22	TRC3	Mardin	49
		Batman	68
		Şırnak	76
		Siirt	78
23	TRA1	Erzurum	55
		Erzincan Bayburt	56 70
24	TRC2	Diyarbakır	51
		Şanlıurfa	54
25	TRB2	Van	63
		Bitlis	75
		Muş	79
		Hakkâri	80
26	TRA2	Iğdır	72
		Kars	73
		Ardahan	77
		Ağrı	81

Düzey-2 bazındaki girişimcilik endeks değerleri de doğal kırılımlarına göre dört kademede sınıflandırılmıştır. Endeks değeri 0,69 ve daha büyük değere sahip olan düzey-2 bölgeleri girişimcilik seviyesi yüksek; endeks değeri -0,05 ile 0,69 arasında olan düzey-2 bölgeler girişimcilik seviyesi orta yüksek, endeks değeri -0,53 ile -0,05 arasında olan bölgeler girişimcilik seviyesi orta düşük ve endeks değeri -0,53'ten daha düşük olan düzey-2 bölgeler girişimcilik seviyesi düşük düzey-2 bölgeleri olarak belirlenmiştir. Düzey-2 bölgelerin girişimcilik seviyesine ilişkin harita Harita-2'de sunulmaktadır.

Harita 2. Düzey-2 Bazında Girişimcilik Endeksi Kademelenmesi

Düzey-2 Bölgelerin Girişimcilik Kademelenmesi

	Girişimcilik Seviyesi Düşük Düzey-2 Bölgeleri (6)		Girişimcilik Seviyesi Orta Yüksek Düzey-2 Bölgeleri (6)
	Girişimcilik Seviyesi Orta Düşük Düzey-2 Bölgeleri (9)		Girişimcilik Seviyesi Yüksek Düzey-2 Bölgeleri (5)

SONUÇ

Çalışmanın temel amacı, girişimcilik seviyelerinin tespitine ilişkin bir yöntem ortaya koyarak il ve bölge bazında girişimcilik seviyelerinin belirlenmesi ile girişimcilik kapasitesinin artırılmasına katkıda bulunulmasına yönelik olarak politika yapıcılara yol gösterilmesidir. Sonuçlar sadece politika yapıcılar ve yerel karar mercilerine değil yatırımcılara da bilgi verici mahiyettedir.

Dünya ekonomik forumu gibi kuruluşların ülke ekonomileri için yaptıkları sıralamaya benzer bir çalışma ile il ve bölge bazında girişimcilik ligindeki sıralama ortaya çıkartılmıştır.

Ayrıca bu çalışma, bölgesel kalkınmada büyük rol oynayan yerel yönetimler ve yerel girişimlere yol gösterici olmayı da amaçlamaktadır. Elde edilen endeks değerleri ile il ve bölge arasındaki farkların boyutlarını ve derinliklerini inceleyerek, politika yapıcılara ve söz konusu il ve bölgelerde yaşayanlara gelecekle ilgili alacakları kararlarda yardımcı olabilmektedir.

Makro çerçeveden bakılacak olursa, ülkeler bölgesel politikalarla bölgelerin ekonomik ve sosyal kalkınma hızını artırarak sürdürülebilir kalkınmayı sağlamayı hedeflenmektedir. Söz konusu hedefe, girişimciliğin artırılarak bölgelerin ekonomik canlılık ve gücünün artırılması, bölgeye yatırım çekilmesi ve işsizliğin azaltılarak sosyal kalkınmanın sağlanmasıyla ulaşılabilir. Girişimcilik seviyesindeki iyileşme ile yatırımcıların bölgeye ilgisini çekerek, genel olarak üretim ve gelirlerde artış sağlanacak işsizlik azaltılabilecek, sonuç olarak halkın refahında bir iyileşme yaşanabilecektir.

Günümüzde, iş gücü maliyeti nispi olarak düşük olan, yasal ve yönetsel yapısında bürokratik engelleri az olan, uluslararası ekonomiyle daha entegre olmuş, finans kaynaklarına erişimin görece kolay olduğu, teşvik vb.

unsurlarda daha avantajlı ve erişilebilirliği yüksek iller ve bölgeler girişimcilik kapasiteleriyle ön plana çıkmaktadır.

Çalışma ile illerin görece girişimcilik gücünü oluşturan belli başlı alanlardan hangilerinde daha ileride oldukları hangilerinde ise nispeten geri kaldıkları görülebilmektedir. Böylelikle, çalışmanın bulguları yerel düzeydeki girişimciliğe etki eden politikaların hangi alanlarda yoğunlaştırılması gerektiğine dair bir yol haritası da sunmaktadır. Bununla birlikte belediyeler, ticaret ve sanayi odaları ve il özel idareleri gibi diğer yerel aktörlere de karar alma süreçlerini destekleyecek bilgiler sunulmaktadır.

Bu çerçevede alanında ilk olan il ve düzey-2 bazında girişimcilik endekslerini oluşturarak bir model önerisi sunulan bu çalışmada bazı hususlar tespit edilmiştir. Sonuçları anlaşılır kılmak amacıyla il ve düzey-2 bölgeler doğal kırılımlarına göre dört kademede sınıflandırılmıştır.

Araştırma sonuçları Albayrak ve Erkut (2010), Yatmaz Evren (2012) ve Filiztekin (2013) tarafından yapılan çalışma sonuçlarıyla önemli ölçüde paralellik arz etmektedir. Bu çalışmada kullanılan analiz metodu da diğer endeks çalışmalarında kullanılan metotlara benzemekle birlikte ikinci bir kontrol olarak düşünülebilecek Cronbach Alfa katsayısı ile temel bileşenlerin güvenilirliği teyit edilmiştir. Bu yönüyle de çalışmanın diğer yöntemlere göre daha güçlü olduğu söylenebilir.

Araştırmada girişimcilik seviyesinin doğudan batıya doğru yükseldiği ve girişimcilik seviyesinin gelişmişlik seviyesi ile de yakından ilişkili olduğu görülmektedir. İl bazında oluşturulan girişimcilik endeksi değerleri ile Kalkınma Bakanlığı tarafından yayınlanan Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Endeksi (SEGE-2011) değerleri arasında yüzde 84'lük bir ilişkinin olduğu belirtilebilir. Ayrıca, girişimciliğin metropol ve büyükşehir olarak ifade edilen şehirlerde daha da yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Diğer çalışmalarda da belirtildiği gibi İstanbul'un farklı bir şekilde liderliği göze çarpmaktadır. Bununla birlikte, bu tür çalışmalarda İstanbul'un aykırı veya uç değer olarak

değerlendirilebileceği düşünülmektedir. İl bazında doğal kırılımlara göre oluşturulan beşli kademelenme de bu görüşü teyit eder niteliktedir. Beşli girişimcilik kademelenmesine göre birinci kademedede sadece İstanbul yer almaktadır.

İl ve düzey-2 bölgelerinin girişimcilik seviyelerine birlikte bakıldığında, Bursa ve Eskişehir'in içerisinde bulunduğu düzey-2 bölgesinin girişimcilik seviyesini orta yüksek kategorisinden yüksek kategorisine taşıdığı görülmüştür. Benzer durum Kocaeli ve Sakarya için de geçerlidir.

Antalya'nın orta düşük seviyede girişimciliğe sahip Isparta ve Burdur'u düzey-2 bölgelerinde bir üst kategori olan orta yüksek seviyeye taşıdığı belirtilebilir. Konya, Manisa, Tekirdağ, Kayseri, Gaziantep illeri de bulunduğu düzey-2 bölgelerinde yer alan illeri bir üst girişimcilik kademesine taşımaktadır. Belirtilen iller düzey-2 bölgelerindeki endeks değerlerini domine ederek bulunduğu düzey-2 bölgesinin girişimcilik seviyesini belirlemede en büyük paya sahip olmuştur.

Samsun, Balıkesir, Hatay, Mardin illeri ise düzey-2 bölgelerinde yer alan diğer illerin etkisiyle düzey-2 bölgesi olarak bir alt kategorideki girişimcilik seviyesinde yer almıştır.

Diyarbakır ve Şanlıurfa illeri ise il bazında orta düşük seviye girişimcilik kademesinde yer almalarına rağmen düzey-2 bölgesi olarak diğer bölgelerin görece etkisiyle düşük seviyede girişimciliğe sahip düzey-2 bölgesi olarak tanımlanmıştır.

Çalışmanın bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Çalışma kesitsel tasarlanmış ve elde edilebilen yıllık bazdaki güncel verilerle yapılmıştır. Bu nedenle çalışma yorumlanırken bu hususa dikkat edilmesi gerekmektedir. Ancak, çalışma yıllık olarak tekrarlanarak, illerin ve bölgelerin girişimcilik seviyelerindeki değişim gözlemlenebilir, böylelikle bu kısıt da aşılabılır. Buna ilaveten, çalışmada resmi verilerin kullanılmasına özen gösterilerek

araştırmanın güvenilirliği sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu alanda yapılacak çalışmalarda zaman serileri kullanarak literatür genişletilebilir.

KAYNAKÇA

ACS, Zoltan, STOREY, David; "Introduction: Entrepreneurship and Economic Development", **Regional Studies**, Vol. 38, No. 8, 2004, ss.871–877.

ARIKAN, Semra; **Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı güncel Konular**, Ankara, Siyasal Kitabevi, 2004.

AYTAÇ, Recep; Elazığ'da Girişimcilik ve Girişimci Kültür Elazığ Sanayi ve Ticaret Odasına Kayıtlı İşadamları Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 1999.

BAŞAR, Mehmet, TOSUNOĞLU, Tuğberk, DEMİRCİ, Emre; **Girişimcilik ve Girişimcinin Yol Haritası: İş Planı**, Eskişehir Ticaret Odası, Yayın No:14. 2001.

BAŞBOĞA, Kadir; "Girişimciliğin desteklenmesi: Türkiye için Bölgesel Düzeyde Organizasyonel Yapılanma Önerisi", DPT Yayınlanmamış Uzmanlık tezi, Ankara, 2008.

BIRD, Barbara J.; **Entrepreneurial Behavior**, Illinois, Foresman and Company, 1989.

BORATAV, Korkut; **Türkiye İktisat Tarihi 1908-2002**, Ankara, İmge Kitabevi, 2003.

BOZKURT, Rüştü; "Girişimci ve Rol Bilinci", **İş Fikirleri Dergisi**, Sayı 2000/12, 2000.

CARREE, Martin, VAN STEL, Andre, THURİK, Roy, WENNEKERS, Sanders; "Economic development and business ownership: An analysis using data of 23 modern economies in the period 1976–1996", **Small Business Economics**, Vol. 19, No. 3, 2002, pp.271–291.

CHENG, Shaoming, STOUGH, Roger R., JACKSON, Randall W.; "Measuring and building high-quality entrepreneurship: A research prospectus", **Innovation The European Journal of Social Science Research**, Vol. 22, No. 3, 2009, 329-340.

- COULTER, Mary; **Entrepreneurship in Action**, New Jersey, Prentice Hall Inc, 2001.
- DAVIDSSON, Per; **Researching Entrepreneurship**, New York, Springer, 2004.
- DEMİRCAN, Nigar; "Girişimcilik ve Girişimcilerin Kişilik Özellikleri Konusunda Bir Uygulama", Gebze İleri teknoloji Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli, 2000.
- DEMİREZ, Murat; **Girişimciliğin Tarihçesi**, KOSGEB Girişimciliği Geliştirme Merkezi Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 2005.
- DÖM, Serpil; **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yöneticiliği**, Ankara: Detay Yayıncılık, 2006.
- DPT; KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, Ankara, 2007
- DURUKAN, Tülin; "Dünden Bugüne Girişimcilik ve 21. Yüzyılda Girişimciliğin Önemi", **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, 4,1, 2007, 25-37.
- ERBATU, Göknıl; "Kültürel Boyutları İçerisinde Girişimcilik Eğilimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008.
- ERCAN, Salih, GÖKDENİZ, İsmail; "Girişimciliğin Gelişim Süreci ve Girişimcilik Açısından Kazakistan" **Bilig**, S. 49, 2009, 59-82.
- ERTÜBEY, N. Özgen; "Ege Bölgesi Girişimci Profili Ön Çalışması (Modernleşmecî Ölçütlerle Girişimci Kavramı)" **Ege Üni. Sosyoloji Dergisi**, Sayı 2, 1991.
- EVREN YATMAZ, Fulya; Girişim Sermayesi: Türkiye İçin Bölgesel Model Önerisi, Kalkınma Bakanlığı Yayınlanmış Uzmanlık Tezi, Ankara, 2012.
- EYÜPOĞLU, Dilek; "Anadolu Sanayiinde Girişimci Özellikleri", **Milli Prodüktivite Merkezi**, 2000.
- Fortune; Küçük Ölçekli İş Kurma Danışmanlık Hizmetleri Girişimcilik Projesi, <http://www.fortune.com.tr/proje2.asp>, 2006, Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2013.
- GÖÇMEN, Selin, ONAY ÖZKAYA, Meltem; İşletmelerde Girişimcilik Özelliğini Destekleyen Faktörler: İç Girişimcilik, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa, Celal Bayar Üniversitesi SBE, 2007.

GÖDEK, Deniz B.; “Türkiye’de Küçük Girişimci Profili ve OSTİM Örneğinde Küçük Girişimcinin Değerlendirilmesi”, Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 1994.

HISRICH, D. Robert, PETERS, P. Peters; **Entrepreneurship**, Fifth Edition, McGraw-Hill/Irwin, New York, s.10, 2002.

ÖZTÜRK, İbrahim; **Girişimcilik Raporu. İstanbul: İktisadî Girişim ve İş Ahlâkî Derneği (İGİAD)**, 2008.

İktisadi Kalkınma Vakfı; **Avrupa Birliği’nin KOBİ Politikası, 15 Soruda 15 AB Politikası Serisi**, No:5, İstanbul, Ekim 2003.

JACK, Sarah L., ANDERSON, Alistair R.; “Entrepreneurship Education Within The Enterprise Culture” **International Journal of Entrepreneurial Behaviour&Research**, Vol.5, No.3, 1999, s.115.

JUSTO, Rachida, DE CASTRO, Julio Orlando, MAYDEU-OLIVARES, Alberto; “Indicators of entrepreneurship activity: some methodological contributions”, **Int. J. Entrepreneurship and Small Business**, Vol. 6, No. 4, 2008, pp.604–621.

Kalkınma Bakanlığı, İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması, Ankara, 2013.

Karasar, N., **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, 18.Baskı, Ankara, Nobel Yayınları, 2008.

KAPU, Hüsnu; Orta ve Güneydoğu Anadolu’da Yaşayan Girişimci/Yöneticilerin Yaşam ve Girişimcilik Değerleri, *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Çalışması, İstanbul, 2001.*

KENT, Calvin Albert; **The Environment for Entrepreneurship**, USA, Lexington Books, 1984.

KOSGEB; Türkiye girişimcilik stratejisi ve eylem planı 2014-2016 Taslak, Mayıs 2013. www.kosgeb.gov.tr, Erişim Tarihi: 20 Haziran 2013

KOSGEB; Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2014-2016. www.kosgeb.gov.tr,

<http://cdd.kosgeb.gov.tr/c2306fdd8b8b4e8888d80a689ca98831f908bab933204a28b5e70fd0bd837cf04afce04246424b0788a4eaeb1ca65c476b8fff6d2dc24e1daf8b534efc238e3dd5fc5db3df2a44aaa2440cd93060b73f/file.axd>

- KUMRAL, Neşe; Bölgesel Gelişme Politikası Aracı Olarak Ekonomik Kalkınma Ajansları ve Girişimciliğin Teşviki, Doktora Tezi, İzmir, 1993.
- KURATKO, Donald, HOGGETS, R. M.; **Entrepreneurship**, 3. Edition, The Dryden Press, Orlanda, 1995.
- KUTLU, Özlem; Türkiye’de Kadın Girişimciliği, Yüksek Lisans tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul. 2006.
- KUVAN, Hakan; Türk Girişimcilerinin Yaşam ve Çalışma Değerleri Malatyalı Girişimciler Üzerine Bir Araştırma, Doktora tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2007.
- LOUNSBURY, Michael; “Collective Entrepreneurship; The Mobilization of College and University Recycling Coordinators”, **Journal of Organizational Change Management**, Vol.11, No.1, 1998, s.51-52.
- MEGGINSON, William; BYRD, Mary Jane; MEGGINSON, C. Leon; **Small Business Management**, Third Edition, IrwinMcGrawHill, Boston, 2000.
- MUELLER, Stephen L., THOMAS, Anisya S.; “Culture and Entrepreneurial Potential: A Nine Country Study of Locus Control and Innovativeness”, **Journal of Business Venturing**, Vol.16, 2000, s.52.
- MUZYKA, Daniel, DEKONING, Alice, CHURCHILL, Neil; “On Organization and Adaptation: Building The Entrepreneurial Corporation”, **European Management Journal**, Vol.13, No.4, 1995.
- NAKTİYOK, Atılhan; **İç Girişimcilik**, İstanbul: Beta Basım, 2004.
- OECD; **Entrepreneursip at a Glance 2012**, Paris, 2012.
- OECD; **Fostering Entrepreneurship, The OECD Jobs Strategy**, OECD, Paris.1998.
- OECD, 2008, **Handbook on Constrcuting Composite Indicators: Methodology and User Guide**,
<http://www.oecd.org/about/publishing/corrigenda.htm>, Erişim Tarihi: 04 Şubat 2013.
- ONAY, Meltem; ÇAVUŞOĞLU, S.; İşletmelerde Girişimcilik Özelliğini Etkileyen Faktörler: İç Girişimcilik, 2010.

ÖZAL, Perçin Harun; Türkiye’de Girişimcilik Teşvikleri ve Yeterliliği Ankara’da Bir Araştırma. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 2009.

PINARCIOĞLU, Melih, IŞIK, Oğuz; **Yeni Kalkınmacılık: Bölgesel Kalkınmada Arayışlar**, GAP GİDEM Yayınları, Ankara, 2004.

REYNOLDS, P.D., HAY, M., CAMP, S.M.; Global Entrepreneurship Monitor. 1999 Executive Report, London: Babson College, London Business School and the Kauffman Center for Entrepreneurial Leadership, 1999.

SCHUMPETER, Joseph A.; **The Schumpeter: Theory Economic Development**. Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1934.

SCHUMPETER, Joseph A., **The Theory of Economic Development**, Massachusetts, Harvard University Press, 1961.

STOREY, David; JOHNSON. Steve; “Regional Variations in Entrepreneurship in the U.K.”, **Scottish Journal of Political Economy**, 34, 1987, 161-173.

STOREY, David; **“Entrepreneurship and the New Firm”**. London: Croom Helm, 1982.

ŞİMŞEK, Osman; **Zihniyet Açısından Türk Girişimciliğinin Sosyolojisi**, Ankara, Otorite Yayınları, 2008.

TIMMONS, Jeffry, SPINELLI, Stephen; **New Venture Creation: Entrepreneurship for the 21 st Century**, McGrawHill Inc., Boston, 2004.

TOP, Seyfi; **Girişimcilik Keşif Süreci**, 1. Basım, İstanbul: Beta Yayınevi, 2006.

TOSUNOĞLU, Tuğberk; “Girişimcilik ve Türkiye’nin Ekonomik Gelişme Sürecinde Girişimciliğin Yeri”, Doktora Tezi, 2003.

TUTAR, Hasan; **Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi**. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003.

<http://cepp.gmu.edu/George> Mason University, GEDI 2012 Country Rankings - Turkey, Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2013

<http://www.doingbusiness.org/~media/giawb/doing%20business/documents/profiles/country/TUR.pdf>, Erişim Tarihi: 08 Haziran 2013

<http://www.ekonomi.gov.tr/upload/459D1E1B-AD17-FF9A->

[A40AC03569331A85/6_Nisan_Sunum_son.pdf](http://www.ekonomi.gov.tr/upload/459D1E1B-AD17-FF9A-A40AC03569331A85/6_Nisan_Sunum_son.pdf), Erişim Tarihi: 10 Mart 2013

http://www.kalkinma.gov.tr/DocObjects/Download/8033/Genel_Gerekce.pdf,

Erişim Tarihi: 11 Temmuz 2013

<http://www.oka.org.tr/ContentDownload/okatesvikvedesteklerekitap18082011>

[1.pdf](http://www.oka.org.tr/ContentDownload/okatesvikvedesteklerekitap18082011), Erişim Tarihi: 03 Temmuz 2013

<http://www.ttg.gov.tr>, Erişim Tarihi: 12 Nisan 2013

www.gemconsortium.org, Erişim Tarihi: 25 Mart 2013

www.kalkinma.gov.tr,

Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Özel İhtisas Komisyonları El Kitabı

http://www.kalkinma.gov.tr/DocObjects/View/14324/Onuncu_Kalk%C4%B1nma_Plan%C4%B1_%C3%96zel_%C4%B0htisas_Komisyonlar%C4%B1_El_Kitab%C4%B1.pdf, Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2013

www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi: 06 Ocak 2013

3624 Sayılı Kanun

4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu (06.02.2001 tarih, 24454 sayılı T.C. Resmi Gazete)

5449 Sayılı Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun (08.02.2006 tarih, 26074 sayılı T.C. Resmi Gazete)